

Bilaga 1

Svensk ekonomi

Bilaga 1

Svensk ekonomi

Innehållsförteckning

Förord	9
Sammanfattning.....	9
1 Internationell konjunktur.....	11
1.1 Förenta staterna	12
1.2 Euroområdet	14
1.3 Asien	16
1.4 Oljepriset.....	18
2 Finansiella marknader.....	20
2.1 Utvecklingen i omvärlden	20
2.2 Utvecklingen i Sverige	22
3 Svensk efterfrågan och produktion	25
3.1 Export.....	26
3.2 Investeringar.....	28
3.3 Lagerinvesteringar.....	31
3.4 Hushållens konsumtion.....	32
3.5 Offentlig konsumtion.....	35
3.6 Import.....	37
3.7 Produktion	38
3.8 Bytesbalans	40
3.9 BNI	40
4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande.....	44
4.1 Arbetsmarknad.....	48
4.2 Löner.....	57
4.3 Inflation	60
5 Den offentliga sektorn.....	64
5.1 Den offentliga sektorns finanser.....	64
5.2 De budgetpolitiska målen.....	67
5.3 Finanspolitiken.....	70
5.4 Den statliga sektorn	72
5.5 Ålderspensionssystemet	73
5.6 Den kommunala sektorn	74

6	Alternativa scenarier	76
6.1	Basalternativ	76
6.2	Högtillväxtalternativ	76
6.3	Lågtillväxtalternativ	77
7	Prognosutvärdering.....	79
7.1	Finansdepartementets prognoser	79
7.2	Jämförelse med andra prognosmakare	81
7.3	Jämförelse med föregående prognos	83
	Tabellsamling	85
	Tabeller till avsnitt 1 Internationell konjunktur	85
	Tabeller till avsnitt 2 Finansiella marknader.....	86
	Tabeller till avsnitt 3 Svensk efterfrågan och produktion	87
	Tabeller till avsnitt 4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande.....	91
	Tabeller till avsnitt 5 Den offentliga sektorn	93
	Fördjupningsrutor	
	Modifierad metod för beräkning av plånboksversionen av hushållens disponibla inkomst	33
	Långsiktiga effekter av regeringens ekonomiska politik	41
	Potentiell BNP och BNP-gap	47
	Arbetskraftsutbud och sysselsättning	54
	Avtalsrörelsen 2007.....	58

Tabellförteckning

Nyckeltal	10
1.1 BNP-tillväxt, inflation, arbetslöshet och världsmarknadsefterfrågan	11
2.1 Ränte- och valutakursantaganden	24
3.1 Försörjningsbalans	25
3.2 Export av varor och tjänster samt prisutveckling	27
3.3 Investeringar	29
3.4 Hushållens disponibla inkomster	32
3.5 Import av varor och tjänster samt prisutveckling	37
3.6 Näringslivets produktion	38
Långsiktiga effekter av regeringens ekonomiska politik	43
4.1 Nyckeltal	44
4.2 Sysselsättningsutveckling i olika sektorer, samt deras bidrag till den totala sysselsättningsförändringen 2006	48
4.3 Deltagande i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program	49
4.4 Nystartsjobb	50
Centrala avtal och löneutfall 2001–2006	59
4.5 Konsumentpriser	63
5.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande	64
5.2 Den offentliga sektorns finanser	64
5.3 Skatter och avgifter	65
5.4 Regeländringar i skattesystemet, bruttoeffekter jämfört med föregående år	66
5.5 Den offentliga sektorns utgifter	67
5.6 Finansiellt sparande i offentlig sektor	68
5.7 Finansiellt sparande, glidande genomsnitt för sju år exklusive premiepensionssystemet	69
5.8 Utgiftstak för staten	70
5.9 Indikatorer för impuls till efterfrågan	71
5.10 Statens finanser	72
5.11 Statens finansiella sparande och budgetsaldo	72
5.12 Budgetsaldo och statskuld	73
5.13 Ålderspensionssystemet	74
5.14 Skatter och statsbidrag	74
5.15 Statsbidrag enligt nationalräkenskaperna	74
5.16 Kommunsektorns finanser	75
6.1 Nyckeltal, basalternativet	76
6.2 Nyckeltal, högtillväxtalternativet	77
6.3 Nyckeltal, lågtillväxtalternativet	78
7.1 Finansdepartementets prognoser och utfallet för 2006	79
7.2 Genomsnittligt absolut prognosfel för BNP-tillväxten	82
7.3 Finansdepartementets prognoser för 2007 i budgetpropositionen för 2007 och 2007 års vårproposition	84
BNP-tillväxt	85
Arbetslöshet	85
Inflation	85
Ränte- och valutakursantaganden, slutkurs	86
Ränte- och valutakursantaganden, årsgenomsnitt	86
Försörjningsbalans	87
Bidrag till tillväxt	87
Export och import av varor och tjänster samt prisutveckling	87

Fasta bruttoinvesteringar	88
Hushållens ekonomi	89
Näringslivets produktion.....	89
Offentlig produktion	90
Bytesbalans	90
Bruttosparande	90
Bruttonationalinkomst (BNI).....	90
Arbetsmarknad och resursläge	91
Löneutveckling och inflation	92
Offentliga sektorns finanser.....	93
Statens finanser.....	94
Ålderspensionssystemet	94
Kommunsektorns finanser	95

Diagramförteckning

1.1 BNP-tillväxten i viktiga länder.....	12
1.2 Påbörjade nybyggnationer och Housing Market Index (HMI)	12
1.3 Bostadsinvesteringarnas andel av BNP	13
1.4 Industriproduktion och kapacitetsutnyttjande	14
1.5 Inflationen i euroområdet	15
1.6 Arbetslöshet och enhetsarbetskostnad i euroområdet.....	16
1.7 BNP-tillväxt i Kina, kvartalsdata.....	17
1.8 Inflationen i Japan	18
1.9 Pris på Brentolja.....	18
2.1 10-åriga obligationsräntor i Tyskland, Förenta staterna, Japan och Sverige	20
2.2 Styrräntor i euroområdet, Sverige och Förenta staterna.....	21
2.3 Dollar mot yen och euro	22
2.4 Börsutvecklingen i euroområdet, Förenta staterna, Japan och Sverige.....	22
2.5 Skillnaden mellan 10-åriga obligationsräntor i Sverige och Tyskland.....	23
2.6 Reporäntan med osäkerhetsintervall	23
2.7 TCW-index.....	24
3.1 BNP	25
3.2 Tillväxten i världsmarknadsefterfrågan och svensk export	26
3.3 Industrins enhetsarbetskostnad i Sverige relativt 14 OECD-länder.....	27
3.4 Investeringar	28
3.5 Investeringarnas andel av BNP	28
3.6 Kapacitetsutnyttjandet i industrin	29
3.7 Påbörjade bostäder	30
Nationalräkenskapernas reala disponibla inkomst jämfört med plånboksversionen.....	33
3.8 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter.....	34
3.9 Hushållens skulder	34
3.10 Hushållens ränteutgifter	34
3.11 Sysselsättning och hushållens konsumtionsutgifter.....	35
3.12 Hushållens eget sparande	35
3.13 Industriproduktion och varuexport	38
3.14 Exportorderingång till tillverkningsindustrin.....	39
3.15 Efterfrågan på privata tjänster.....	39
4.1 BNP-gap och sysselsättningsgap	45
4.2 Sysselsättningsgap, löneutveckling, inflation och reporänta	46
4.3 Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program	49
4.4 Nyanmälda lediga platser och sysselsättning	50
4.5 Sysselsatta och i arbetskraften	51
4.6 Frånvarande och sysselsatta	52
4.7 Arbetskraftsdeltagande i olika åldersgrupper	53
4.8 Öppen och total arbetslöshet.....	54
Demografisk försörjningskvot.....	55
Bidrag till skillnader i sysselsättningsgrad i utvalda OECD-länder jämfört med Sverige 2005	55
4.9 Sysselsättningsgap och löneökningstakt	57
4.10 Nominell och real löneutveckling.....	57
4.11 Konsumentprisernas utveckling	60
4.12 Effekter på KPI-inflationen av prisutvecklingen för olika varu- och tjänstegrupper	60

4.13 Timlön och inflation.....	61
4.14 Växelkurs och importerad inflation	61
4.15 Oljepris i dollar och kronor samt drivmedel i KPI	62
5.1 Finansiellt sparande, inkomster och utgifter	64
5.2 Konsoliderad bruttoskuld.....	65
5.3 Statsskuld 2000–2050, exklusive försäljningsinkomster	68
5.4 Kommunsektorns finanser	75
7.1 Genomsnittliga absoluta prognosfel för 2006	81
7.2 Absoluta medelfel avseende BNP	82
7.3 Genomsnittligt absolut prognosfel och bias för arbetslösheten 1997–2006	83

Förord

I denna bilaga till 2007 års ekonomiska vårproposition redovisas Finansdepartementets prognos för den internationella och svenska ekonomins utveckling under 2007 och 2008. Dessutom redovisas en kalkyl för utvecklingen 2009 och 2010 som bygger på bedömningar av resursläget och ekonomins potentiella tillväxttakt.

Prognosen baseras på underlag från bl.a. Statistiska centralbyrån (SCB), Europeiska kommissionen och Konjunkturinstitutet (KI). Finansdepartementet bär hela ansvaret för de bedömningar som redovisas. Departementsrådet Henrik Braconier är ansvarig för beräkningarna. I arbetet med denna bilaga har information som fanns tillgänglig den 29 mars 2007 beaktats. Den aviserade utredningen om att avskaffa fastighets-skatten har inte beaktats.

Sammanfattning

Världsekonomin har vuxit i snabb takt under de senaste åren. Den höga tillväxten har drivits på av en expansiv penningpolitik i OECD-området under flera år, samtidigt som de långa räntorna legat på historiskt låga nivåer. Trots att penningpolitiken successivt stramats åt bidrar de låga räntorna fortfarande till en stigande efterfrågan. Tillväxten i världen väntas dämpas 2007 och 2008, men blir fortsatt god. En fortsatt stark utveckling på arbetsmarknaden ger goda förutsättningar för en stark tillväxt i hushållens konsumtion. Dock väntas investeringstillväxten i världsekonomin dämpas. Trots en lång period med hög tillväxt har inflationen varit dämpad i världsekonomin och väntas förbli så de kommande åren.

De senaste tre åren har den starka efterfrågeutvecklingen i den amerikanska ekonomin svarat för en betydande del av tillväxten i världsekonomin. Tillväxten i Förenta staterna dämpas 2007, men effekten av denna inbromsning motverkas av en fortsatt god tillväxt i Asien och Europa. Om situationen på den amerikanska bostadsmarknaden förvärras och får spridningseffekter kan tillväxten i världsekonomin emellertid bli lägre än vad som förutses i denna prognos. I avsnitt 6 beskrivs ett alternativscenario som illustrerar hur en kraftigare amerikansk

konjunkturedgång skulle påverka den svenska ekonomin.

Den svenska ekonomin är nu inne på sitt fjärde år i rad med stark tillväxt. Konjunktoren är stark och såväl inhemsk som utländsk efterfrågan på svenska varor och tjänster utvecklas i god takt. Under 2007 och 2008 väntas konjunktoren gå in i en mognare fas, och den svenska exporten utvecklas något långsammare. Även investeringstillväxten dämpas något framöver, delvis till följd av att produktionskapaciteten i ekonomin ökat snabbt de senaste åren. Bostadsinvesteringarna bedöms plana ut på en hög nivå de närmaste åren.

Samtidigt väntas hushållens konsumtion öka mycket snabbt de kommande åren till följd av en stark förmögenhetsställning, stigande reallöner, en snabbt ökande sysselsättning och de betydande skattesänkningar som har genomförts och aviserats. Även den offentliga konsumtionen utvecklas starkt under 2007 och 2008, vilket bl.a. beror på att de kommunala finanserna är bättre än på länge.

Som en följd av den starka efterfrågetillväxten och en starkare krona väntas importen växa i god takt under 2007 och 2008. Sammantaget bedöms BNP växa med 3,7 % i år och 3,3 % 2008. Den kalenderkorrigerade BNP-tillväxten, där effekten av att antalet arbetsdagar varierar har exkluderats, uppgår till 3,9 % i år och 3,2 % 2008. För 2009 och 2010 beräknas den faktiska BNP-tillväxten dämpas till 2,1 % respektive 2,3 % till följd av ett ansträngt resursläge.

Den starka tillväxten i svensk ekonomi ledde till en vändning på arbetsmarknaden under 2005. Därefter har sysselsättningen utvecklats starkt. Den fortsatt höga efterfrågetillväxten i den svenska ekonomin framöver skapar goda förutsättningar för en ökande sysselsättning även under 2007 och 2008. Den förbättrade situationen på arbetsmarknaden har inneburit att arbetskraftsutbudet har stigit av konjunkturella skäl. De utbudsstimulerande åtgärder som regeringen redan genomfört och de reformer som aviserats i denna proposition bidrar samlat till att arbetskraftsutbudet bedöms fortsätta öka i god takt under perioden 2007–2008. Ett stigande arbetskraftsutbud är en förutsättning för att den reguljära sysselsättningen ska kunna öka till en varaktigt högre nivå. I avsnitt 6 redovisas ett alternativscenario där regeringens utbudsstimulerande reformer antas få betydligt större effekter än vad som bedöms i denna

prognos. Scenariot illustrerar hur utbudsstimulerande reformer skapar tillväxt, sysselsättning och stärkta offentliga finanser.

Trots den förutsedda ökningen i arbetskraftsutbudet framöver innebär den snabba sysselsättningsökningen att resursutnyttjandet i den svenska ekonomin stiger snabbt. Det är svårt att bedöma nivån på resursutnyttjandet, framför allt till följd av den betydande osäkerhet som finns kring hur regeringens utbudsstimulerande politik påverkar ekonomin. Om arbetskraftsutbudet inte ökar snabbare än i föreliggande prognos och efterfrågan utvecklas fortsatt starkt föreligger dock en risk att en överhettningssituation kan uppstå de kommande åren. Flera indikatorer tyder på att den svenska konjunkturen nu befinner sig i ett läge där löneökningstakten kommer att stiga och inflationen ta fart. Till följd av en begynnande arbetskraftsbrist blir det än viktigare att stimulera arbetskraftsutbudet.

Den starka sysselsättningsutvecklingen under 2006 medförde att arbetslösheten föll, trots att arbetskraftsutbudet ökade snabbt. Under 2007 och 2008 bedöms den öppna arbetslösheten falla ytterligare. Den totala arbetslösheten, som även omfattar personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, faller kraftigt både 2007 och 2008. Under 2009 och 2010 dämpas sysselsättningsstämningen till följd av det ansträngda resursläget, och den öppna arbetslösheten väntas ligga kvar på en nivå strax över 4 %. Den reguljära sysselsättningsgraden stiger under prognosperioden och bedöms uppgå till 75,6 % för åldersgruppen 16–64 år 2010.

Den offentliga sektorns finanser har förstärkts under de senaste åren och 2006 uppgick den offentliga sektorns finansiella sparande exklusive premiepensionssparandet till motsvarande 2,1 % av BNP. Den goda ekonomiska utvecklingen ger ett finansiellt utrymme att genomföra skattesänkningar och andra reformer utan att de offentliga finanserna försvagas jämfört med 2006. Tidigare beslutade och nu föreslagna skattesänkningar bidrar till en kraftig sänkning av inkomsterna uttryckt som andel av BNP. Samtidigt minskar utgifterna i ungefär samma omfattning och det finansiella sparandet är i det närmaste oförändrat jämfört med 2006, och ligger på drygt 2 % av BNP 2007 och 2008. Under 2009 och 2010 förstärks sparandet successivt. De finansiella överskotten medför en fortsatt förstärkning av den offentliga sektorns finansiella ställning. Därtill kommer den redu-

cering av bruttoskulden som följer av de planerade försäljningarna av statens aktieinnehav. År 2010 beräknas den konsoliderade bruttoskulden motsvara 27,0 % av BNP.

Nyckeltal

Procentuell förändring, om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009	2010
BNP	4,4	3,7	3,3	2,1	2,3
BNP, kalenderkorrigerad	4,7	3,9	3,2	2,1	2,0
Antal sysselsatta	1,8	2,3	0,9	0,1	-0,1
Reguljär sysselsättningsgrad, 16–64 år ¹	73,5	75,0	75,6	75,7	75,6
Reguljär sysselsättningsgrad, 20–64 år ¹	77,7	79,4	80,2	80,3	80,1
Öppen arbetslöshet ²	5,4	4,7	4,1	4,2	4,2
Total arbetslöshet ^{2,3}	8,4	6,7	6,2	6,1	6,2
Arbetsmarknadspolitiska program ⁴	138	95	95	90	90
Löneutveckling ⁵	3,1	4,0	4,3	4,5	4,4
UNDIX, årsgenomsnitt	1,2	0,8	1,5	2,2	2,2
KPI, årsgenomsnitt	1,4	1,8	2,3	2,7	2,5
Offentligt finansiellt sparande ^{6,7}	2,1	2,3	2,2	2,5	3,2
Skatter och avgifter ^{6,8}	49,8	47,7	47,2	47,3	47,3
Offentliga utgifter ⁶	52,7	50,9	50,3	49,9	49,1
Konsoliderad bruttoskuld ⁶	46,9	40,9	36,6	32,2	27,0

¹ Antal reguljärt sysselsatta i den aktuella åldersgruppen, dvs. exklusive sysselsatta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

² I procent av arbetskraften.

³ Öppet arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska program som andel av arbetskraften.

⁴ Antalet personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, tusental.

⁵ Mätt enligt konjunkturlönestatistiken.

⁶ Procent av BNP.

⁷ Exklusive premiepensionssparandet.

⁸ Inklusive skatter till EU.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Medlingsinstitutet och Finansdepartementet.

1 Internationell konjunktur

Robust tillväxt i världsekonomin

Förra året bedöms BNP i världen ha vuxit med 5,2 %. I ett historiskt perspektiv har därmed världsekonomin vuxit mycket snabbt fyra år i rad. Tillväxten i världsekonomin väntas under de kommande två åren försvagas något men flera faktorer talar för att avmattningen blir mild. Global BNP väntas växa med 4,6 % i år och med 4,5 % nästa år. År 2009 förutses BNP i världen stärkas något, framför allt till följd av en återhämtning i amerikansk ekonomi. BNP förväntas öka med 4,7 % 2009 och med 4,5 % 2010.

Investeringskonjunkturen mattas

Internationell konjunktur präglas alltjämt av en dämpad inflation, höga företagsvinster och historiskt låga obligationsräntor. Dämpade inflationsförväntningar och låga räntor skapar gynnsamma förutsättningar för en fortsatt god investeringskonjunktur. Efter flera år med hög investeringstakt förutses en mild avmattning i investeringskonjunkturen under innevarande år.

Tabell 1.1 BNP-tillväxt, inflation, arbetslöshet och världsmarknadsefterfrågan

Procentuell förändring, om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009	2010
Bruttonationalprodukt					
Världen	5,2	4,6	4,5	4,7	4,5
Förenta staterna	3,3	2,2	2,6	3,3	3,0
Japan	2,2	1,8	1,9	2,0	2,0
Euroområdet	2,6	2,2	2,1	2,0	2,0
Konsumentpriser¹					
Förenta staterna	3,2	1,8	2,6	2,8	2,9
Japan	0,2	0,6	0,9	1,2	1,5
Euroområdet	2,2	2,0	2,0	1,9	1,9
Arbetslöshet, procent av arbetskraften²					
Förenta staterna	4,6	4,8	5,3	5,2	5,1
Japan	4,1	3,9	3,7	3,7	3,7
Euroområdet	7,9	7,4	7,4	7,5	7,5
Världsmarknadsefterfrågan³					
	9,8	6,3	6,4	7,0	6,9

¹ HIKP för euroområdet och KPI för Förenta staterna och Japan.

² Eurostats definition för euroområdet och nationell definition för Förenta staterna och Japan.

³ Världsmarknadsefterfrågan mäter den sammanvägda importefterfrågan i samtliga länder som Sverige exporterar till.

Källor: Nationella källor, Eurostat och Finansdepartementet.

Konsumtionen väntas utvecklas väl både i år och nästa år, understödd av ett ljusare läge på

arbetsmarknaden. I både Förenta staterna och euroområdet är arbetslösheten lika låg som vid millennieskiftet. Fallet i oljepriset under hösten 2006 har skapat ytterligare konsumtionsutrymme för hushållen.

Förenta staterna mjuklandar...

I Förenta staterna har avkylningen på bostadsmarknaden under hösten lett till kraftigt fallande bostadsinvesteringar, vilket tydligt dämpade BNP-tillväxten under andra halvan av förra året. Hushållens konsumtion är dock fortsatt god, stimulerad av en gynnsam utveckling på arbetsmarknaden och fallande oljepriser. Spridningseffekterna från bostadsmarknaden till övriga delar av ekonomin har hitintills därmed begränsats.

I takt med att arbetslösheten ökar i spåren av minskade bostadsinvesteringar väntas försvagningen på bostadsmarknaden få större genomslag på hushållens konsumtion. Inbromsningen i ekonomin väntas dock bli tillfällig. Större delen av korrigeringen på bostadsmarknaden förutses vara avklarad någon gång under nästa år. I takt med att effekten av minskade bygginvesteringar klingar av under 2008 väntas den amerikanska ekonomin åter vända uppåt.

...och euroområdet och Asien slår ned på farten

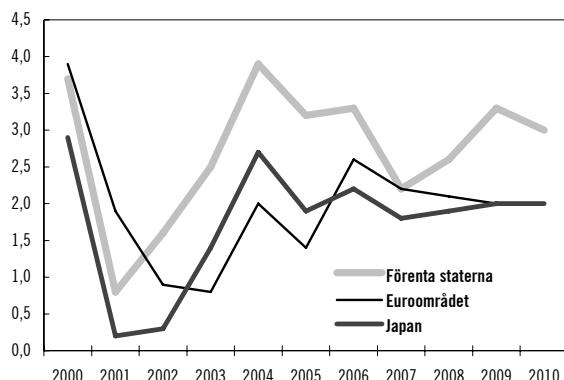
Avmattningen i amerikansk ekonomi väntas få förhållandevis liten effekt på övriga regioner. Till skillnad från den globala konjunkturedgången vid millennieskiftet är tillväxtdämpningen i Förenta staterna kopplad till specifikt inhemska faktorer med relativt liten importpåverkan. Riskerna för finansiella spridningseffekter, i form av minskad kreditgivning och stigande riskpremier, bedöms som begränsade.

Både euroområdet och Asien har hitintills visat god motståndskraft och väntas växa över trend både i år och nästa år. Inbromsningen i amerikansk ekonomi och en svagare investeringskonjunktur förutses emellertid leda till att tillväxten växlar ned och i ökad utsträckning drivs av inhemsk konsumtion. I euroområdet stimuleras konsumtionen i år och nästa år av en betydande förbättring på arbetsmarknaden och ett minskat hushållssparande. I Asien har tillväxten i stor omfattning drivits av en stark exporttillväxt men inhemsk efterfrågan har

trendmässigt ökat i betydelse, en utveckling som förutses fortsätta under 2007 och 2008.

Diagram 1.1 BNP-tillväxten i viktiga länder

Årlig procentuell förändring

Källa: Nationell statistik, Eurostat och Finansdepartementet.

Den internationella riskbilden

Samtidigt som en mjuklandning i världsekonomin utgör huvudscenariot finns betydande nedåtrisker. Avmattningen i amerikansk ekonomi tillhör en av de främsta riskerna i prognosen. Om korrigeringen på bostadsmarknaden blir mer accentuerad än vad som förutses i prognosen blir spridningseffekterna till resten av ekonomin mer uttalade. Detta skulle resultera i en betydande tillväxtdämpning i Förenta staterna, vilket skulle kunna få kännbara effekter för världsekonomin.

Andra risker är mer kopplade till de finansiella marknaderna. Låga nominella räntor har lett till en betydande uppgång i tillgångspriser och en kraftigt stigande kredit tillväxt. En snabb korrigerings skulle kunna få stora realekonomiska effekter i samtliga regioner.

Stigande arbetskraftskostnader till följd av en stramare arbetsmarknad och ett mer ansträngt resursutnyttjande skulle, i synnerhet i kombination med stigande oljepriser, markant pressa upp inflationstrycket. Detta skulle öka behovet av en stramare penningpolitik och försämra tillväxtförutsättningarna.

Risken för en abrupt korrigerings av de internationella sparandeobalanserna är visserligen liten men skulle få betydande effekter på världsekonomin.

1.1 Förenta staterna

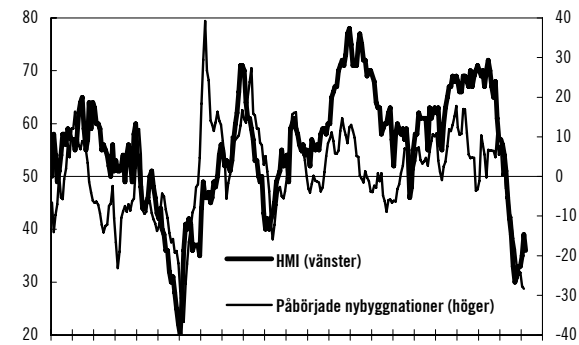
Fallande bostadsinvesteringar dämpar tillväxten

Tack vare en fortsatt stark konsumtionstillväxt och en god tillväxt i företagens maskininvesteringar växte BNP i Förenta staterna med 3,3 % 2006. Successivt under 2006 har dock BNP-tillväxten dämpats som en direkt följd av inbromsningen på bostadsmarknaden. Förra året var bostadsinvesteringarnas bidrag till tillväxten negativt. Den svaga utvecklingen på bostadsmarknaden och de spridningseffekter detta får på övriga delar av ekonomin förväntas hålla i sig hela 2007 och en bit in på 2008. Det medför att den amerikanska ekonomin växer betydligt svagare både i år och nästa år jämfört med 2006.

Under 2006 har bostadsinvesteringarna fallit i en allt snabbare takt och under det fjärde kvartalet sjönk bostadsinvesteringarna med 13 % jämfört med samma period 2005. Efterfrågan på nya bostäder har minskat betydligt sedan mitten av 2005 och antalet osålda färdiga objekt har ökat. I februari 2007 var försäljningen av antalet nya bostäder den lägsta sedan 1997 och antalet nystartade bostadsbyggnationer var nere på den lägsta nivån sedan 1991.

Diagram 1.2 Påbörjade nybyggnationer och Housing Market Index (HMI)

Index Årlig procentuell förändring

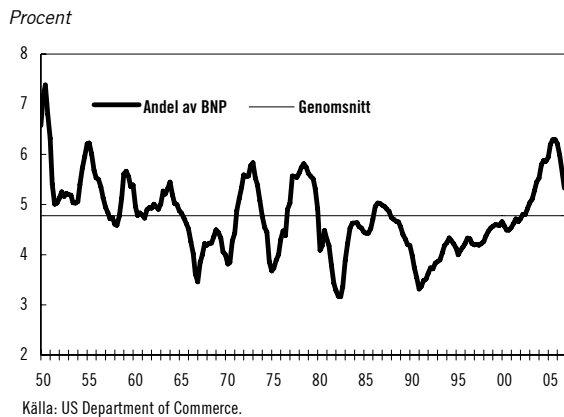

Källa: National Association of Home Builders.

Nedgången på bostadsmarknaden syns också tydligt i Housing Market Index (HMI) som föll kraftigt under förra året. I slutet av 2006 och början 2007 har emellertid HMI stabiliserats vilket indikerar att anpassningen på bostadsmarknaden redan har kommit en bit på väg. Indexet ligger dock fortfarande långt under 50 vilket visar att marknaden för byggföretagen i bostadssektorn är fortsatt svag.

Överskottet av nya bostäder förväntas successivt att avta framöver i takt med att bostadsbyggandet minskar. Bostadsinvesteringarnas andel av BNP ligger dock långt över det historiska genomsnittet och det kommer att ta minst ett år innan överskottet har balanserats. Därför förväntas bostadsinvesteringarna falla med nästan 14 % under 2007 och det är först i början av 2008 som bostadsinvesteringarna börjar växa igen.

Diagram 1.3 Bostadsinvesteringarnas andel av BNP

Den senaste tidens uppmärksammade problem på den s.k. icke-reguljära bolånemarknaden (subprime mortgage) har ökat osäkerheten kring hur stor avmattningen kommer att bli i den amerikanska ekonomin under innevarande år. Fler och fler amerikaner med dessa typer av lån har problem med räntebetalningar vilket också har medfört att många företag på den icke-reguljära bolånemarknaden har gått i konkurs. Fallande huspriser och stigande bolåneräntor har sannolikt initierat dessa problem och det kan inte uteslutas att effekterna på huspriserna kommer att förstärkas på grund av detta och ge ännu större negativa effekter på hushållens konsumtion än vad som ligger i prognosens huvudscenario.

Utvecklingen på bostadsmarknaden dämpar också konsumtionen

Hushållens konsumtion utgör omkring 70 % av BNP i Förenta staterna och har därigenom stor betydelse för BNP-tillväxten. Stigande huspriser och en god inkomst- och sysselsättningsstillväxt har bidragit till att hushållens konsumtion har ökat med i genomsnitt 3,5 % per år de senaste tre åren. I år och nästa år väntas dock konsum-

tionstillväxten bli betydligt lägre, bland annat som en följd av den svaga bostadsmarknadens effekt på den privata konsumtionen.

Överskottet av bostäder har inneburit att prisökningarna på befintliga bostäder har börjat dämpas och i vissa regioner minskar huspriserna. Detta förväntas dämpa även den privata konsumtionen eftersom hushållens förmögenhet minskar och utrymmet för den lånefinansierade konsumtionen avtar när husen tappar i värde. Dessutom förväntas nedgången i bostadsproduktionen leda till en svagare sysselsättning vilket också påverkar konsumtionen negativt i år och nästa år. Under de senaste tre åren beräknas upp till en tredjedel av sysselsättningstillväxten ha varit knuten till utvecklingen på fastighetsmarknaden. En lägre real förmögenhet skulle kunna motverkas av ett lägre sparande. Sparkvoten bland de amerikanska hushållen är emellertid redan negativ och den fallande hushållsförmögenheten talar snarare för ett högre sparande. Hushållens konsumtionstillväxt hålls också tillbaka av en svagare inkomstutveckling till följd av att sysselsättningen och tillväxten dämpas.

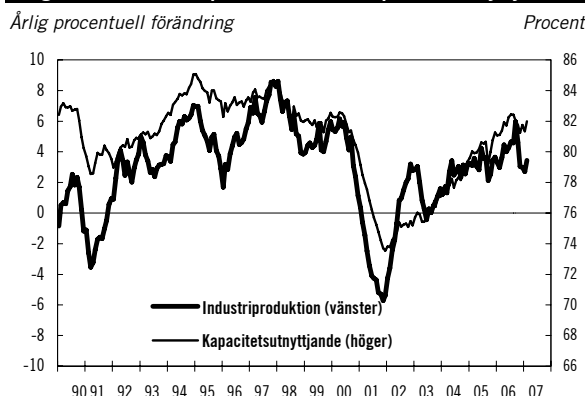
Dämpad industrikonjunktur

Industrin i Förenta staterna befinner sig i en svagare situation jämfört med många andra stora industriländer. Försäljningen har sedan slutet av förra året varit låg i förhållande till lagren och orderingången har mattats, vilket har dämpat industriproduktionen. Industrikonjunkturen pressas bland annat av en svag efterfrågan inom de branscher som är beroende av bostadsmarknaden samt konkurrensproblem i den amerikanska bilindustrin. Under innevarande år väntas därför industrikonjunkturen vara fortsatt dämpad. Den svaga efterfrågan från hemmamarknaden motverkas dock av en stark global efterfrågan och en svagare dollar vilket gynnar de amerikanska exportföretagen. Exporten väntas därför utvecklas hyggligt både i år och nästa år, men inte lika starkt som förra året. Samtidigt avtar också importtillväxten på grund av en svagare inhemsk efterfrågan vilket medför att bidraget från nettoexporten till BNP-tillväxten blir svagt positivt i år.

I takt med att industriföretagens konjunkturutsikter försvagas bedöms detta också medföra lägre vinster och ett successivt allt lägre kapacitetsutnyttjande. Därmed antas även tillväxten av

industriföretagens maskininvesteringar bli lägre både i år och nästa år jämfört med 2006.

Diagram 1.4 Industriproduktion och kapacitetsutnyttjande

Källor: Federal Reserve och Federal Reserve Board.

Den svaga bostadsmarknaden och industrikonjunkturen har redan lett till en försvagning inom de delar av tjänstesektorn som är beroende av uppdrag därifrån. Detta kommer tillsammans med en svagare konsumtionstillväxt fortsätta att dämpa utsikterna för de amerikanska tjänsteföretagen under innevarande år.

BNP-tillväxten under potentiell tillväxt både i år och nästa år

Nedgången på den amerikanska bostadsmarknaden och de spridningseffekter detta väntas få på bland annat konsumtionen medför att tillväxten mattas betydligt 2007 och hamnar en bra bit från den potentiella tillväxten som uppskattas ligga kring 3%. Någon gång under 2008 väntas korrigeringen på bostadsmarknaden vara över och bostadsinvesteringarna börjar så sakteliga öka igen. Detta kommer också ge draghjälp åt övriga delar av ekonomin som exempelvis hushållens konsumtion. Nästa år kommer den amerikanska ekonomin även stimuleras av penningpolitiken. Den amerikanska centralbanken antas börja sänka sin viktigaste styrränta successivt under loppet av andra halvåret i år till följd av den allt svagare konjunkturen. År 2008 väntas därför BNP-tillväxten bli något starkare än 2007, men det kommer att dröja till 2009 innan den amerikanska ekonomin växer i paritet med potentiell BNP.

I takt med att sysselsättningstillväxten avtar och efterfrågan växer långsammare väntas också inflationstrycket i den amerikanska ekonomin dämpas under innevarande år. Till följd av den

något starkare tillväxten växlar dock inflationen upp nästa år.

1.2 Euroområdet

Äntligen tillväxt över trend

Förra året växte euroområdet med 2,6 %, vilket var den högsta tillväxten på sex år. En stor del av tillväxtförstärkningen i euroområdet kan förklaras av en betydande förbättring i tysk ekonomi.

I år och nästa år väntas styrkan i tillväxten avta något till följd av en svagare global efterfrågan, finanspolitisk åtstramning och en mindre expansiv penningpolitik. Inbromsningen blir dock försiktig och BNP-tillväxten väntas uppgå till 2,2 % i år och 2,1 % nästa år.

Tyskland starkast av de tre stora

Tillväxten stärktes betydligt under det fjärde kvartalet förra året. BNP växte med 0,9 % jämfört med föregående kvartal och med 3,3 % jämfört med samma kvartal ett år tidigare. Tillväxten drevs i lika stor grad av en stark uppgång i exporten i slutet av året som av en fortsatt förstärkning av inhemsk efterfrågan. Bidraget från inhemsk efterfrågan till BNP-tillväxten uppgick till 0,7 procentenheter medan bidraget från utrikeshandeln uppgick till 0,8 procentenheter. En markerad lageravveckling gav ett negativt bidrag till tillväxten.

De tre största ekonomierna i euroområdet, Tyskland, Frankrike och Italien, har under flera år vuxit långsammare än övriga euroländer. I de tre största ekonomierna uppgår den genomsnittliga årliga tillväxten under de senaste tio åren till 1,7 % medan övriga euroländer vuxit med 3,7 %. Under större delen av samma period har Frankrike vuxit snabbare än Italien och Tyskland. Sedan början av 2005 har dock Tyskland ryckt åt sig tätpositionen medan Italien alltmer halkat efter.

I mitten av förra året dämpades dock investeringstakten i Tyskland. Avmattningen i investeringskonjunkturen väntas fortsätta under innevarande år till följd av en svagare global efterfrågan och lägre kapacitetsutnyttjande. Tysk export har gynnats av ökade handelsförbindelser med EU:s nya medlemsländer samt med

Östeuropa. Under senare år har Tyskland, i motsats till flertalet andra euroländer, vunnit andelar av världshandeln. Flera år av kostnadsnedskärningar i näringslivet har främjat konkurrenskraften och markant pressat ned enhetsarbetskostnaderna.

I Frankrike har tillväxten i större utsträckning drivits av en stark konsumtionsuppgång medan industrikonjunkturen tydligt dämpats. Den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden borgar för en fortsatt hygglig tillväxt i år och nästa år. I Italien blir emellertid tillväxtdämpningen mer tydlig i år och nästa år till följd av tilltagande konkurrensproblem och en svagare konsumtionsutveckling.

Gemensamt för närmast alla euroländer är ett högt företagsförtroende i tillverkningsindustrin. Visserligen har framtidsförväntningarna hos företagen dämpats något under hösten men de ligger kvar på höga nivåer. Orderingången är fortsatt hög medan företagens anställningsbehov dämpats något. Sammantaget tyder förtroendeindikatorerna på en försiktig avmattning i industriproduktionen under 2007.

Återhämtning i konsumtionen

En förstärkning av hushållens konsumtion utgör en viktig förutsättning för en fortsatt stark expansion under 2007 och 2008. I länder som Spanien och Frankrike med god sysselsättnings-tillväxt och stigande bostadspriser har konsumtionen utgjort en av de huvudsakliga drivkrafterna i tillväxten. Men för euroområdet som helhet har konsumtionens bidrag till tillväxten varit modest. Förra året steg dock konsumtionen även i Tyskland, vilket starkt bidrog till att konsumtionstillväxten förra året var den högsta sedan 2001. Flera faktorer talar för att konsumtionstillväxten i euroområdet håller i sig i år och nästa år, trots en svagare internationell konjunktur. Antalet sysselsatta personer har ökat betydligt och konsumentförtroendet är det högsta på fem år. I takt med att de offentliga finanserna stärks väntas hushållens försiktighets-sparande minska, vilket ger ökat konsumtionsutrymme.

I år väntas konsumtionstillväxten tillfälligt dämpas i Tyskland till följd av den momshöjning från 16 % till 19 % som trädde i kraft i januari i år. Den väntade tidigareläggningen av konsumtionen under förra året uteblev nästan helt. Under det fjärde kvartalet ökade visserligen

omsättningen i detaljhandeln tydligt och framför allt steg nybilsförsäljningen markant men den sammanlagda effekten blev liten. I ljuset av en betydande förbättring på arbetsmarknaden i kombination med ett stigande konsumentförtroende bedöms konsumtionsdämpningen till följd av momshöjningen i år bli både kortvarig och förhållandevis måttlig, både vad gäller konsumentpriser som konsumtion.

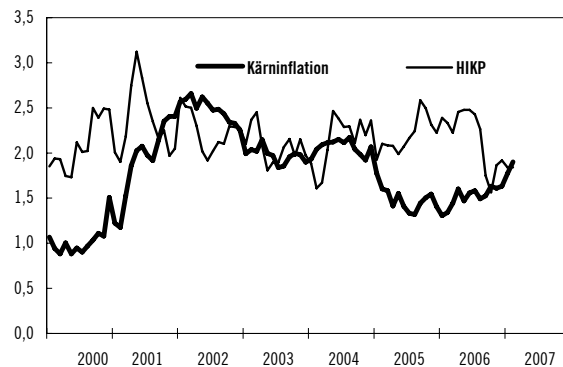
Inflationen dämpas i år

Fallande energipriser ledde under hösten förra året till att inflationen dämpades betydligt. I början av innevarande år steg dock åter inflationen. Inflationen, mätt i termer av HIKP (harmoniserat konsumentprisindex), har ökat sedan oktober förra året då inflationen uppgick till 1,6 %. I februari i år uppgick HIKP-inflationen till 1,8 %.

Kärninflationen (HIKP exklusive energi och oförädlade livsmedel) har stigit markant sedan slutet av förra året. Skillnaden mellan det aggregerade måttet för HIKP och kärninflationen har därmed försvunnit. I februari uppgick kärninflationen till 1,9 %.

Diagram 1.5 Inflationen i euroområdet

Årlig procentuell förändring

Källa: Eurostat.

Till stor del kan ökningstakten i kärninflationen förklaras av momshöjningen i Tyskland, som inneburit att inflationen i Tyskland rensat för energipriser ökat från 1,2 % i december förra året till 1,8 % i februari i år.

Förra året uppgick inflationen i euroområdet till 2,2 %, vilket innebar att inflationen överstigit ECB:s inflationsmål sju år i rad. Effekten av att tidigare oljeprishöjningar faller ur tolv månaderstalen i sommar, gör att

energikomponenten i konsumentprisindex verkar dämpande på inflationen fram till halvårsskiftet. Lägre energipriser i kombination med en stramare penningpolitik väntas leda till att inflationen dämpas till 2,0 % i år och nästa år.

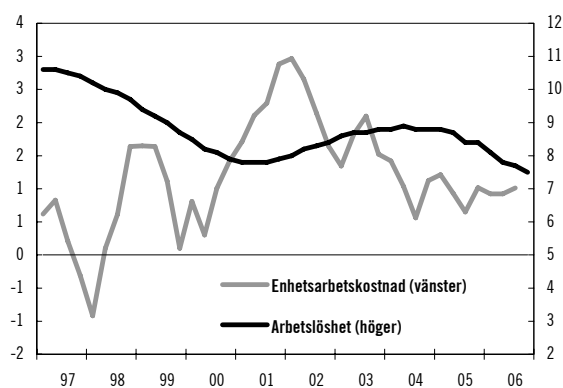
När tar löneökningarna fart?

I början av innevarande år uppgick arbetslösheten till 7,4 %, vilket är lägre än under högtillväxtåren vid millennieskiftet. Minskningen i antalet arbetslösa väntas bromsa in och arbetslösheten förutses ligga kvar kring 7,4 % både i år och nästa år.

En viktig skillnad jämfört med perioden kring millennieskiftet är att det betydligt ljusare läget på arbetsmarknaden inte har pressat upp löneökningstakten. En förklaring kan vara att de reformer som genomförts på arbetsmarknaden under senare år lyckats pressa ned jämviktsarbetslösheten. En mindre gynnsam förklaring kan vara att effekten av en stramare arbetsmarknad på lönebildningen sker med en större fördröjning än vad som tidigare varit fallet. Det skulle innebära att löneökningstakten tilltar rejält i år när ekonomin går in i en mer mogen konjunkturfaser. Global konkurrens och ECB:s styrräntepolitik väntas dock bidra till att hålla tillbaka löneökningstakten.

Diagram 1.6 Arbetslöshet och enhetsarbetskostnad i euroområdet

Årlig procentuell förändring Procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

1.3 Asien

Regionen blir allt viktigare för världsekonomin

Som en effekt av den under många år mycket höga tillväxten i framför allt Kina och Indien har Asiens andel av global BNP successivt blivit allt större. År 2006 hade Asiens andel av global BNP mätt i s.k. PPP-termer¹ vuxit till omkring 36 %, vilket kan jämföras med Förenta staternas och euroområdet andelar på 20 % respektive 15 %. I takt med att Asien växer påverkas också den globala tillväxten i allt högre grad av vad som händer i Asien.

Förutsättningarna för en fortsatt hög tillväxt i den asiatiska regionen är goda de närmaste åren, trots att tillväxten i både Förenta staterna och euroområdet växlar ner i år. Den inhemska efterfrågan i de asiatiska länderna blir en allt viktigare drivkraft för hela regionen. Handeln inom Asien har ökat och beroendet av exporten till Förenta staterna har minskat. Dessutom är inflationstrycket lågt vilket också öppnar upp för möjligheten att vid behov driva en mer expansiv penningpolitik. Även finanspolitiken börjar bli ett allt mer tillgängligt styrinstrument på grund av allt bättre statsfinanser. Det gäller dock inte i Indien där finanspolitiken tvingas vara fortsatt stram på grund av det stora underskottet i statsbudgeten.

BNP-tillväxten dämpas dock under de närmaste två åren något även i Asien till följd av en något svagare tillväxt i Kina och Indien samt i de s.k. nyligen industrialiserade länderna (dit räknas Korea, Taiwan, Hong Kong och Singapore) som drabbas av en svagare global exportefterfrågan.

Tillväxten i Kina mattas men ligger kvar på mycket höga nivåer

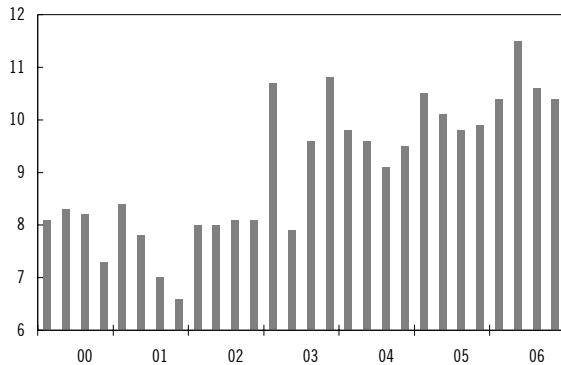
I Kina är det exporten som har drivit tillväxten. Det framgår bl.a. av Kinas exportandel av den totala exporten i världen som enligt IMF har ökat från omkring 1 % i början av 1980-talet till drygt 8 % 2006. Exportindustrins framgångar har genererat ökade vinster i företagen och stigande sysselsättning i storstadsregionerna. Detta

¹När BNP räknas fram i termer av PPP (purchasing power parity) tar man hänsyn till skillnader i ländernas köpkraft.

har i sin tur inneburit mycket höga tillväxttal för framförallt investeringarna, men även konsumtionen har vuxit starkt. Investeringarna har dessutom eldats på av en mycket hög kreditstillväxt och i kölvattnet av detta har risken för överinvesteringar och dåliga lån ökat. Förra året fortsatte både investeringarna och exporten att växa starkt vilket bidrog till att BNP-tillväxten uppgick till 10,7 %.

Diagram 1.7 BNP-tillväxt i Kina, kvartalsdata

Årlig procentuell förändring

Källa: National Bureau of Statistics.

I slutet av förra året vidtogs dock ett penningpolitiskt åtstramningspaket i Kina i syfte att kyla ner den starka investerings- och kreditstillväxten. Åtgärderna, som kan sammanfattas i höjd utlåningsränta, starkare administrativa kontroller och höjda reservkrav, fick en viss effekt och investeringstillväxten mattades något i slutet av året. Detta väntas dämpa investeringstillväxten även i år och nästa år vilket bidrar till att BNP växer i en något långsammare takt, men på en fortsatt mycket hög nivå. Tillväxten påverkas även av att exporten utvecklas svagare som ett resultat av att den globala efterfrågan växer långsammare. På marginalen väntas också exporten påverkas negativt av Kinas valutastrategi som i princip innebär att yuanen gradvis stärks mot dollarn i syfte att på sikt uppnå en ökad valutaflexibilitet.

Att Kinas BNP väntas öka lite svagare framöver ligger också i linje med skrivningarna i Kinas ekonomiska femårsprogram. Målsättningen är att tillväxten skall uppgå till i genomsnitt 7,5 %, vilket anses vara en ekonomisk hållbar nivå på sikt. Dessutom skall konsumtion och innovation utgöra större drivkrafter framöver. Inom de närmaste fyra åren är det dock följande troligt att konsumtionstillväxten tar ytter-

ligare ett kliv uppåt. Sparkvoten väntas vara fortsatt hög på grund av svaga sociala skyddsnet.

Tillväxten dämpas även i Indien

I Indien är det framförallt den inhemska efterfrågan och hushållens konsumtion som har gett det största bidraget till tillväxten. På senare år har också exporten blivit en allt viktigare motor, bland annat till följd av den allt starkare efterfrågan från Kina dit omkring hälften av Indiens export inom Asien går. Tillväxten har medfört att Indiens andel av global BNP har vuxit till drygt 6 %. Jämfört med andra länder är det bara Förenta staterna, Kina och Japan som står för en större andel av global BNP mätt i PPP-termer.

Förra året växte BNP i Indien med 9,3 %. Tillväxten förutses dock dämpas både i år och nästa år till följd av ett allt mer ansträngt resursläge som dämpar produktionen inom både tjänstesektorn och industrin. Dessutom förväntas penningpolitiken bli stramare till följd av dels en stigande inflation, dels av en snabb kreditstillväxt. Finanspolitiken antas vara återhållsam på grund av det stora underskottet i statsbudgeten.

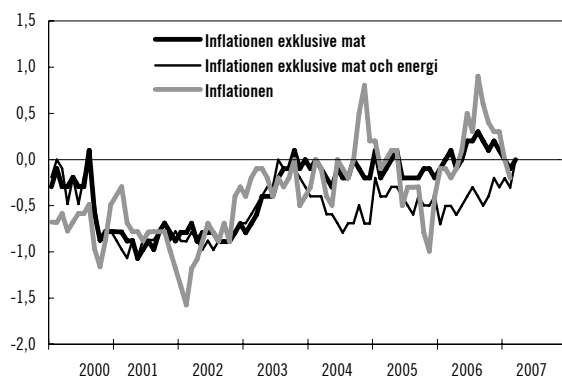
Japan tar för sig

Även om Japan har haft en mer undanskymd roll under de svåra deflationsåren skall Japans betydelse inte underskattas. Förra året växte BNP med 2,2 % vilket förstärkte bilden av att Japan åter är att räkna med. I år och nästa år väntas BNP-tillväxten bli något svagare jämfört med 2006, men fortfarande över potentiell tillväxt som av OECD uppskattas till omkring 1,4 %. En bidragande orsak till att BNP-tillväxten dämpas är en försiktigare investeringsstillväxt under de närmaste två åren. Maskinorderingången har dämpats betydligt under inledningen av innevarande år vilket troligtvis även kommer att minska de japanska industri-företagens investeringsvilja. Maskininvesteringarna dämpas även av att produktionskapaciteten nu börjar komma i fas med efterfrågan. Dessutom har Japan övergett den s.k. nollräntepolitiken och höjt styrräntan till 0,5 %, vilket på marginalen också ger en dämpande effekt på investeringarna.

Hushållens konsumtion väntas utvecklas måttligt i år och nästa år trots att sysselsättningen har stigit och arbetslösheten sjunkit. Konsumtionsviljan pressas ner av inflationen som har svårt att hålla sig över nollstrecket. I februari var inflationen 0 % och priserna väntas bara stiga marginellt under resten av innevarande år.

Diagram 1.8 Inflationen i Japan

Årlig procentuell förändring

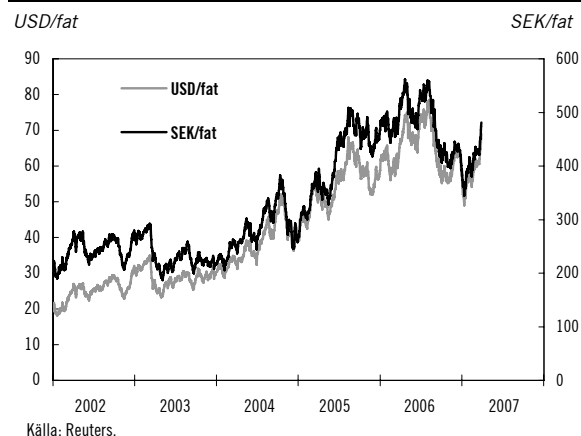
Källa: Ministry of Internal Affairs and Communications.

Även reallöneutvecklingen har varit svag, vilket delvis förklaras av en stor andel deltidsanställda och de stora pensionsavgångarna. Lönekraven och lönenivåerna är inte lika höga bland de unga på arbetsmarknaden jämfört med de äldre som går i pension. En viss förstärkning av reallönerna väntas i takt med att arbetsmarknaden blir allt stramare, men bedömningen är att detta inte kommer att bli tillräckligt för att konsumtionen skall ta ordentlig fart. Exporten, som har varit det främsta skälet till att Japans ekonomi har blivit allt starkare under 2000-talet, väntas växa i en något långsammare takt framöver. Detta är en effekt av svagare importefterfrågan från Japans viktigaste handelspartners Kina och Förenta staterna. En svagare importtillväxt bidrar emellertid till ett fortsatt positivt bidrag från nettoexporten.

1.4 Oljepriset

Under sommaren 2006 steg oljepriset till nya rekordnivåer. Brentoljan noterades som högst till nära 80 dollar per fat i början av augusti 2006. I slutet av 2006 bidrog ovanligt varmt väder i Förenta staterna till att oljepriset föll tillbaka. Kallt väder samt minskade lager bidrog i början av 2007 till att oljepriset återigen steg.

Diagram 1.9 Pris på Brentolja

Källa: Reuters.

I ett längre perspektiv har oljepriset stigit markant sedan 2002. Flera faktorer ligger bakom den kraftiga oljeprisuppgången. Produktionskapaciteten har vuxit relativt långsamt under 2000-talet samtidigt som efterfrågan på olja vuxit starkt de senaste åren.

Den starka internationella konjunkturen har bidragit till en ökad efterfrågan på olja. Bland annat har Kina och Indien trätt fram som betydande nettokonsumenter av olja vilket bidragit till att reservkapaciteten, dvs. skillnaden mellan potentiellt utbud och faktisk efterfrågan, har minskat. Oljepriset har därmed blivit alltmer känsligt för utbudstörningar och geopolitisk osäkerhet i oljeproducerande regioner.

På kort sikt förväntas den globala reservkapaciteten vara begränsad. Detta i kombination med att efterfrågan väntas vara hög bidrar till att oljepriset förväntas förbli på en relativt hög nivå.

På längre sikt talar däremot mycket för att den globala reservkapaciteten på oljemarknaden kommer att öka. De senaste årens oljeprisuppgång har ökat investeringarna i såväl nya som etablerade oljefält. Mot slutet av prognosperioden förväntas efterfrågan minska något till följd av en svagare internationell konjunktur. På lång sikt förväntas därför utbudet av råolja växa snabbare än efterfrågan, vilket medför att reservkapaciteten ökar. Även raffinaderikapaciteten förväntas byggas ut, särskilt efter 2009 då ny kapacitet tas i bruk i OPEC-länderna och i Asien.

Då reservkapaciteten stiger förväntas även riskpremien, och därmed oljepriset, pressas nedåt. Prisnedgången begränsas dock av risk för geopolitisk oro, risk för framtida produktionsstörningar och ökade kostnader för ol-

jeutvinning. Oljepriset bedöms uppgå till 60 dollar per fat i december 2007 respektive december 2008. Vid slutet av 2009 förväntas oljepriset vara 55 dollar per fat och 2010 förväntas oljepriset ha sjunkit till 50 dollar per fat.

Osäkerheten i bedömningen av oljepriset är fortsatt stor. En allt större andel av produktionen sker i politiskt instabila länder. Förändringar i global tillväxt, oväntade produktionsstörningar och geopolitiska spänningar har potential att kraftigt påverka oljepriset.

2 Finansiella marknader

Den senaste tiden har utvecklingen på de finansiella marknaderna präglats av osäkerhet kring den amerikanska konjunkturen. Signaler om en avmattning i Förenta staterna i kombination med osäkerhet kring den amerikanska bolånemarknaden har bidragit till en nedgång i de internationella obligationsräntorna. Mot bakgrund av den svagare konjunkturutvecklingen bedöms den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, att sänka styrräntan under andra halvåret 2007. Den svenska Riksbanken och ECB, den europeiska centralbanken, väntas dock fortsätta att strama åt penningpolitiken. Även Bank of Japan, den japanska centralbanken, väntas fortsätta att höja styrräntan, dock i en långsam takt.

På valutamarknaden har förväntningar om framtida ränteskillnader mellan länder varit styrande. Under 2006 bidrog förväntningar om minskade ränteskillnader till att dollarn försvagades både gentemot euron och den svenska kronan. I takt med att ränteskillnaderna mellan Sverige och omvärlden minskar väntas kronan stärkas ytterligare.

För Sveriges del innebär högre räntor och starkare krona en åtstramning av de monetära förhållandena. Det sker dock från en expansiv nivå och ränteläget kommer att fortsätta vara lågt framöver. Sammantaget innebär det fortsatt relativt expansiva monetära förhållanden för svensk ekonomi.

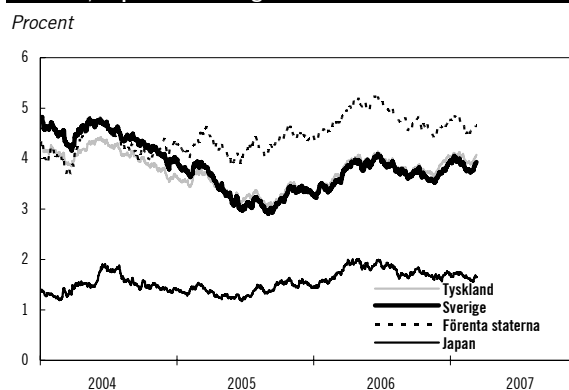
2.1 Utvecklingen i omvärlden

Lägre obligationsräntor på grund av minskad riskaptit

Efter sommaren 2006 sjönk de internationella obligationsräntorna. Nedgången berodde till stor del på ökad osäkerhet om den amerikanska konjunkturen, vilket i sin tur fick effekter på europeiska och svenska obligationsräntor. Under slutet av 2006 och början av 2007 ledde stark makrostatistik till att synen på den amerikanska konjunkturen reviderades upp. Detta bidrog i sin tur till stigande internationella obligationsräntor. Osäkerheten kring den amerikanska konjunkturen samt oro för de amerikanska bolåneinstituten har under den senaste perioden påverkat de finansiella marknaderna. Osäkerheten har lett till

ökad riskaversion, vilket innebär att kapital flyttats från investeringar med lägre kreditvärdighet till investeringar i statsobligationer. Det har i sin tur bidragit till en nedgång i obligationsräntorna. Generellt kan sägas att de svenska och internationella obligationsräntorna är på historiskt låga nivåer.

Diagram 2.1 10-åriga obligationsräntor i Tyskland, Förenta staterna, Japan och Sverige

Flackare avkastningskurvor

De korta räntorna har fortsatt att stiga medan de långa obligationsräntorna sedan årsskiftet har sjunkit. Det har lett till att avkastningskurvorna² blivit flackare. I Förenta staterna är 10-årsräntan lägre än obligationsräntor med kort löptid. Detta har historiskt ofta signalerat en annalkande konjunkturedgång.

Det är dock osäkert om det historiska sambandet gäller i dag, då det finns flera strukturella förklaringar till de låga obligationsräntorna. En förklaring är nya regelverk för pensionsbolag som har inneburit en ökad efterfrågan på långa obligationer. Sannolikt har även ett ökat förtroende för centralbankernas inflationsmål bidragit till att terminspremien fallit, dvs. investerare kräver mindre betalt för att hålla långa obligationer eftersom man gör bedömningen att variationen i inflationen har minskat. Dessutom har ett ökat globalt nettosparande sannolikt bidragit till lägre obligationsräntor. Sparandet har framförallt ökat bland nyligen industrialiserade asiatiska länder och andra snabbväxande ekonomier.

² Avkastningskurvan beskriver förhållandet mellan räntor på statsskuldväxlar och obligationer med olika löptid.

På senare tid har bland annat de europeiska och japanska centralbankerna höjt de korta räntorna, vilket också förklarar avkastningskurvornas flacka utseende.

De europeiska och japanska obligationsräntorna väntas stiga framöver mot bakgrund av en stark ekonomisk utveckling, ökat resursutnyttjande, stigande inflation och högre korta räntor. Även i Förenta staterna väntas en viss marginell uppgång, till följd av att avkastningskurvan förväntas få en positiv lutning. Det finns flera faktorer som talar för en generellt högre internationell räntenivå på sikt. Globaliseringen har bidragit till ett ökat utbud av arbetskraft i världsekonomin. Denna arbetskraft kommer att kräva ökade investeringar, vilket bedöms bidra till stigande räntor. Dessutom väntas det höga sparandet i asiatiska länder minska allteftersom inkomsterna stiger och de sociala skyddsnetten byggs ut.

I prognosen förväntas den 10-åriga amerikanska obligationsräntan uppgå till 4,80 % i december 2007 och 2008. Den tyska motsvarigheten bedöms uppgå till 4,30 % i december 2007 och 2008.

ECB fortsätter strama åt medan Fed sänker

Sedan sommaren 2006 har den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, bibehållit styrräntan på 5,25 %. I slutet av 2006 visade den amerikanska makrostatistiken sådan styrka att terminsprisättningen indikerade att Federal Reserve skulle komma att strama åt penningpolitiken. En dämpning av den amerikanska tillväxten under första kvartalet 2007 har dock förändrat terminsprisättningen, vilken nu indikerar en sänkning av styrräntan till 4,75 % vid slutet av 2007. I prognosen väntas signaler om en svagare ekonomisk utveckling vara avgörande för Federal Reserves agerande. Bedömningen är att den amerikanska styrräntan sänks under året och att den uppgår till 4,75 % i slutet av 2007 och 4,5 % i slutet av 2008.

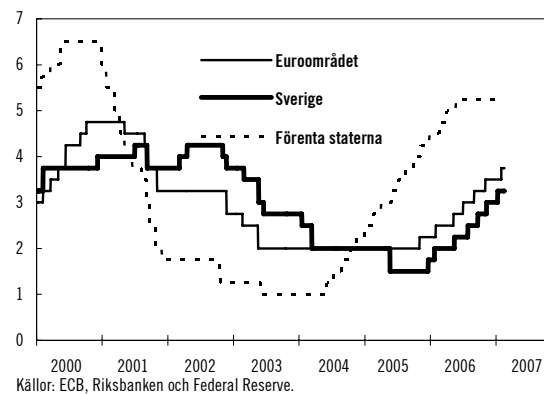
Den europeiska centralbanken har fortsatt att strama åt penningpolitiken. Sedan december 2005 har styrräntan höjts med 2 procentenheter till 3,75 %. Bakgrunden till den stramare penningpolitiken är att ECB:s målvariabler för penningpolitiken, inflation och penningmängdstillväxt, legat över målen. En ihållande hög inflation riskerar få till följd att hushållens inflationsförväntningar stiger och tilltron till inflationsmålet

försvagas, vilket i sin tur kan leda till högre löneökningar. Penningmängden fortsätter också att växa snabbt, bl.a. på grund av en stark tillväxt i utlåningen till hushållen. Samtidigt har den europeiska konjunkturen stärkts under den senaste tiden vilket talar för en fortsatt höjning av den europeiska styrräntan. ECB har den senaste tiden signalerat att man avser att successivt höja styrräntan mot en mer neutral nivå. Prognosen för styrräntan är 4,0 % vid utgången av 2007 och 2008.

Den japanska centralbanken, Bank of Japan, har sedan sommaren 2006 höjt styrräntan med 0,5 procentenheter. Bakgrunden till höjningen är att den reala ekonomin under den senaste tiden visat på tydlig styrka. Därtill har kärninflationen ökat, även om nivåerna fortfarande är låga. Prognosen är att den japanska centralbanken kommer att fortsätta höja styrräntan, om än i en långsam takt.

Diagram 2.2 Styrräntor i euroområdet, Sverige och Förenta staterna

Procent

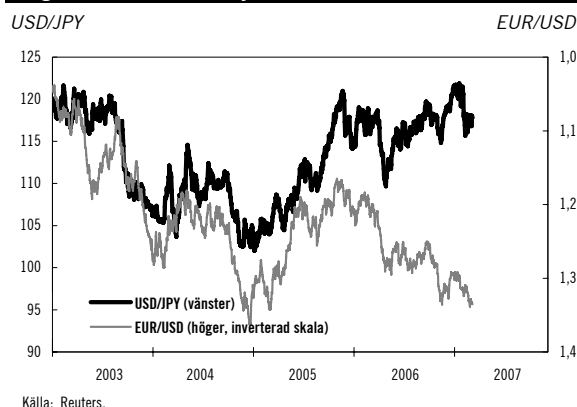
Dollarförsvagningen väntas fortsätta

Under senhösten 2006 stärktes tillfälligt dollarn, då makrostatistiken visade på styrka i den amerikanska ekonomin. Svagare ekonomisk statistik har den senaste tiden ökat förväntningarna om att Fed under loppet av 2007 ska komma att sänka styrräntan. Förväntningar om lägre positiv ränteskillnad gentemot andra valutaområden och har lett till att dollarn återigen försvagats.

I takt med att tillväxt- och ränteskillnader minskar är bedömningen att dollarförsvagningen kommer att fortsätta. I prognosen förväntas dollarn försvagas till 1,35 mot euron och 115 mot yenen vid utgången av 2007. I december

2008 förväntas dollarn noteras till 1,35 mot euron och 110 mot yenen.

Diagram 2.3 Dollar mot yen och euro

Lån i lågräntevalutor för placering i högräntevalutor

En av faktorerna som påverkat valutakursutvecklingen i hög grad under de senaste åren är s.k. carry trades. Mycket förenklat kan en carry trade beskrivas som att investeraren lånar i en lågräntevaluta för att sedan placera i en högräntevaluta. Motsvarande transaktion kan också göras genom att använda valutaterminsmarknaden. Principen är emellertid densamma, nämligen att utnyttja skillnaderna i räntor mellan två länder. Enligt teorin borde det inte vara möjligt att systematiskt generera vinster på räntearbitrage, i stället borde ränteskillnaderna avspeglade sig i att lågräntevalutor ska komma att appreciera medan högräntevalutor depreciera. Historien påvisar emellertid att denna räntearbitragehandel under perioder genererat vinster och påverkat valutakursutvecklingen. Den japanska yenen har de senaste två åren successivt försvagats gentemot dollarn och euron. Investerare har då lånat till låg ränta i yen för att sedan placera i högräntevalutor såsom dollar och euro. Effekten av den låga japanska räntan är att yenen ytterligare har försvagats. Det som kan kullkasta en carry trade gjord i exempelvis japanska yen gentemot dollar är att förutsättningarna för penningpolitiken förändras. Under senare tid har makrostatistik visat på att den japanska tillväxten tagit fart och i februari i år höjde den japanska centralbanken styrräntan. Förändringar i penningpolitiken kan leda till att valutaströmmar snabbt förändras och växelkursnivåer justeras. Bedömningen är emellertid att den japanska centralbanken kommer att höja styrräntan i en långsam takt.

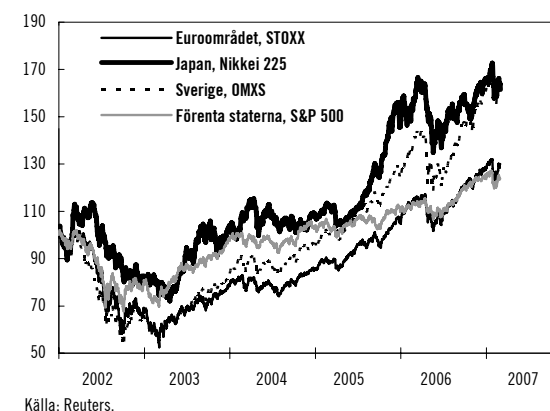
Ökad volatilitet på börserna

De stora internationella börsindexen har under den senaste tiden visat på en ökad volatilitet.³ Osäkerhet kring den amerikanska konjunkturutvecklingen i kombination med oro för amerikanska bolåneinstitut bidrog till stora rörelser på de internationella börserna. Det återstår emellertid att se om detta är en tillfällig och övergående korrektion av den nästan fyra år långa börsuppgången eller om det är början på en mer varaktig nedgång.

De svenska bolagens resultat för fjärde kvartalet 2006 var överlag något starkare än analytikerna väntat sig. Konsensusbedömningen på marknaden är emellertid att bolagens vinster framgent kommer att vara något lägre än tidigare. I såväl Förenta staterna som Europa är börserna fortfarande lågt värderade i förhållande till obligationsmarknaden. Stigande ränte- och arbetskraftskostnader riskerar dock att pressa bolagens marginaler på längre sikt.

Diagram 2.4 Börsutvecklingen i euroområdet, Förenta staterna, Japan och Sverige

Index, 2002-01-01=100

2.2 Utvecklingen i Sverige

I slutet av 2006 steg den svenska 10-åriga obligationsräntan, därefter har de långa räntorna fallit tillbaka. Utvecklingen har varit i linje med den för internationella obligationsräntor. Mot

³ Volatilitet är ett begrepp som uttrycker priskänsligheten hos exempelvis aktier. Volatilitet anger hur mycket priset på en finansiell tillgång svänger eller varierar.

bakgrund av den starka konjunkturen är dock obligationsräntorna fortfarande på låga nivåer.

Diagram 2.5 Skillnaden mellan 10-åriga obligationsräntor i Sverige och Tyskland

Procentenheter

Källa: Reuters.

Den svenska 10-årsräntan har sedan i maj 2005 varit lägre än den tyska motsvarigheten. I ett historiskt perspektiv är detta ovanligt. Förhållandet förklaras främst av att den svenska styrräntan varit lägre än den för euroområdet under denna tidsperiod. Men en del av förklaringen står även att finna i det nya regelverket för pensionsfonderna som inneburit en ökad efterfrågan på långa svenska obligationer. Samtidigt är den svenska statsskulden krympande och förhållandevis liten, vilket innebär att utbudet av långa statsobligationer är begränsat.

I prognosen förutses att svenska obligationsräntor kommer att stiga i år och nästa år i takt med att de lediga resurserna i ekonomin minskar och penningpolitiken blir allt mindre expansiv. Under 2008 väntas svenska obligationsräntor stiga något mer än de tyska när styrränteskillnaden gentemot euroområdet successivt minskar. Prognosen för den tioåriga svenska obligationsräntan är 4,05 % i december 2007 och 4,65 % i december 2008. Vid slutet av kalkylåret 2009 väntas räntan uppgå till 4,85 %.

Riksbanken fortsätter att höja styrräntan

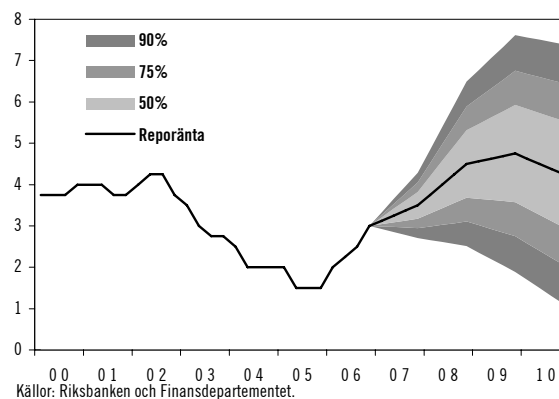
Riksbanken har fortsatt att strama åt penningpolitiken. Styrräntan har sedan 2006 höjts från 1,5 % till 3,25 % och ytterligare åtstramningar väntas framöver. Trots den starka tillväxten är inflationen låg. Den reala styrräntan har ökat till följd av att inflationen varit låg samtidigt som styrräntan höjts. Inflationen ligger alltså under Riksbankens mål. Det underliggande inflationstrycket väntas emellertid under andra

halvåret av 2007 att stiga och vid slutet av 2007 bedöms UND1X-inflationen vara 0,8 %. Vid utgången av 2008 och 2009 bedöms UND1X-inflationen att vara 1,9 % respektive 2,4 % (se avsnitt 4.3 om inflationen).

Finansdepartementet redovisar reporänteprognosen med ett osäkerhetsintervall baserat på Finansdepartementets historiska prognosfel.⁴ I denna prognos bedöms reporäntan successivt höjas under de närmaste åren. En fortsatt sysselsättningsökning väntas bidra till högre löneökningstakt och ett ökat resursutnyttjande. Prognosen för reporäntan är 3,5 % i december 2007, 4,5 % i december 2008 och 4,75 % i slutet av 2009. Vid utgången av 2010 bedöms styrräntan vara 4,25 %.

Diagram 2.6 Reporäntan med osäkerhetsintervall

Procent

Kronan kommer att stärkas

Under hösten 2006 stärktes kronan gentemot euron och dollarn. Den främsta anledningen till förstärkningen var förväntningar om en stramare penningpolitik i Sverige. Sedan årsskiftet har emellertid kronan försvagats gentemot både euron och dollarn. Det är framför allt förändrade förväntningar om hur räntedifferenserna gentemot omvärlden ska komma att utvecklas som lett till kronförsvagningen.

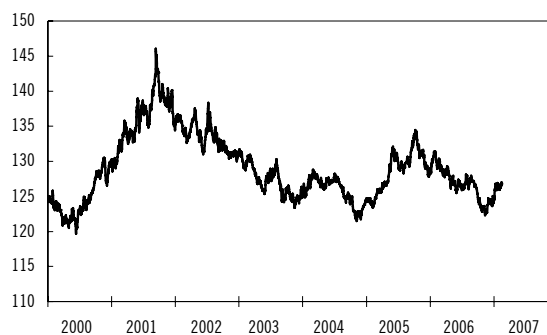
De positiva underliggande faktorerna såsom bytesbalansöverskott, stabila statsfinanser samt god ekonomisk tillväxt och dämpad inflation kommer framgent leda till en starkare krona. Prognosen för den handelsviktade växelkursen,

⁴ Avvikelserna baseras på prognoser gjorda i Vårpropositionen 1998-2006.

TCW-index, är 124 i december 2007 och 120 i december 2008. Vid slutet av prognosperioden, 2009 och 2010, förväntas TCW-index uppgå till 121.

Diagram 2.7 TCW-index

1992-01-02=100

Källa: Reuters.

Svängig Stockholmsbörs

Under hösten 2006 fortsatte Stockholmsbörsen att stiga. Den främsta anledningen till den goda börsutvecklingen var stigande bolagsvinster. Börsåret 2007 inleddes starkt. Osäkerhet om den amerikanska konjunkturen och den amerikanska bolånemarknaden ledde emellertid till fall i börskurserna internationellt. I skrivande stund tycks dock utvecklingen ha stabiliserat sig.

Bolagsrapporterna för fjärde kvartalet 2006 var något starkare än väntat och vinsterna steg med omkring 24 %. Basindustrin, dvs. skog, stål och mineraler, hade den starkaste vinstutvecklingen följt av verkstadsbolagen och läkemedelssektorn. Den allmänna bedömningen bland analytiker är att vinsterna kommer att fortsätta växa men i en avtagande takt. Vinststillväxten för bolagen på Stockholmsbörsen väntas, enligt analytikernas genomsnittsprognos⁵, bli ca 6 % i år, ca 9 % nästa år och omkring 5 % 2009. Generellt kan sägas att en avmattning i vinststillväxten indikerar att en period med svagare investeringstillväxt är att vänta (se avsnitt 3.2 om investeringarna).

Förutsättningar för svensk ekonomi

Utvecklingen på de finansiella marknaderna får effekt på svensk ekonomi genom att hushållens och företagens agerande påverkas av bl.a. räntenivån och växelkursen. Tillgångspriser, t.ex. priser på aktier och bostäder, påverkar hushållens förmögenhet och i förlängningen hushållens konsumtion. Bedömningen är att de finansiella förhållandena kommer att vara relativt expansiva under återstoden av 2007. För 2008 bedöms emellertid de finansiella förhållandena stramas åt då Riksbanken successivt kommer att höja styrräntan. De korta realräntorna har stigit, till följd av att Riksbanken höjt styrräntan, samtidigt som inflationen varit fortsatt låg. Hushållens upplåning ökar alltjämt snabbt även om tillväxttakten mattats något. Detta är delvis ett resultat av den alltjämt expansiva penningpolitiken och bidrar till en stark efterfrågeutveckling i svensk ekonomi. Den svenska växelkursen är relativt svag men bedöms stärkas under slutet av 2007 och 2008.

Tabell 2.1 Ränte- och valutakursantaganden

Värde vid respektive års slut

	2006	2007	2008	2009	2010
Reporänta	3,00	3,50	4,50	4,75	4,25
6-månadersränta	3,07	3,60	4,55	4,70	4,30
5-årsränta	3,70	3,95	4,60	4,80	4,50
10-årsränta	3,65	4,05	4,65	4,85	4,55
10-årsdiff. SEK-DEM	-0,15	-0,25	0,35	0,55	0,25
6 mån. EURIBOR	3,61	4,05	4,05	4,05	4,05
TCW-index	123	124	120	121	121
EUR/SEK	9,04	9,10	8,80	8,90	8,90
USD/SEK	6,84	6,74	6,52	6,59	6,59
EUR/USD	1,32	1,35	1,35	1,35	1,35

Källor: Finansdepartementet och Reuters.

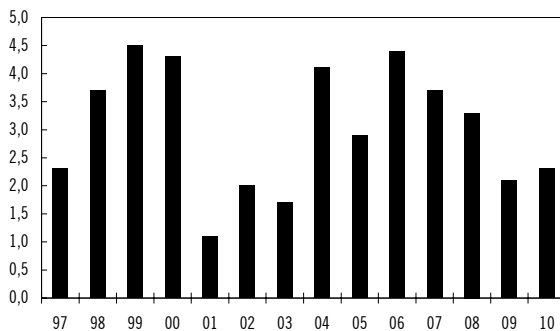
⁵ Källa: FactSet Consensus Estimates (JCF).

3 Svensk efterfrågan och produktion

Den svenska ekonomin har utvecklats mycket starkt det senaste året, och 2006 ökade BNP med 4,4 % (se diagram 3.1). Bakgrunden till utvecklingen är att efterfrågan har växt på bred front. Exporttillväxten har varit hög, och den långa investeringsuppgången har hållit i sig samtidigt som hushållens konsumtion har ökat i god takt.

Diagram 3.1 BNP

Procentuell volymförändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Fortsatt hög BNP-tillväxt 2007 och 2008

BNP-tillväxten dämpas 2007 och 2008 (se tabell 3.1) men förblir ändå hög. Orsaken till dämpningen är en avmattning i export- och investeringstillväxten. Exporten beräknas växa något långsammare framöver till följd av avmattningen i den globala konjunkturen och en förstärkning av kronan. Tillväxten i exporten blir ändå god sett ur ett historiskt perspektiv. En fortsatt stark efterfrågan, ett högt kapacitetsutnyttjande och gynnsamma finansiella förutsättningar i företagen bidrar till fortsatt höga investeringsnivåer i bl.a. industrin och nya bostäder. Men i takt med att efterfrågan dämpas något samtidigt som de senaste årens utbyggda produktionskapacitet tas i anspråk, väntas tillväxttakten i investeringarna bli lägre 2007 och 2008.

Avmattningen i export- och investeringstillväxten motverkas i viss utsträckning av en allt starkare konsumtion hos de svenska hushållen. De disponibla inkomsterna växer snabbt, sysselsättningen fortsätter att öka, och hushållen har en god förmögenhetsställning i utgångsläget. Sammantaget talar detta för en hög konsumtionstillväxt 2007 och 2008. Speciellt hög

väntas hushållens konsumtionstillväxt bli under 2007, då även inkomstskattesänkningar bidrar till att öka de disponibla inkomsterna. Den offentliga konsumtionen stiger främst inom kommunsektorn och gynnas av goda kommunfinanser.

Tabell 3.1 Försörjningsbalans

	Mdkr 2006	Procentuell volymförändring				
		2006	2007	2008	2009	2010
Hushållens konsumtion	1 339	2,8	4,2	3,8	2,4	2,6
Offentlig konsumtion	759	1,8	1,4	1,4	0,5	0,6
Statlig	207	1,0	0,5	0,4	0,1	0,1
Kommunal	552	2,0	1,8	1,7	0,7	0,7
Fasta bruttoinvesteringar	509	8,2	5,6	3,4	2,3	2,7
Lagerinvesteringar ¹	0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2
Export	1 456	9,1	7,0	6,3	6,3	6,0
Import	1 224	7,8	7,6	6,7	6,7	6,7
BNP	2 838	4,4	3,7	3,3	2,1	2,3
BNP, kalenderkorrigerad	–	4,7	3,9	3,2	2,1	2,0

¹ Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

BNP-tillväxten dämpas 2009 och 2010

För åren efter 2008 bygger beräkningarna för BNP-tillväxten på bedömningar om hur stort det potentiella utbudet, mätt som potentiell BNP, är. Som beskrivs i en fördjupningsruta på sidan 47 beräknas potentiell BNP utifrån potentiell produktivitet och arbetskraftspotentialen.

BNP och sysselsättningen väntas stiga snabbt 2007 och 2008. Därmed bedöms resursutnyttjandet bli ansträngt. Det kan också uttryckas som att det s.k. BNP-gapet är positivt. Att BNP-gapet är positivt 2008 medför att löne- och prisökningstakten tilltar och att Riksbanken höjer räntan, vilket bidrar till att stärka kronan och dämpa den inhemska efterfrågan. Både hushållens och den offentliga sektorns konsumtion samt investeringarna ökar långsammare 2009 och 2010 än 2008. Kronförstärkningen bidrar till att exporttillväxten mattas något.

Sammanfattningsvis dämpas efterfrågan i ekonomin 2009 och 2010, och BNP ökar långsammare än potentiell BNP. BNP beräknas

sammantaget öka med ca 1 procentenhet mindre än potentiell BNP dessa år.

Riskbild

En oväntat tvär inbromsning i den amerikanska ekonomin som dämpar den internationella konjunkturen och därmed också utvecklingen i den svenska ekonomin, utgör den huvudsakliga risken för den svenska BNP-prognosen. Som redogjorts för i avsnitt 1.1 är dock huvudscenariot att den amerikanska ekonomin mjuklandar.

Det finns vissa risker som främst är förknippade med utvecklingen på lite längre sikt. Effekterna av regeringens politik, och när de kan realiseras, är svåra att bedöma. Det är också svårt att avgöra hur högt resursutnyttjandet är i dagsläget och hur mycket potentiell BNP kommer att öka framöver. Dessa faktorer är av avgörande vikt för hur ekonomin kan utvecklas på några års sikt. För att belysa osäkerheten i bedömningarna redovisas i avsnitt 6 två alternativa scenarier där svensk ekonomi utvecklas annorlunda än vad som presenteras här.

3.1 Export

Sveriges export ökade kraftigt under 2006 och den positiva utvecklingen ser ut att fortsätta. Uppgången under 2006 var bred med en ökning inom de flesta produktgrupper och till i stort sett alla regioner utom Förenta staterna. Exportökningen till Europa var särskilt hög och den starka tyska konjunkturen bidrog till att Tyskland återigen blivit Sveriges största exportland.

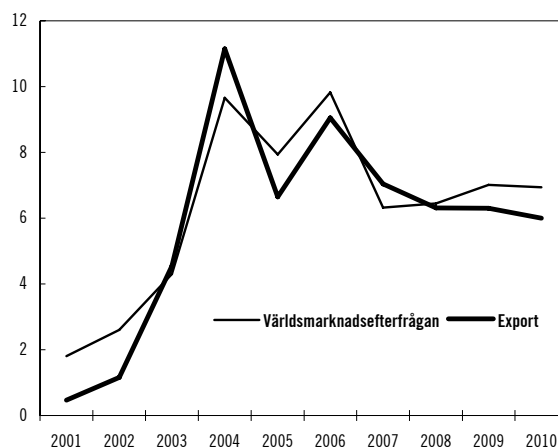
Förutsättningarna för den svenska exporttillväxten är fortsatt goda, då den europeiska konjunkturen har stabiliserats på en hög nivå och efterfrågan från omvärlden är fortsatt stark. Exporten väntas fortsätta att öka i god takt under prognosperioden men dämpas successivt till följd av att kronan förstärks och världskonjunkturen mattas. Exporttillväxten väntas totalt sett uppgå till 7,0 % i år och 6,3 % nästa år. Under 2009–2010 bedöms exporttillväxten fortsätta att dämpas något.

Fortsatt goda förutsättningar för svensk export

Förutsättningarna är goda för en fortsatt robust exporttillväxt. Världskonjunkturen är stark liksom världsmarknadsefterfrågan på svenska exportprodukter. Exporten ökar stadigt till alla stora regioner utom Förenta staterna, och framför allt till Europa där konjunkturen är stark. Den europeiska konjunkturen är dessutom stabilare nu då den alltmer gått från att vara driven av den externa efterfrågan till att bli mer inhemskt konsumtionsdriven. Europa är den absolut största mottagaren av svensk export då över 70 % av den totala exporten går dit.

Diagram 3.2 Tillväxten i världsmarknadsefterfrågan och svensk export

Procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

De svenska företagens finansiella situation är också mycket positiv med höga vinster och starkt resultat under fjolåret. Framför allt industribolagen gynnas av en ihållande hög industrikonjunktur och i synnerhet inom verkstadsindustrin är framtidsoptimismen stor.

Konkurrenskraften inom industrin är också god. Industrins enhetsarbetskostnad i Sverige relativt andra länder har fallit trendmässigt sedan början av 1990-talet både i nationell och gemensam valuta (se diagram 3.3 nedan). Anledningen är dels Sveriges relativt sett högre produktivitetstillväxt och dels att den svenska kronan försvagats under en längre tid.

Konjunkturinstitutets barometer för investerings- och insatsvaruindustrin tyder på en fortsatt stark exporttillväxt. Även inköpschefsindex indikerar att den starka industrikonjunkturen håller i sig.

Bearbetade varor såsom motorfordon, teleprodukter och läkemedel visade en mycket stark

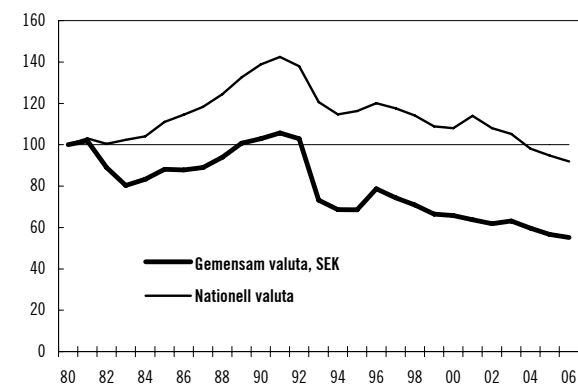
tillväxt framför allt mot slutet av 2006. Den positiva utvecklingen väntas i stort hålla i sig 2007 även om tillväxttakten bedöms bli något svagare än under 2006.

Inom råvaruindustrin är situationen bland företagen också positiv och barometerstatistiken pekar på fortsatt god tillväxt. Dock väntas en kraftigare inbromsning av råvaruexporten än exporten av bearbetade varor under 2007. Exempelvis dämpas exporten av petroleumprodukter tydligt i år till följd av utbudsbegränsningar efter en mycket stark tillväxt under 2006.

Sammantaget väntas varuexporten fortsätta att öka i god takt under prognosperioden, även om tillväxttakten successivt dämpas till följd av en avmattning i världskonjunkturen kombinerat med en förstärkning av den svenska kronan. Varuexporten bedöms öka med 6,9 % 2007 och med 6,1 % 2008.

Diagram 3.3 Industrins enhetsarbetskostnad i Sverige relativt 14 OECD-länder

Index 1980=100

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Tjänsteexporten fortsätter att öka i god takt

Tjänsteexporten följer utvecklingen av varuexporten men växer sedan ca tio år tillbaka trendmässigt något snabbare än varuexporten. Tjänsternas andel av den totala exporten har därför ökat med 6 procentenheter under de senaste tio åren och uppgick 2006 till 26 %.

Under 2006 ökade tjänsteexporten med 12 % och i år väntas den fortsätta att öka i god takt. Den starka världshandelskonjunkturen har lett till en snabb ökning av transporttjänsteexporten liksom till ökad export av företagstjänster. Även exporten av resevaluta, dvs. utländska besökares konsumtion i Sverige, har gynnats av den starka konjunkturen i omvärlden som alltmer baserats

på en ökad konsumtion hos hushållen. Liksom varuexporten väntas dock tjänsteexporten dämpas något under de närmaste åren i takt med att världskonjunkturen mattas och den svenska kronan stärks.

Tjänstehandeln har visat ett positivt netto de senaste åren och exporten av tjänster bedöms fortsätta att öka snabbare än tjänsteimporten under prognosperioden. Den starkare kronan gör dock att importen av resevaluta, dvs. det svenska utlandsresandet och följande konsumtion i utlandet, väntas öka lite snabbare än exporten av resevaluta nästa år.

Sammantaget bedöms exporten av tjänster öka med 7,4 % 2007 och med 6,9 % 2008.

Tabell 3.2 Export av varor och tjänster samt prisutveckling

	Mdkr 2006	Procentuell volymförändring				
		2006	2007	2008	2009	2010
Varuexport	1 051	8,0	6,9	6,1	–	–
Bearbetade varor	878	8,3	7,5	6,7	–	–
Tjänsteexport	367	12,0	7,4	6,9	–	–
Total export	1 418	9,1	7,0	6,3	6,3	6,0
Exportpris	–	2,7	-0,7	-0,3	1,0	1,2

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Exportpriserna faller igen framöver

Exportpriserna har ökat under de senaste två åren främst som en följd av stigande bensin- och metallpriser samt en svagare krona. Under perioden 2007–2008 väntas priserna åter falla då råvarupriserna faller tillbaka och den svenska kronan stärks.

Metallpriserna, som steg kraftigt under slutet av 2006, väntas sjunka under innevarande år. Efterfrågan på metaller är dock fortfarande hög och prisnedgången väntas inte bli lika stor som prisökningarna under perioden 2005–2006.

Kronan väntas stärkas under prognosperioden vilket sätter press på företagen att hålla nere priserna på sina produkter för att inte förlora konkurrenskraft. Även här dämpas dock prisnedgången av att många företag fortfarande möter en stark efterfrågan på sina produkter. Trots att råvarukostnaderna har ökat betydligt under flera år och produktionskostnaderna därmed är högre har vissa företag fortfarande möjlighet att föra en del av de högre omkostnaderna vidare till sina kunder i form av högre priser. Detta gäller till exempel stora stålbolag som aviserat prishöjningar under våren.

Sammantaget väntas det totala exportpriset falla med 0,7 % i år och med 0,3 % nästa år. På längre sikt väntas exportpriset öka något igen bl.a. till följd av att effekten av kronförstärkningen inte är lika stark som tidigare. År 2009 bedöms exportpriset öka med 1,0 % och 2010 med 1,2 %.

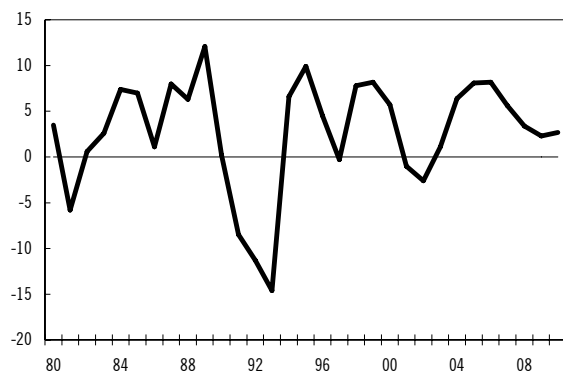
3.2 Investeringar

Tre år med stark investeringstillväxt

De fasta bruttoinvesteringarna har sedan 2003 ökat i allt snabbare takt (se diagram 3.4) och den goda investeringskonjunkturen har spridit sig till en allt större del av ekonomin. Under 2006 växte investeringarna med 8,2 %. Därmed ökade investeringarna med i genomsnitt drygt 7,6 % per år under treårsperioden 2004–2006. Inte sedan slutet av 1980-talet har investeringstillväxten varit så stark tre år i rad.

Diagram 3.4 Investeringar

Procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

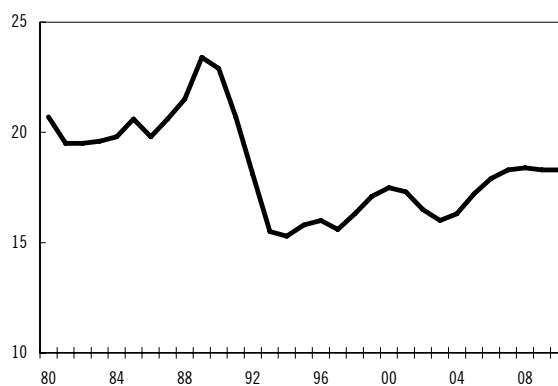
Investeringarna ökar i god takt framöver

Ett fortsatt högt kapacitetsutnyttjande och gynnsamma finansiella förutsättningar i företagen driver på investeringstillväxten framöver. Även regeringens politik, som väntas öka sysselsättningen och därmed företagens behov av kapitalinvesteringar, bidrar till en fortsatt god investeringstillväxt. Under det närmaste året väntas dock allt fler företag ha byggt ut sin produktionskapacitet samtidigt som den internationella efterfrågan mattas. Investeringstillväxten bedöms därmed successivt dämpas under 2007 och 2008. Sammantaget beräknas de totala invester-

ingarna i den svenska ekonomin öka med 5,6 % i år och med 3,4 % nästa år (se tabell 3.3). Under 2009–2010 bedöms investeringarna öka med 2,5 % per år. Investeringarnas andel av BNP förutses mot slutet av 2010 att uppgå till 18,3 %, vilket är den högsta nivån sedan 1991 (se diagram 3.5).

Diagram 3.5 Investeringarnas andel av BNP

Procent

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Varuproducenternas investeringar ökar starkt igen

Den exportuppgång som inleddes 2003 har resulterat i att en allt större andel av industrins produktionskapacitet tagits i anspråk (se diagram 3.6). Detta skapade ett behov av ökade investeringar, särskilt i maskiner. Under 2005 ökade maskininvesteringarna på bred front inom industrin, men det var i synnerhet stora satsningar inom pappersindustrin som bidrog till den starka tillväxten. När pappersindustrins maskiner togs i bruk under hösten 2005 minskade investeringarna kraftigt, vilket dämpade investeringstillväxten i industrin 2006. Inom övriga delar av industrin var tillväxten dock fortsatt stark, och maskininvesteringarna i industrin ökade med 2,3 % under 2006.

Till följd av en ihållande stark utländsk efterfrågan och en allt starkare inhemsk efterfrågan ligger kapacitetsutnyttjandet nu på sin högsta nivå sedan mätningarna påbörjades 1980 – trots de höga investeringsnivåerna de senaste åren. Ordergången till industrin är fortsatt hög och både den inhemska och utländska efterfrågan är stark. Tillsammans med en relativt låg räntenivå och en stark vinstutveckling innebär detta att förutsättningarna för en fortsatt stark investeringstillväxt är goda.

Diagram 3.6 Kapacitetsutnyttjandet i industrin

Procent

Källa: Statistiska centralbyrån.

SCB:s investeringsenkät pekar också på en stark uppgång 2007. De flesta branscher planerar för ökade investeringar, men det är inom kemisk industri och gruvindustrin den kraftigaste uppgången väntas. Även inom pappersindustrin väntas investeringarna öka något, medan industrins investeringar i byggnader förutses minska.

Under 2007 och 2008 dämpas dock den internationella konjunkturen och den svenska exporten går in i ett lugnare skede. Detta innebär att efterfrågan på svensktillverkade varor kommer att mattas av något, vilket bland annat återspeglas i tillverkningsindustrins allt mer dämpade förväntningar på orderingsgången från exportmarknaderna. På sikt dämpas även behovet av investeringar i maskiner.

Sammantaget bedöms investeringarna inom industrin öka starkt 2007 men bromsa in något 2008.

Investeringarna i energisektorn har ökat kraftigt de senaste åren. Denna utveckling väntas fortsätta framöver, inte minst till följd av energibolagens stora satsningar för ökad elproduktion och en förbättrad elförsörjning.

Förväntningarna inom byggindustrin har dämpats något under senare tid enligt KI:s konjunkturbarometer. Även om både orderingsgången och byggandet väntas stiga ytterligare, är det allt färre företag som tror sig se en förbättring av byggmarknaden på ett års sikt. Bostadsinvesteringarna väntas dock öka kraftigt i år och byggandet inom fastighetsverksamhet och offentliga myndigheter har tagit fart. På grund av det goda orderläget och en breddad uppgång i byggandet förutses därför byggindustrins egna investeringar öka i god takt 2007 och 2008.

Sammantaget innebär detta att varuproducenternas investeringar väntas öka med 8,1 % i år och med 5,9 % nästa år (se tabell 3.3).

Tabell 3.3 Investeringar

Procentuell volymförändring

	2006	2007	2008	2009	2010
Näringslivet	6,1	4,8	4,6	–	–
Varuproducenter	6,1	8,1	5,9	–	–
Tjänsteproducenter	6,1	2,1	3,4	–	–
Bostäder	16,5	10,1	-1,5	–	–
Offentliga myndigheter	8,7	4,1	4,4	–	–
Stat	8,2	7,2	5,7	–	–
Kommuner	9,2	0,9	3,0	–	–
Totalt	8,2	5,6	3,4	2,3	2,7

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Tjänsteproducenternas investeringar dämpas

Investeringarna inom tjänstesektorn ökade i god takt förra året. Ökningen var starkast inom finansiell verksamhet, fastighetsverksamhet samt post- och telekommunikationer.

Även handelns investeringar ökade i god takt förra året. En stark konsumtionstillväxt väntas bidra till att handelns investeringar tar ytterligare fart under 2007 och 2008. Bland annat etableras nya varuhus inom flera marknadssegment, till exempel byggvaror och heminredning. Även investeringarna inom hushållstjänsteverksamhet förutses växa i god takt 2007 och 2008.

Efter tre års nedgång i investeringarna inom fastighetsförvaltning (exklusive bostäder) växte investeringarna återigen 2005 och tog fart ytterligare under 2006. Det är framför allt en stark utveckling av hushållens konsumtion som driver investeringarna även inom denna bransch, bland annat genom nybyggnad och utbyggnad av köpcentrum. Under 2007 och 2008 väntas investeringarna inom fastighetsförvaltning därför öka i god takt.

Inom post- och telekommunikation ökade investeringarna starkt under 2006, inte minst på grund av utbyggnaden av 3G-näten. 3G-näten väntas vara färdigställda senast den 1 juni 2007. Även utbyggnaden av 450 MHz-bandet, som ska förbättra täckningen för mobiltelefoni i glesbygdsområden, ska vara klar under sommaren. Därför förutses investeringarna i branschen minska under andra halvåret i år och under 2008.

Under 2006 minskade investeringarna inom transport (exklusive fartyg och flygplan) något.

Enligt konjunkturbarometern har efterfrågan på transportsektorns tjänster minskat väsentligt under senare tid och den svaga investeringsutvecklingen väntas därför fortsätta under 2007.

Sammantaget innebär detta att tjänsteproducenternas investeringar väntas öka med 2,1 % i år. Under 2008 förutses investeringarna öka med 3,4 %, inte minst som en följd av den starka systersektorsökningen inom sektorn.

Offentliga investeringar ökar i god takt

Statens och kommunernas investeringar ökade starkt under 2006. Det var framför allt statens maskininvesteringar och kommunernas investeringar i byggnader som ökade kraftigt.

Stora infrastruktursatsningar av Banverket och Vägverket de närmaste åren bidrar till att statens investeringar ökar starkt både 2007 och 2008. Banverkets investeringar omfattar bland annat Botniabanan, Citytunneln i Malmö och tunneln genom Hallandsåsen. I Vägverkets investeringar ingår bland annat Norra länken och utbyggnaden av E45. Efter den starka investeringsuppgången i kommunerna under 2006 väntas tillväxten dämpas något 2007.

Sammantaget bedöms de offentliga myndigheternas investeringar öka med 5,1 % i år och med 5,3 % nästa år.

Fortsatt god utveckling för bostadsinvesteringarna

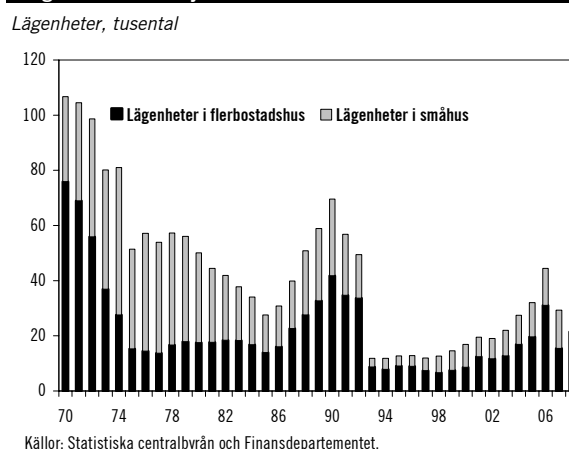
Byggkonjunkturen har utvecklats starkt de senaste åren, vilket i hög grad är en följd av ökningen i byggandet av bostäder. Antalet påbörjade bostäder ökade med i genomsnitt 19 % per år 2002–2005 (se diagram 3.7).

I budgetpropositionen för 2007 föreslog regeringen att det statliga räntebidraget och investeringsstödet skulle upphöra den 1 januari i år. Detta bedöms ha medfört att byggstarten av uppskattningsvis 7 000–8 500 bostäder tidigare lades. Enligt preliminära uppgifter från SCB ökade därmed antalet påbörjade bostäder med runt 40 % under 2006, till drygt 44 500.

Byggkonjunkturen är fortsatt stark, men på längre sikt är förväntningarna på byggmarknaden mer dämpade. En indikator på utvecklingen inom bostadsbyggandet det närmaste halvåret är antalet beviljade bygglov. Under andra halvåret 2006 beviljades bygglov till runt 24 500 bostäder vilket är en ökning med drygt 40 % jämfört med

andra halvåret 2005. Den kraftiga ökningen speglar delvis tidigareläggningen av bostadsprojekt, men även bortsett från dessa pekar byggloven på en fortsatt ökning av bostadsbyggandet.

Diagram 3.7 Påbörjade bostäder

Efterfrågan på bostäder är stor. Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2007 uppger hela 42 % av landets kommuner att det råder bostadsbrist, jämfört med 11 % mot slutet av 1990-talet. Under 2006 var den totala nettoinflyttningen till dessa kommuner 39 000 personer, och den samlade befolkningsökningen var ca 57 000 personer. Även framöver ökar efterfrågan på bostäder. Enligt Boverket innebär den demografiska utvecklingen, särskilt 80-talisternas inträde på bostadsmarknaden, att antalet svenska hushåll kommer att öka starkt fram till år 2010. Under perioden 1999–2005 var antalet 20–24-åringar i stort sett oförändrad. SCB:s befolkningsprognos visar dock att denna grupp kommer att öka med nästan 20 000 personer per år fram till 2010. Även låga räntor samt den goda utvecklingen av hushållens disponibla inkomster och finansiella tillgångar bidrar till den ökande efterfrågan på bostäder.

Den starka efterfrågan driver upp priserna på bostäder. Under februari 2007 ökade till exempel priserna på småhus med drygt 9 % jämfört med samma period förra året. Även priserna på bostadsrätter har ökat starkt det senaste året. De höga priserna och ett relativt sett lägre kostnadsläge gör det lönsamt att bygga, vilket bland annat get sig uttryck i höga värden på Tobins q .⁶

⁶ Det s.k. Tobins q mäter förhållandet mellan priset på ett begagnat småhus och produktionskostnaden för ett nytt småhus med liknande standard. Om Tobins q är större än ett kan det anses vara lönsamt att

Trots en stark efterfrågan och god lönsamhet väntas dock ett allt högre ränte- och kostnads- läge dämpa tillväxten i bostadsbyggandet fram- över. Räntorna väntas öka 2007–2008, vilket an- tas dämpa hushållens efterfrågan på bostäder. En avgörande faktor är dock byggföretagens pro- duktionskostnader. Under perioden 2000–2005 ökade produktionskostnaderna med drygt 3 % per år. Men under 2006 har prisstegringarna suc- cessivt ökat och i februari i år ökade produk- tionskostnaderna med hela 6,4 % jämfört med samma månad förra året. Det är framför allt kostnaderna för byggmaterial som ökar kraftigt, men även byggherrekostnaderna⁷ har ökat till följd av högre räntekostnader. Ett allt högre ränteläge kommer att bidra till fortsatt ökande kostnader för byggherren. Även stigande löne- ökningstakt kommer att bidra till ökande pro- duktionskostnader. Lönerna i byggsektorn be- döms öka med 4,4 % de kommande åren, jämfört med 3 % under perioden 2004–2006.

Sammantaget bedöms antalet påbörjade bo- städer uppgå till 29 000 lägenheter 2007 och 36 000 lägenheter 2008. Minskningen 2007 är en följd av tidigareläggningen av bostadsprojekt.

Även ombyggnationerna väntas öka starkt framöver, inte minst till följd av upprustningen av bostäderna i det s.k. miljonprogrammet.

De ökade ny- och ombyggnationerna innebär att de totala bostadsinvesteringarna väntas öka med 10,1 % 2007. Under 2008 minskar de totala bostadsinvesteringarna med 1,5 %, även detta till följd av tidigareläggningen av bostadsprojekt.⁸

3.3 Lagerinvesteringar

Lagren påverkade inte BNP-tillväxten 2006

BNP-tillväxten under 2006 påverkades inte nämnvärt av de totala lagerinvesteringarna. Stora uttag från industrins insatsvarulager och handeln

motverkades av en stark lageruppbbyggnad i väx- ande skog.

Industrin fyller sina lager 2008

När den utländska efterfrågan på svenska varor återhämtade sig under senare delen av 2005, minskade industrins färdigvarulager kraftigt. Detta resulterade i att en ökande andel av företa- gen ansåg att lagren var för små. Under 2006 tilltog industriproduktionen och uttagen från färdigvarulagren fortsatte. I takt med att export- tillväxten dämpas under 2007 och 2008 väntas industrin åter bygga upp färdigvarulagren.

Industrin har sedan 2002 minskat sina insats- varulager. Till viss del kan detta tillskrivas en på- gående trend mot allt mindre lager av insatsva- ror, den s.k. just-in-time-principen. Under se- nare tid har dock leverantörernas leveranstider ökat och importen av råvaror har utvecklats svagt. Detta har tillsammans med den starka ex- portefterfrågan och ökningen av industripro- duktionen minskat lagren, och företagets om- döme om lagren av insatsvaror ligger nu på en låg nivå. Avmattningen i exporten innebär att lagren av insatsvaror minskar i allt lägre takt un- der 2007 och under 2008 kommer industrin att återuppbbygga sina insatsvarulager.

Under 2006 minskade lagren inom handeln kraftigt. Det var framför allt inom parti- och detaljhandel med råvaror som lagren minskade markant. Lageromdömena inom handeln ligger nu på en låg nivå, vilket indikerar att handeln önskar att öka lagren. Givet den starka inhemska efterfrågan framöver bedöms lageruttaget fort- sätta under 2007 och 2008, men i något lägre takt.

Lagerutvecklingen för växande och avverkad skog har nu börjat återgå till normala nivåer efter den svåra stormen i januari 2005. Uttagen ur av- verkad skog var stora under 2006, medan lagren i växande skog återigen ökade. Denna utveckling väntas fortsätta med framför allt större uttag från avverkad skog.

Lagren ökar BNP-tillväxten 2008

Under 2007 kommer det positiva bidraget från handelns och industrins lager att motverkas av ett negativt bidrag från skogslagren. Lagerför- ändringarna 2007 förutses därmed inte påverka BNP-tillväxten. Under 2008 kommer lagerinve-

bygga nytt. Under 2006 låg riksgenomsnittet för Tobins q på runt ett. I storstadsregionerna var q -värdet emellertid mycket högre, till exempel nära 1,5 i Stockholms län.

⁷ Ränte-, kreditiv-, projekterings- och administrationskostnader.

⁸ För bostäder, som ofta har en byggnadstid som sträcker sig över en längre tid, delas det totala investeringsvärdet upp över tiden i nationalräkenskaper. Det görs i princip så att det registrerade investeringsbeloppet för varje period svarar mot den del som färdigställts under perioden. Eftersom antalet påbörjade bostäder beräknas minska 2007 till följd av tidigareläggningen av vissa bostadsprojekt och det i genomsnitt tar 1,5 år att färdigställa ett flerbostadshus, kommer följaktligen bostadsinvesteringarna att minska 2008.

steringar i handeln och industrin att innebära ett bidrag till BNP-tillväxten på 0,1 procentenheter. Lagerförändringarna under 2009 och 2010 förutses inte påverka BNP-tillväxten.

3.4 Hushållens konsumtion

Stabil ökning av konsumtionen under 2006

Sedan 2001, då konsumtionsutvecklingen var mycket svag, har hushållens konsumtionsutgifter ökat allt mer för varje år. Under 2006 steg konsumtionen med 2,8 %. Den successivt ökande konsumtionen förklaras av stigande disponibel inkomst samt värdeökningar på reala och finansiella tillgångar. Sedan mitten av 2005 har dessutom en allt ljusare situation på arbetsmarknaden bidragit till en ökande konsumtion.

Det var framför allt varukonsumtionen som ökade starkt under förra året. Särskilt konsumtionen av hemelektronik och livsmedel steg kraftigt. Däremot minskade konsumtionen av el, gas och uppvärmning betydligt.

Mycket goda förutsättningar för stark konsumtion

År 2006 ökade hushållens reala disponibla inkomster med 2,0 %. Ränteutgifterna ökade kraftigt men också stigande kapitalvinster mellan 2005 och 2006 medförde att ökningen av hushållens disponibla inkomster utvecklades måttligt. Skatten på kapitalvinster ingår i nationalräkenskapernas mått på disponibel inkomst men inte kapitalvinsten. I plånboksversionen av disponibel inkomst (se fördjupningsruta på sidan 33) korrigeras skatten på kapitalvinster bort för att ge en mer rättvisande bild av hur hushållen upplever att sina inkomster förändras.

I år väntas ökningen av hushållens disponibla inkomster bli markant högre än 2006. I reala termer väntas den disponibla inkomsten öka med 5,7 %. Den starka arbetsmarknaden bidrar med lika stark ökning i antalet arbetade timmar som 2006. Samtidigt ökar timlönerna snabbare vilket sammantaget ger en högre lönesummeutveckling. Transfereringarna från offentlig sektor till hushållen minskar däremot 2007. Det är främst de arbetslöshetsrelaterade utgifterna som sjunker som ett resultat av den allt starkare arbetsmarknaden och sänkta ersättningsnivåer i

a-kassan. Även ohälsorelaterade hushållstransfereringar minskar mellan åren. Övriga inkomster, exempelvis inkomst av bostad, ökar förhållandevis starkt 2007.

Tabell 3.4 Hushållens disponibla inkomster

Procentuell förändring, löpande priser

	Mdkr 2006	2006	2007	2008	2009	2010
Lönesumma ¹	1 137	5,4	6,1	5,5	4,9	4,5
Arbetade timmar	–	2,0	1,8	0,9	0,2	-0,1
Timlön ²	–	3,3	4,3	4,6	4,7	4,6
Transfereringar från offentlig sektor	497	1,7	-0,2	2,6	4,5	4,7
Övriga inkomster	299	1,5	4,7	4,4	4,9	5,3
Skatter och avgifter	-556	4,9	-1,9	5,3	5,5	5,1
Nominell disponibel inkomst	1 377	3,3	6,8	4,3	4,6	4,5
Prisindex	–	1,3	0,9	1,6	2,2	2,4
Real disponibel inkomst	1 359	2,0	5,7	2,7	2,4	2,1

¹ Lönesumman motsvarar antalet arbetade timmar multiplicerat med timlön.

² Enligt nationalräkenskapernas definition.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Huvudförklaringen till den starka ökningen i hushållens disponibla inkomster är emellertid sänkta skatter, främst det s.k. jobbskatteavdraget, som ökar hushållens disponibla inkomster med i storleksordningen 40 miljarder kronor 2007. Också andra reformer på skattesidan bidrar till högre disponibla inkomster för hushållen. I viss mån motverkas skattesänkningarnas effekt på hushållens inkomster av att avgiften till arbetslöshetskassorna höjs. I denna proposition föreslås ett slopande av förmögenhetsskatten vilket ökar hushållens disponibla inkomster med ca 5 miljarder kronor.

Nästa år väntas den reala disponibla inkomsten öka med 2,7 %, vilket är en betydligt mer måttlig ökningstakt än 2007. Ökningstakten är emellertid högre än den genomsnittliga tillväxttakten för hushållens reala disponibla inkomster. Under perioden 1993–2006 ökade hushållens disponibla inkomster med i genomsnitt 1,6 %. Den förhållandevis starka utvecklingen för 2008 har sin främsta förklaring i den fortsatt starka arbetsmarknadsutvecklingen.

Under 2009 och 2010 väntas den nominella disponibla inkomsten öka med 4,6 % respektive 4,5 %. Konsumtionsdeflatoren väntas öka relativt kraftigt båda åren varför den reala disponibla inkomsten ökar med måttliga 2,4 % 2009 och 2,1 % 2010.

Modifierad metod för beräkning av plånboksversionen av hushållens disponibla inkomst

I budgetpropositionen för 2007 presenterades en första version av en beräkning för hushållens disponibla inkomster som bättre återspeglar hur hushållen upplever deras inkomstutveckling. Denna beräkning har modifierats något genom att den påverkan som FISIM har på hushållens disponibla inkomster nu lagts till listan av faktorer som justeras bort.

Motiven bakom beräkningen av en plånboksversion för hushållens disponibla inkomster beskrevs i budgetpropositionen för 2007. Sammanfattningsvis kan man uttrycka det som att vissa justeringar av begreppet, som det definieras av nationalräkenskaperna (NR), är nödvändiga för att bättre kunna beskriva hur hushållen upplever att deras inkomster förändras. Jämfört med de principer som gäller enligt NR innebär plånboksversionen att hushållens skatt på kapitalvinster, driftsöverskott egna hem, räntor för individuella försäkringar samt hushållens avkastningsskatt exkluderas. Skillnaden mellan de två beräkningsmetoderna beror förutom att det är två olika inkomstmått, även på att den disponibla inkomsten deflaterats med implicitprisindex för privat konsumtion medan plånboksversionen deflaterats med Riksbankens underliggande inflationsmått (UND1X).

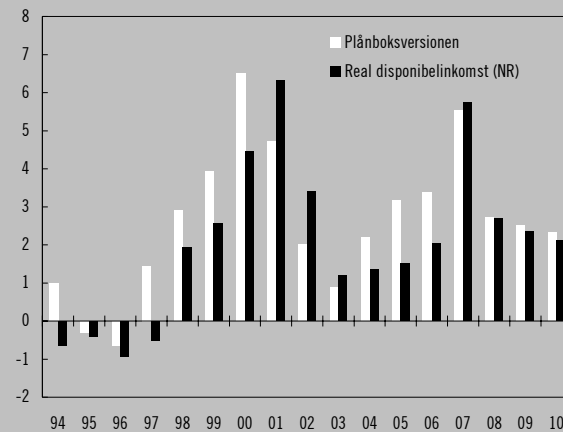
FISIM (Financial Intermediate Services Indirectly Measured) utgör den del av bankernas räntenetto som redovisas som produktion. FISIM påverkade tidigare inte BNP men hösten 2005 ändrades redovisningsprinciperna vilket innebar att BNP-nivån justerades upp med ca 1 procentenhet årligen. Tillväxttakterna påverkades emellertid inte nämnvärt. För hushållssektorn innebar redovisningsförändringen att disponibelinkomsten justerades med ett lika stort belopp som hushållens konsumtion. Hushållens finansiella sparande är således opåverkat av FISIM.

Emellertid så innebär redovisningen av FISIM att disponibelinkomst begreppet i sig kan vara missvisande som indikator för hur hushållen upplever att inkomsterna utvecklas. Oavsett om ränteutgifterna/inkomsterna klassificeras som FISIM, är det inkomster och utgifter som påverkar hur hushållen upplever att deras inkomster förändras. Att rensa bort den effekt

som FISIM har på hushållens disponibla inkomster enligt NR är därför en lämplig åtgärd för att kunna ge en bättre bild av hur hushållens upplevda inkomst förändras över tiden.

Nationalräkenskapernas reala disponibla inkomst jämfört med plånboksversionen

Procentuell förändring

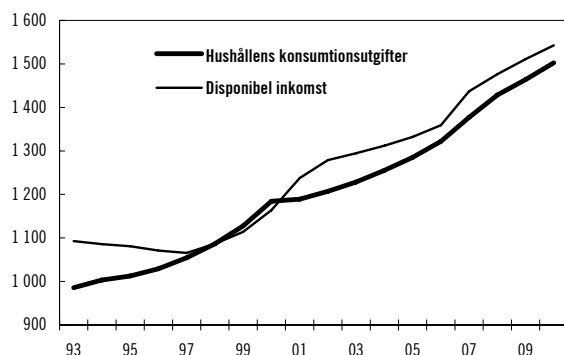

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

I diagrammet ovan visas utvecklingen av den reala disponibla inkomsten enligt NR samt enligt plånboksversionen. Skillnaden mellan de båda metoderna kan enskilda år vara stora. Ökningen av disponibel inkomst 2006 var exempelvis betydligt större i plånboksversionen jämfört med NR-definitionen. Bakomliggande orsak till detta var att kapitalvinsterna ökade kraftigt mellan 2005 och 2006 vilket enligt NR-definitionen reducerar ökningen av hushållens disponibla inkomster. I plånboksversionen justeras för denna effekt, vilket ger en högre utvecklingstakt för hushållens inkomster. Mellan 2006 och 2007 bedöms kapitalvinsterna minska vilket förklarar att disponibelinkomstökningen 2007 är lägre i plånboksversionen.

Diagram 3.8 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, fasta priser, referensår 2005

Anm.: Från och med 2000 ingår Svenska kyrkan i hushållssektorn.
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

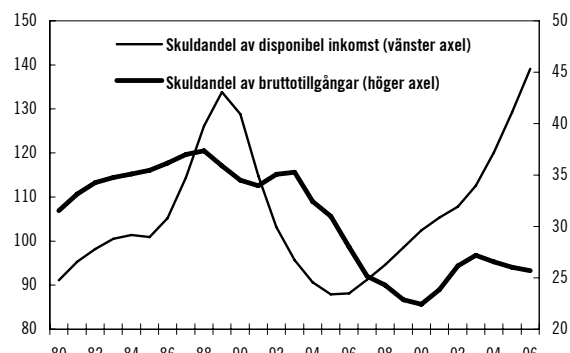
Förutom att hushållens disponibla inkomster har ökat och väntas fortsätta utvecklas starkt gynnas konsumtionen av att hushållens finansiella tillgångar har stigit kraftigt i värde de senaste åren. Under 2006 har hushållen realiserat en del av värdeökningen genom att de sålt aktier och fonder och satt in pengarna på banken.

Förutom finansiella tillgångar har hushållen också tillgångar i småhus och bostadsrättsandelar. Uppskattningsvis steg värdet av hushållens bostadstillgångar med 12 % förra året och uppgick vid årsskiftet till ungefär 3 700 miljarder kronor. Priserna på småhus har stigit i mer än ett decennium. I början på förra året var ökningstakten mycket hög men den har därefter dämpats något. Värdet av hushållens bostadsrättsandelar har också ökat under de senaste 10 åren. Den senaste tidens ränteuppgång verkar ännu inte ha haft någon nämnvärt dämpande effekt på bostadspriserna.

Även hushållens skulder har fortsatt att öka. Den stigande belåningen är nära knuten till prisuppgången på bostäder. Under förra året ökade skulderna med nästan 11 %. Skulderna som andel av disponibel inkomst har stigit och ligger nu på högre nivåer än i slutet på 1980-talet och början av 1990-talet (se diagram 3.9). Skulderna som andel av hushållens bruttotillgångar har emellertid inte ökat i alls samma omfattning, vilket förklaras både av de allt högre bostadspriserna och av börsuppgången de senaste åren.

Diagram 3.9 Hushållens skulder

Procent

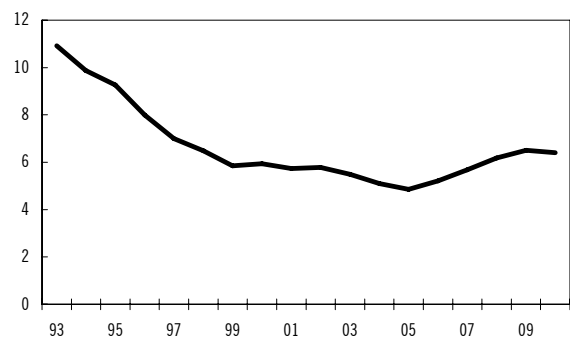

Källor: Statistiska centralbyrån, Finansinspektionen och Finansdepartementet.

Hushållen har under flera års tid gynnats av låga, om än under senaste tiden stigande, räntor. Räntorna förutses visserligen fortsätta uppåt under prognosperioden men ränteutgifterna bedöms ändå ligga på relativt låga nivåer (se diagram 3.10). Den ökade skuldsättningen de senaste åren samt att en stor del av hushållens lån är till rörlig ränta gör hushållen känsliga för kraftiga ränteförändringar.

Diagram 3.10 Hushållens ränteutgifter

Procent av disponibel inkomst

Anm.: Ränteutgifterna är ej justerade för FISIM. Se förklaringsruta på sidan 33 för förklaring av FISIM.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Indikatorerna tyder på fortsatt stark konsumtion

Tillgängliga indikatorer visar på en relativt stark ökning av konsumtionen de närmaste månaderna. KI:s hushållsbarometer visar att hushållen tror på en mycket positiv utveckling av den egna ekonomin, den svenska ekonomin och arbetsmarknaden under det kommande året. I KI:s konjunkturbarometer redovisar företagen inom detaljhandeln fortsatt ökning av försäljningsvolymen och de har positiva förväntningar inför framtiden. Enligt SCB:s och Handels ut-

redningsinstituts index över omsättningen i detaljhandeln har volymtillväxten varit hög den senaste tiden. Omsättningen har ökat starkast inom sällanköpsvaruhandeln men även inom dagligvaruhandeln har ökningen varit betydlig.

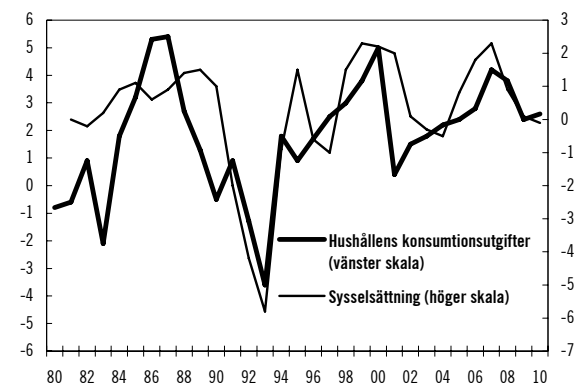
Hög konsumtionstillväxt väntas under prognosåren

Den positiva utveckling av konsumtionen som ägt rum de senaste åren väntas fortsätta även under prognosåren.

Det är framför allt den kraftiga ökningen av disponibelinkomsterna 2007 som gör det möjligt för hushållen att öka sin konsumtion så mycket som förutses i denna prognos. Inkomstökningen 2007 bedöms bli den näst starkaste ökningen de senaste 25 åren.

Diagram 3.11 Sysselsättning och hushållens konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är en viktig förutsättning för hur stor konsumtionsökningen blir de närmaste åren (se diagram 3.11). Sysselsättningen har ökat starkt den senaste tiden och väntas fortsätta att stiga kraftigt i år och nästa år. Förutom att stigande sysselsättning påverkar hushållens inkomster, har den också stor betydelse för hushållens tillförsikt och därmed för hushållens benägenhet att konsumera i stället för att spara.

Sammanfattningsvis bedöms hushållens konsumtionsutgifter öka med 4,2 % 2007 och med 3,8 % 2008.

Även på lite längre sikt bedöms förutsättningarna för en hög konsumtionstillväxt vara goda till följd av en fortsatt god inkomstökning, en stark förmögenhetsställning och ett högt sparande i utgångsläget. I beräkningarna för 2009

och 2010 väntas hushållens konsumtionsutgifter öka med 2,4 % respektive 2,6 %, vilket är något starkare än det historiska genomsnittet sedan 1980.

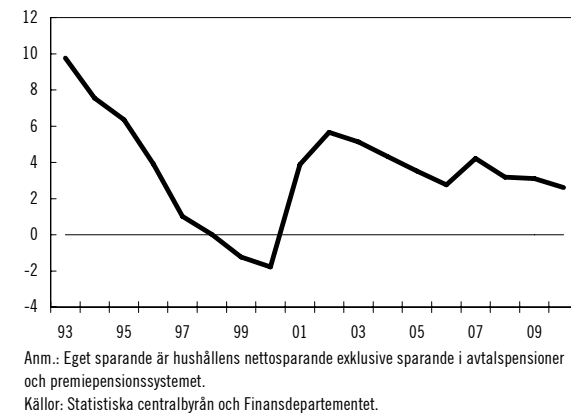
Hushållens sparande

År 2006 uppgick hushållens egna sparande till 38 miljarder kronor, motsvarande 2,8 % av hushållens disponibla inkomster.

I år beräknas hushållens egna sparande stiga till 62 miljarder kronor, vilket motsvarar 4,2 % av hushållens disponibla inkomster. Hushållens nettosparande i avtalspensioner (inklusive premiepensionssparande) beräknas i år uppgå till 82 miljarder kronor, vilket ger en total sparkvot på 9,3 %.

Diagram 3.12 Hushållens eget sparande

Procent av disponibel inkomst

Anm.: Eget sparande är hushållens nettosparande exklusive sparande i avtalspensioner och premiepensionssystemet.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

I förhållande till 2006 ökar hushållens egna sparande tämligen markant, som ett resultat av den starka inkomstuppgången. Under perioden 2008–2010 sjunker emellertid sparkvoten kontinuerligt.

3.5 Offentlig konsumtion

Offentlig konsumtion⁹ ökade i genomsnitt med 0,8 % per år under perioden 2000–2005. Enligt det preliminära utfallet för 2006 ökade konsumtionen för den offentliga sektorn med 1,8 %, där den kommunala konsumtionen sva-

⁹ Från 2000 övergick Svenska kyrkan från kommunsektorn till hushållssektorn. För att skapa jämförbarhet har kyrkan exkluderats ur statistiken även för åren innan.

rade för lejonparten av ökningen. Den offentliga konsumtionen utgjorde förra året 27 % av BNP i löpande priser, varav kommunsektorn svarade för 19 procentenheter. Den offentliga konsumtionsvolymen bedöms öka med 1,4 % både i år och nästa år. För 2009 och 2010 beräknas konsumtionsvolymen öka med i genomsnitt 0,5 % per år.

Kommunal konsumtion ökar starkt

Under åren 2000–2005 ökade konsumtionsvolymen i kommunsektorn med i genomsnitt 1,3 % per år. Under de tre första åren av perioden var den genomsnittliga ökningen 1,8 % samtidigt som sektorn uppvisade ett ackumulerat negativt resultat¹⁰ på 4 miljarder kronor. Besparingsprogram introducerades i kommunsektorn 2003 för att bromsa den snabba kostnadsutvecklingen. År 2004 gav arbetet med att konsolidera ekonomin effekt och sektorn kunde uppvisa ett positivt resultat. Införandet av balanskravet 2000 tillsammans med kravet om god ekonomisk hushållning har sannolikt bidragit till återhållsamhet av den kommunala konsumtionen.

År 2005 uppgick sektorns resultat till 13 miljarder kronor, vilket är en avsevärd förbättring jämfört med tidigare år. De strävanden som gjorts för att konsolidera ekonomin har, tillsammans med en stark utveckling av skatteunderlaget och statsbidragen, medfört att kommunsektorns ekonomi förstärkts. Det preliminära utfallet för 2006 visar på fortsatt högt resultat på 15 miljarder kronor för sektorn som helhet.

Enligt det preliminära utfallet ökade den kommunala konsumtionen med 2,0 % förra året. Förädlingsvärdet ökade med 1,3 %. Sociala naturaförmåner ökade med 4,3 % och bidrog därmed starkt till den goda konsumtionsutvecklingen. Sociala naturaförmåner utgörs av offentliga sektorns köp av varor och tjänster, producerade av marknadsproducenter, som levereras till hushållen utan vidare bearbetning inom den offentliga sektorn.¹¹

Innevarande år bedöms den relativt starka konsumtionsutvecklingen fortsätta med en

volymökning på 1,8 %. Bakgrunden är i huvudsak att sektorns intäkter, i form av skatteintäkter och statsbidrag, förväntas fortsätta växa i en god takt och skapar därmed ett större konsumtionsutrymme (se avsnitt 5.6). I likhet med 2006 förutses att de sociala naturaförmånerna ökar snabbare än konsumtionen i stort. Detta innebär att trenden inom kommunsektorn, att i allt större utsträckning använda privata producenter, väntas hålla i sig.

Nästa år förutses den kommunala konsumtionen öka med 1,7 %. De migrationspolitiska åtgärder som aviseras i denna proposition ger ett positivt bidrag till konsumtionen. Bortsett från dessa åtgärder beräknas utvecklingen vara något svagare, vilket förklaras av en något långsammare intäktsutveckling, jämfört med året innan.

Då de generella statsbidragen i kalkylen är nominellt oförändrade 2009 och 2010, innebär detta att utrymmet för en ökad konsumtionsvolym är litet. Därigenom beräknas konsumtionen under dessa år öka med i genomsnitt 0,7 % per år.

Under 2006 och 2007 ökar konsumtionsvolymen i kommunsektorn till följd av införandet av plusjobb. Utfasningen av plusjobben under 2008 och 2009 drar ner konsumtionsvolymen. Plusjobben påverkar antalet arbetade timmar i sektorn, och innebär därmed att både den offentliga produktionen och konsumtionen påverkas.

Måttlig ökning av statlig konsumtion

Under perioden 2000–2005 var den genomsnittliga nivån avseende statlig konsumtion i stort sett oförändrad. Konsumtionen i fasta priser uppgick 2000 till 197 miljarder kronor för att 2005 uppgå till 198 miljarder kronor, en ökning med 0,3 %. Variationerna mellan åren var dock relativt stora, från en minskning med 3 % 2000 till en ökning med 3 % 2002. Förbrukningen inom försvaret svarar för en icke oansenlig del av variationen.

Enligt det preliminära utfallet för 2006 ökade den statliga konsumtionen med 1,0 % i fasta priser. Lönekostnaderna ökade svagt och steg med endast 0,1 %. Sammantaget ökade förädlingsvärdet i sektorn med 0,6 %. De sociala naturaförmånerna ökade starkt med 6,0 %.

Genom aviserade satsningar i budgetpropositionen för 2007 avseende rättstrygghet, internationella operationer, forskning m.m. beräknas

¹⁰ Med resultat avses ekonomiskt resultat före extraordinära poster.

¹¹ Exempel på sådana varor är privata äldreboenden, läkemedelsförmåner och privata eller kooperativa förskolor.

konsumtionen öka med 0,5 % i år. Tandvårdsreformen och förslaget i denna proposition om ökade anslag till bl.a. Migrationsverket bidrar positivt till utvecklingen, och den statliga konsumtionen beräknas nästa år öka med 0,4 %. För åren 2009 och 2010 bedöms konsumtionen öka med i genomsnitt 0,1 % per år.

3.6 Import

Varuimporten ökade starkt förra året

Importen av varor steg med 7,6 % 2006, vilket var ca 1,5 procentenheter högre än den genomsnittliga ökningstakten de senaste tio åren. Den starka importtillväxten förklaras både av en stark exportökning, vilken har ökat importbehovet, och en hög inhemsk efterfrågan. Importen av investeringsvaror och konsumtionsvaror, exklusive textilvaror, kläder och skor, ökade starkt förra året. Importen av råolja och petroleumprodukter, som tillsammans står för drygt 10 % av varuimporten, föll dock med ca 5 %. Det berodde sannolikt till viss del på den kraftiga prisökningen på dessa varor under 2006. Importen av olika metaller ökade med i genomsnitt ca 10 %, trots en snabb ökning av priserna på dessa varor.

Priserna på importerade varor väntas falla framöver

Priserna på bearbetade varor som t.ex. textilvaror, träprodukter, metallvaror ökade svagt förra året. Priserna på teleprodukter, kontorsmaskiner och datorer fortsatte dock att minska med närmare 10 %. Totalt sett ökade ändå priserna på importerade varor relativt mycket till följd av kraftiga prisökningar på råolja, petroleumprodukter och andra råvaror som exempelvis olika metaller. Trots en viss prisökning på bearbetade varor de två senaste åren har importpriserna ändå ökat långsammare än priserna på inhemskt producerade varor. Det innebär att det har blivit mer fördelaktigt att importera bearbetade varor trots försvagningen av kronan.

De kommande åren väntas kronan förstärkas. I samband med det förutses importpriserna falla såväl i år som nästa år. En förstärkning av kronan gentemot dollarn i kombination med att världsmarknadspotentialen på olja bedöms sjunka framöver leder till en markant omsvängning i prisutvecklingen på råolja och petroleumprodukter mellan

2006 och 2007. Priserna på dessa produkter ökade med ca 20 % förra året, men under 2007 bedöms de istället minska med närmare 20 %. Priset på olika metaller bedöms minska under loppet av 2007 i takt med att den internationella efterfrågan på dessa varor dämpas något och lagren byggs upp igen. Prisutvecklingen på dessa produkter är dock mycket osäker.

Efterfrågan på importerade varor kommer att vara fortsatt stark

Exporten och industriproduktionen väntas fortsätta öka i god takt både i år och nästa år även om ökningstakten dämpas successivt. Hushållens konsumtion väntas ta rejäl fart i år och även 2008. Lagren bedöms vara för små för att företagen ska kunna öka produktionen i den omfattning som krävs för att möta efterfrågan och behöver därför fyllas på framöver vilket bidrar till att öka importen. Den höga aktiviteten i svensk ekonomi leder till en fortsatt stark importtillväxt de kommande två åren. Den svagare prisutvecklingen på importerade varor i förhållande till inhemskt producerade varor, till följd av förstärkningen av kronan, bidrar till en stark efterfrågan på importerade varor.

Tabell 3.5 Import av varor och tjänster samt prisutveckling

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring				
		2006	2007	2008	2009	2010
Varuimport	827	7,6	7,9	7,3	-	-
Bearbetade varor ¹	620	9,7	9,5	8,3	-	-
Tjänsteimport	270	8,5	6,5	5,1	-	-
Totalimport	1 097	7,8	7,6	6,7	6,7	6,7
Importpris		3,5	-2,1	-1,0	0,8	1,1

¹ Varugrupper enligt SNI.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Importen av råolja har fallit tre år i rad och lagren av olja är nu små. I kombination med att importpriserna på råolja förutses falla kraftigt väntas detta leda till att raffinaderierna kommer att fylla på sina lager av olja och importen av råolja ökar därmed i år. Även om importen av råolja inte står för en stor andel av varuimporten påverkar stora förändringar i ökningstakten hur totalen utvecklas.

Sammantaget väntas importen av varor öka med 7,9 % i år och 7,3 % nästa år.

Fortsatt god utveckling av tjänsteimporten

Importen av tjänster ökade kraftigt under 2006, med 8,5 %. Det var främst importen av företagstjänster som ökade starkt, men även importen av transporttjänster växte i snabb takt. Företagstjänsterna utgör nära hälften av tjänsteimporten och består av konsulttjänster, banktjänster, licenser och patent. Både transporttjänster och företagstjänster följer utvecklingen av varuimporten.

En fortsatt stark inhemsk efterfrågan, en god varuimporttillväxt och en starkare krona väntas under prognosperioden leda till en fortsatt positiv utveckling av tjänsteimporten. Dock bedöms tjänsteimporten dämpas under perioden 2007–2008 då både företags- och transporttjänsterna samvarierar med världshandeln och den internationella konjunkturen mattas framöver. Importen av resevaluta, dvs. det svenska utlandsresandet och följande konsumtion i utlandet, väntas dock öka i samband med att kronan förstärks och hushållens konsumtionsutveckling stärks.

Sammantaget väntas importen av tjänster öka med 6,5 % 2007 och med 5,1 % 2008.

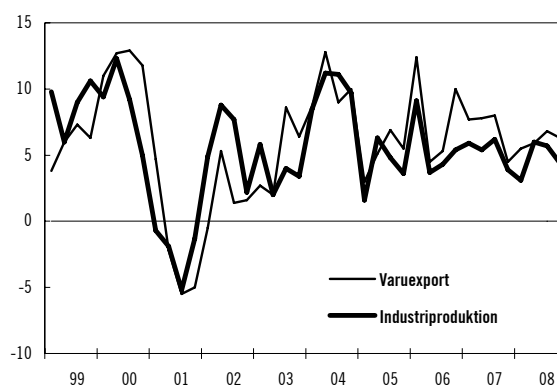
3.7 Produktion

Den goda industrikonjunkturen håller i sig

Den svenska industrikonjunkturen stärktes under vintern 2005/2006. Bakgrunden var främst en stark efterfrågan på svenska produkter utomlands, vilket ledde till en hög exporttillväxt det första kvartalet 2006 (se diagram 3.13). Produktionstillväxten i industrin dämpades det andra kvartalet för att därefter öka igen, i takt med att varuexporten tilltog på nytt. Sammantaget växte industriproduktionen med 5,6 % 2006 (se tabell 3.6).

Diagram 3.13 Industriproduktion och varuexport

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Förutsättningarna för att industriproduktionen ska fortsätta växa 2007 och 2008 är i utgångsläget gynnsamma. De senaste årens stora investeringar, bl.a. inom gruv-, massa och pappersindustri har medfört en utökad produktionskapacitet (se avsnitt 3.2). Vidare är de relativa enhetsarbetskostnaderna låga, vilket indikerar att svenska industriföretags konkurrenskraft är god (se avsnitt 3.1).

Tabell 3.6 Näringslivets produktion

	Mdkr 2006	Procentuell volymförändring				
		2006	2007	2008	2009	2010
Varuproducenter	756	5,2	4,7	3,8	–	–
varav: Industri	519	5,6	5,3	4,8	–	–
Bygg	125	9,6	5,8	1,8	–	–
Tjänste- producenter	1 174	5,9	4,2	3,8	–	–
Näringslivet totalt	1 930	5,6	4,4	3,8	2,5	2,8

Anm.: Med produktion avses förädlingsvärde, dvs. bruttoproduktion minus insatsförbrukning.

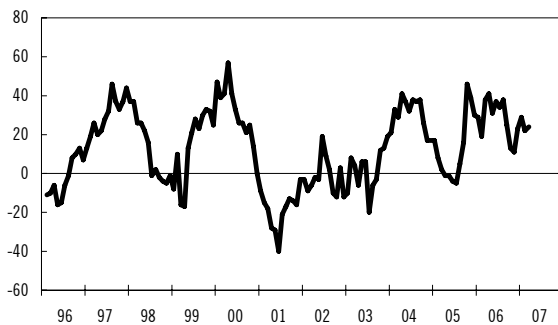
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Den globala konjunkturen mattas något 2007 och 2008, vilket medför att efterfrågan på svenska varor inte växer lika snabbt som 2006. Exporttillväxten väntas därmed avta något, vilket i sin tur bidrar till en dämpning av tillväxten i industriproduktionen. KI:s barometer ger också stöd för denna bedömning. Ordergången från exportmarknaden har enligt barometern varit hög under inledningen av 2007 men inte riktigt lika stark som under stora delar av 2006 (se diagram 3.14). Även förväntningarna på såväl ordergången som produktionen tyder på en viss avmattning i den faktiska industriproduktionen framöver. Sammanfattningsvis

beräknas industriproduktionen öka med 5,3 % 2007 och 4,8 % 2008.

Diagram 3.14 Exportordergång till tillverkningsindustrin

Säsongrensade netttotal

Anm.: Nettotalen definieras som skillnaden mellan andelen företag som uppgett att ordergången har ökat respektive minskat.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Byggkonjunkturen mattas gradvis framöver

Byggproduktionen har ökat kraftigt sedan 2004, och 2006 blev ökningen 9,6 %, vilket var den högsta tillväxten på över 25 år. Orsaken till den höga tillväxten var bl.a. en fortsatt ökning av bostadsinvesteringarna samt en snabb uppgång i kommunala bygginvesteringar och i byggandet av kommersiella lokaler.

Enligt KI:s barometer har byggkonjunkturen varit mycket stark under inledningen av 2007 med fortsatta ökningar av såväl ordergång som sysselsättning och byggande. Barometern har under lång tid indikerat en påtaglig brist på arbetskraft inom byggindustrin och framför allt inom bostadsbyggandet, men detta förefaller hittills ha fått ett begränsat genomslag i produktionstillväxten. Trots resursbristen har aktiviteten alltså varit fortsatt mycket hög. Företagens förväntningar på ett års sikt tyder dock på att byggkonjunkturen går in i en lugnare fas under 2007. I takt med att nivån på bostadsinvesteringarna blir allt högre och planar ut väntas produktionstillväxten inom byggindustrin att mattas, och på lite längre sikt bidrar även ett högre ränteläge till en dämpning. Sammantaget beräknas byggproduktionen växa med 5,8 % 2007 och 1,8 % 2008.

Hushållen stimulerar tjänsteproduktionen

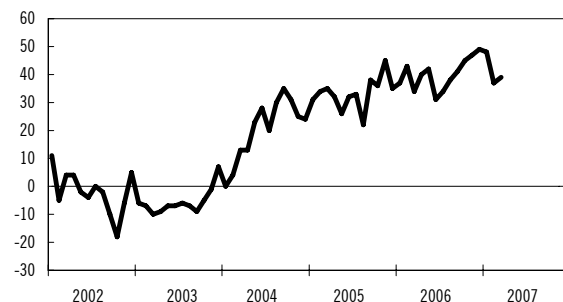
Produktionen i tjänstesektorn ökade med 5,9 % 2007. Bakom den kraftiga uppgången låg framför allt en stark tillväxt i produktionen av

företagstjänster. Även produktionen i andra tjänstebranscher, såsom exempelvis handel och finansiell verksamhet, växte snabbt och bidrog till den goda utvecklingen för tjänstesektorn som helhet.

Enligt KI:s barometer har efterfrågan till många privata tjänstebranscher fortsatt att öka under inledningen av 2007, även om tillväxten inte tycks vara lika stark som under senare delen av 2006 (se diagram 3.15). Inom handeln tyder barometern på att tillväxten i försäljningsvolymerna förefaller vara något lägre än under 2006. Det sammantagna läget är dock fortsatt starkt, och konfidensindikatorn för handeln ligger fortfarande på en förhållandevis hög nivå.

Diagram 3.15 Efterfrågan på privata tjänster

Säsongrensade netttotal

Anm.: Nettotalen definieras som skillnaden mellan andelen företag som uppgett att efterfrågan har ökat respektive minskat.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Efterfrågeutvecklingen i ekonomin gör att produktionstillväxten i tjänstesektorn dämpas något 2007 och 2008, men den blir ändå fortsatt hög. Produktionen av företagstjänster väntas gå in i en lugnare fas framöver. Företagstjänsterna drivs till stor del av den inhemska efterfrågan från industrin och bygg- och anläggningssektorn, och av efterfrågan på svenska tjänster i utlandet. Då tillväxten i såväl industrin som byggverksamhet och tjänsteexport väntas avta 2007 och 2008, väntas också produktionen av företagstjänster kopplade till dessa områden mattas. Den ökande hushållskonsumtionen bidrar till en fortsatt hög tillväxttakt av produktionen inom handel, hushållstjänster och även inom övriga tjänster såsom exempelvis hotell och restaurang. För tjänstesektorn som helhet beräknas produktionstillväxten uppgå till 4,2 % 2007. Nästa år mattas efterfrågan ytterligare och tjänsteproduktionen förväntas då växa med 3,8 %.

Sammanfattningsvis medför den totala efterfrågeutvecklingen i den svenska ekonomin att tillväxten i näringslivets produktion mattas, men den blir ändå förhållandevis hög under prognosåren. Näringslivets totala produktion väntas växa med 4,4 % 2007 och 3,8 % 2008. Under kalkylåren 2009 och 2010 förutses näringslivets produktion öka med 2,5 % respektive 2,8 %.

Offentlig produktion

Den offentliga produktionen utgörs till största delen av summan av löner och kollektiva avgifter, vars utveckling förklaras av sysselsättningen mätt som antalet arbetade timmar. Under perioden 2000–2006 utgjorde lönekostnaderna i genomsnitt 86 % av produktionen.

Produktion av välfärdstjänster har sedan början av 1990-talet i allt större utsträckning bedrivits i näringslivet. Offentligt finansierad verksamhet har lagts ut på entreprenad, andelen inhyrd personal har ökat, sjukhus och förskolor har privatiserats eller bolagiserats. Denna strukturmöjliggöring förklarar att konsumtionen har växt snabbare än produktionen. Mellan 2000–2006 var den genomsnittliga ökningen av offentlig produktion 0,6 % samtidigt som den offentliga konsumtionen ökade med 0,9 %.¹² Denna utveckling förutses fortsätta åren framöver.

Förra året ökade produktionen inom kommunal sektor med 1,3 %, samtidigt som konsumtionen ökade med 2,0 %. Ökningen i kommunal konsumtion drevs i stället av förbrukning av material och tjänster samt sociala naturaförmåner.¹³ Produktionen förväntas öka med 1,6 % både i år och nästa år. Under åren 2009 och 2010 förväntas konsumtionen växla ned i ökningstakt (se avsnitt 3.5). Produktionen i den kommunala sektorn beräknas därmed öka med i genomsnitt 0,5 % per år.

År 2006 ökade den statliga produktionen med 0,6 %. I år förväntas den öka med 0,7 % för att

nästa år öka med 0,5 %. Utvecklingstakten 2009 och 2010 beräknas uppgå till i genomsnitt 0,2 % per år.

Sammantaget väntas produktionen i offentlig sektor öka med i genomsnitt 0,9 % per år 2007–2010.

3.8 Bytesbalans

Den svenska bytesbalansen har visat stigande överskott under de senaste åren och detta är en trend som väntas fortsätta under prognosperioden. År 2006 uppgick överskottet i bytesbalansen till 210 miljarder kronor eller 7,2 % av BNP. Det var en ökning med 20 miljarder kronor jämfört med året innan. Ökningen var främst en följd av en kraftig varuexporttillväxt. Handels- och tjänstebalansen väntas fortsätta att utvecklas i god takt och bytesbalansöverskottet bedöms därmed fortsätta att öka till 7,8 % av BNP 2007 och 2008. Utöver varu- och tjänstehandeln består bytesbalansen av löpande transfereringar, dvs. Sveriges avgift till EU och utlandsbistånd, samt faktorinkomster, dvs. löner och avkastning på kapital. Under kalkylåren 2009 och 2010 väntas bytesbalansöverskottet öka ytterligare något till 8,0 % respektive 7,9 % av BNP.

3.9 BNI

Bruttonationalinkomsten (BNI) skiljer sig från bruttonationalprodukten (BNP) genom att BNI även inkluderar primärinkomster. Primärinkomster är nettot av kapitalavkastning, skatter och löner, eller enklare uttryckt, nettot av svenska inkomster i utlandet och utländska inkomster i Sverige. BNI väntas bli något högre än BNP 2007 till följd av att nettot av primärinkomsterna väntas bli positivt. BNI bedöms 2007 öka med 6,4 % och 2008 med 5,6 %. Under 2009–2010 bedöms BNI öka i samma takt som BNP i löpande priser, med 4,7 % respektive år.

¹² Från 2000 övergick Svenska kyrkan från kommunsektorn till hushållssektorn. För att skapa jämförbarhet har kyrkan exkluderats ur statistiken även för åren innan.

¹³ Sociala naturaförmåner utgörs av offentliga sektorns köp av varor och tjänster – producerade av marknadsproducenter – som levereras till hushållen utan vidare bearbetning inom offentliga sektorn. Exempel på sådana varor är privata äldreboenden, läkemedelsförmåner och privata eller kooperativa förskolor.

Långsiktiga effekter av regeringens ekonomiska politik

Att uppnå en varaktigt hög sysselsättning är av största vikt för att upprätthålla en hög tillväxt, stabila offentliga finanser och för att minska utanförskapet. Regeringen har genomfört och aviserat ett antal reformer som syftar till att varaktigt höja sysselsättningen. I denna proposition föreslås ytterligare reformer. Denna fördjupningsruta syftar till att redogöra för hur regeringens ekonomiska politik bedöms påverka den ekonomiska utvecklingen. De reformer som genomförs och aviserats väntas i hög grad påverka utvecklingen de närmaste åren men de når full effekt först om 5 till 10 år. En mer utförlig och principiell diskussion om arbetskraftsutbud och sysselsättning finns i fördjupningsrutan "Arbetskraftsutbud och sysselsättning" på sidan 54.

Incitamenten för att arbeta stärks

Regeringen har genomfört och aviserat reformer som stärker drivkrafterna att arbeta. Inkomstskatterna har sänkts genom att det s.k. jobb-skatteavdraget har införts, samtidigt som ersättningsnivåerna i flera socialförsäkrings-system har sänkts. Ökade avgifter till a-kassorna för arbetande medlemmar kan dock ha en viss motverkande effekt. När det blir mer lönsamt att arbeta kommer fler personer att söka sig in på arbetsmarknaden, dvs. arbetskraftsutbudet ökar. Dessutom väntas de arbetslösa söka arbete mer intensivt, vilket förbättrar den s.k. matchningen mellan efterfrågan på och utbud av arbetskraft. Sammantaget leder de förstärkta incitamenten sannolikt till att arbetskraftsutbudet ökar och att jämviktsarbetslösheten minskar på lång sikt. Därmed leder reformerna till en varaktigt högre sysselsättning.

Det finns ett antal studier som kan användas som utgångspunkter för att bedöma i vilken utsträckning de förstärkta drivkrafterna att arbeta påverkar arbetsutbud, arbetslöshet och sysselsättning.¹⁴ Utifrån en samlad bedömning

av relevanta studier bedöms reformerna leda till att sysselsättningen ökar med 0,9 % på lång sikt och jämviktsarbetslösheten bedöms minska med närmare 0,5 procentenheter. Till 2010 bedöms effekterna vara något mindre eftersom det sannolikt tar längre tid innan politiken får fullt genomslag.

Förändringen i inkomstskatten påverkar även incitamenten för dem som är sysselsatta att förändra sin arbetstid. Å ena sidan kommer en del sannolikt att öka sin arbetstid när avkastningen av att arbeta ytterligare en timme blir större än tidigare. Å andra sidan kan en del komma att prioritera mer fritid när de till följd av skattesänkningen får en högre lön efter skatt. Nettoeffekten på medelarbetstiden i hela ekonomin bedöms ändå vara positiv och antalet arbetade timmar bedöms därför öka med 0,2 % mer än sysselsättningen.

Arbetsmarknadspolitikens omfattning och inriktning förändras

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att effektivisera arbetsmarknadspolitikerna och för att tydliggöra arbetslinjen. Flera program där deltagarna räknas som sysselsatta, t.ex. plusjobb, friår och vissa anställningsstöd, avskaffas. Dessa förändringar leder till att den reguljära sysselsättningen kommer att öka eftersom många av deltagarna bedöms få jobb på den reguljära arbetsmarknaden. Alla bedöms dock inte få ett reguljärt arbete vilket har en negativ effekt på den totala sysselsättningen.

Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program där deltagarna per definition inte räknas till arbetskraften, såsom arbetsmarknadsutbildning och praktikplatser, förändras inte nämnvärt mellan 2006 och 2010. Däremot förändras inriktningen på dessa program så att de i större utsträckning än tidigare riktas mot personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. I stort sett alla som omfattas av dessa program kommer från och med 2008 att delta i jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa eller

viktigare studierna på området och Finansdepartementets bedömning ligger nära denna. Det finns dock en betydande variation i de uppskattade effekterna mellan olika studier. Vad gäller hur förändringar i ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen påverkar sysselsättningen finns det också flera studier. Finansdepartementets bedömning ligger nära de resultat som redovisas i Bassanini, A & R. Duval (2006), "Employment Patterns in OECD Countries: Reassessing the Role of Policies and Institutions", OECD Economics Department Working Papers 486, OECD Economics Department.

¹⁴ I forskningslitteraturen redovisas en mängd uppskattningar av hur incitamenten för att arbeta, mätt som den s.k. skattekillen, påverkar sysselsättningen. Ett exempel är Nickell, S & R. Layard (1999), "Labour Market Institutions and Economic Performance", i Handbook of Labor Economics. Resultaten i denna studie ligger i linje med flera av de

jobbgarantin för ungdomar. Deltagarna i dessa program kommer att registreras som att de är utanför arbetskraften, och därmed sänka den öppna arbetslösheten, men de kommer ändå att vara arbets sökande och ökar därmed det effektiva arbetsutbudet. Förändringen i arbetsmarknadspolitiken innebär att risken minskar för att vissa personer som egentligen skulle ha en god möjlighet att få arbete fastnar i en rundgång i olika arbetsmarknadspolitiska program. Ovanstående förändringar bedöms bidra till att öka sysselsättningen. Storleken på denna effekt är dock svårbedömd, och är i mycket hög grad beroende av hur väl reformens intentioner genomförs ute på arbetsförmedlingarna.

Regeringen vidtar även andra åtgärder för att öka möjligheterna för de som står långt ifrån arbetsmarknaden att få ett arbete genom att införa nystartsjobb och instegsjobb samt att avsätta mer resurser till Samhall.

Sammantaget bedöms förändringarna i arbetsmarknadspolitiken leda till att sysselsättningen stiger med 0,4 % och att jämviktsarbetslösheten, mätt som öppen arbetslöshet, faller med 0,4 procentenheter till 2010. Effekterna av förändringar i arbetsmarknadspolitiken antas vara desamma på lång sikt. En del av sänkningen av den öppna arbetslösheten beror på att personer i jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa samt jobbgarantin för ungdomar rent statistiskt registreras som utanför arbetskraften även om de tillhör det effektiva arbetskraftsutbudet. Borttagandet av friåret bedöms höja medelarbetstiden med 0,2 %.

Riktade sänkningar av arbetsgivaravgifterna höjer sysselsättningen

Generella sänkningar av arbetsgivaravgifterna tenderar på lång sikt att leda till högre löner och därmed blir sysselsättningseffekten begränsad.¹⁵ Riktade sänkningar av arbetsgivaravgifter tenderar i mindre utsträckning att leda till övervältring i högre löner. Därför kan förändringar i arbetsgivaravgifterna riktade till vissa sektorer eller typer av arbetskraft ha en varaktig effekt på sysselsättningen. Flera sådana

riktade stimulanser har genomförts. Ett exempel är nystartsjobben som nämnts ovan. Ett annat exempel är skattereduktionen för hushållsnära tjänster. Denna kommer sannolikt i första hand leda till att de tjänster som i dagsläget utförs svart kommer att omvandlas till vita tjänster. Därmed är det inte säkert att effekten på sysselsättningen blir så stor.¹⁶ Däremot ökar statens skatteinkomster. Regeringen har också lagt fram ett förslag om sänkta arbetsgivaravgifter för vissa tjänstesektorer. Hur sänkningen kommer att utformas är dock fortfarande oklart och därför antas denna förändring inte ha någon större påverkan på sysselsättningen i nuvarande beräkningar. Sammantaget väntas förändringarna i arbetsgivaravgifterna, exklusive nystartsjobben, på lång sikt leda till en sysselsättningsökning på mellan 0,1 % och 0,2 %.

Lönebildningen förbättras

Det ökade arbetskraftsutbudet till följd av reformerna har en dämpande effekt på lönerna. Sänkta subventioner till arbetslöshetsförsäkringen kan också påverka lönebildningen. Genom en ökad egenfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen förmås medlemmarna i akassorna bära en större andel av kostnaderna för arbetslösa medlemmar. Det kan ha en återhållande effekt på lönekraven. Den ökande egenfinansieringen kan därmed bidra till en bättre fungerande lönebildning och därigenom en lägre jämviktsarbetslöshet och en varaktigt högre sysselsättningsnivå. Utformningen av avgiften, särskilt kopplingen mellan avgiften och kostnaden för arbetslöshet i respektive arbetslöshetskassa, kan emellertid förbättras. Regeringen avser därför att se över systemet och återkomma med förslag till förändringar i budgetpropositionen. I sin nuvarande utformning bedöms egenfinansieringen i arbetslöshetsförsäkringen höja sysselsättningen med 0,1 %.

¹⁵ Se fördjupningsrutan "Arbetsutbud och sysselsättning" för en utförligare diskussion.

¹⁶ En del av de som arbetar svart fångas sannolikt redan upp som sysselsatta i Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning. I nationalräkenskapernas beräkning av BNP och arbetade timmar ingår en beräkning av svart arbete varav en del sannolikt kommer att omvandlas till vitt arbete.

Totalt ökar sysselsättningen med 1,6 %

Sammanfattningsvis bedöms regeringens politik leda till att antalet sysselsatta på lång sikt ökar med 1,6 %. Den reguljära sysselsättningsgraden, dvs. antalet sysselsatta exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, ökar med 1,9 procentenheter. Jämviktsarbetslösheten, mätt som öppen arbetslöshet, faller på lång sikt med 1,1 procentenheter.

Medelarbetstiden bedöms, som nämnts ovan, öka när det lönar sig mer att arbeta. Borttagandet av friåret har också en positiv effekt på medelarbetstiden. Förändringar i beräkningen av sjukpenningen bedöms också öka medelarbetstiden. Sysselsättningsökningen sker dock i hög grad genom att individer med en lägre genomsnittlig medelarbetstid kommer in på arbetsmarknaden. Dessa individer bedöms i större utsträckning arbeta deltid än den genomsnittligt anställde, vilket har en dämpande effekt på medelarbetstiden. Nettoeffekten på medelarbetstiden bedöms dock bli positiv och antalet arbetade timmar ökar med 2,1 %, dvs. något mer än sysselsättningen.

Effekten på BNP bedöms bli något mindre än 2,1 % eftersom tillskottet till arbetskraften inte antas ha samma produktivitetsnivå som genomsnittet.

Osäkerheten om hur stora effekterna av de genomförda och aviserade reformerna kan bli och i vilken takt de slår igenom är dock betydande. I avsnitt 6 i denna bilaga redovisas en kalkyl där reformerna antas få betydligt större effekter än i den aktuella bedömningen.

Det bör betonas att den ekonomiska politiken kan påverka tillväxt och sysselsättning genom andra kanaler än de som har redovisats här. Utbildningspolitik och infrastrukturinvesteringar kan bidra till starkare tillväxt framöver. Även förändringar avseende riskkapitalförsörjning och avskaffandet av förmögenhets-skatten kan bidra till en starkare ekonomisk utveckling. Då effekterna av denna typ av åtgärder ligger långt fram i tiden och/eller är sämre dokumenterade i forskningen beaktas de dock inte i beräkningarna.

Långsiktiga effekter av regeringens ekonomiska politik

Förändring i procent respektive procentenheter

	Sysselsätt- ning, %	Arbetslös- het, p.e.	Arbetade timmar, %	BNP, %
Ökade incitament för att arbeta	0,9	-0,5	1,1	–
Förändrad arbetsmarknadspolitik	0,4	-0,4	0,6	–
Förändring av arbetsgivaravgifter ¹	0,1	-0,1	0,1	–
Förbättrad lönebildning	0,1	-0,1	0,1	–
Förändring av sjukpenning	–	–	0,2	–
Summa	1,6	-1,1	2,1	1,8

¹ Exklusive nystartsjobb.

Anm.: Till följd av avrundning summerar ej delarna till totalen.

Källa: Finansdepartementet.

4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande

Sysselsättningen fortsätter att öka

Utvecklingen på arbetsmarknaden har varit god sedan mitten av 2005. Sysselsättningen och antalet arbetade timmar har stigit och arbetslösheten har minskat. Efterfrågan på arbetskraft väntas fortsätta att utvecklas starkt de närmaste åren. BNP-tillväxten är hög och indikatorerna tyder på att sysselsättningen kommer att öka avsevärt.

Den ökande sysselsättningen har hittills inte lett till några generella problem för företagen att hitta lämplig personal att anställa, men det finns indikationer på att det börjar bli svårare att rekrytera och att löneökningstakten stiger. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms därför närma sig ett ansträngt läge. Det innebär att sysselsättning och arbetslöshet nu ligger på nivåer där löner och priser kan öka snabbare än vad som är förenligt med Riksbankens inflationsmål. Förutsättningarna för en stark och uthållig sysselsättningsökning de närmaste åren är ändå goda eftersom nettoinflödet av arbetskraft på arbetsmarknaden bedöms bli stort, bland annat till följd av de utbudsstimulerande reformer som har genomförts och aviserats.

Förändringar i de arbetsmarknadspolitiska programmen påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden

Förutom de konjunkturella och strukturella förändringarna på arbetsmarknaden påverkas sysselsättning och arbetskraftsutbud av förändringar i de arbetsmarknadspolitiska programmens omfattning och inriktning. Antalet programplatser där deltagarna räknas som sysselsatta minskar relativt mycket både i år och nästa år, vilket dämpar sysselsättningsutvecklingen. Den reguljära sysselsättningen, där sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program exkluderas, ökar därmed snabbare än den totala sysselsättningen.

Antalet platser i program där deltagarna per definition inte ingår i arbetskraften ligger 2010 på ungefär samma nivå som 2006. Däremot förändras inriktningen på dessa program. Huvuddelen av alla som omfattas av dessa program kommer från och med 2008 att delta i något av de nya program som införs, jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa och jobbgarantin för ungdomar. Det innebär att

programmen i större utsträckning än tidigare riktas till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Jobb- och utvecklingsgarantin väntas leda till att de arbetslösa kommer att söka arbete mer aktivt och effektivt än tidigare eller delta i någon form av arbetspraktik. Även om deltagarna kommer att registreras som att de är utanför arbetskraften, vilket leder till att den öppna arbetslösheten sänks, kommer de att vara arbetsökande och öka det effektiva arbetskraftsutbudet. Ett ökat fokus på de personer som står längre från arbetsmarknaden innebär att risken minskar för att personer, som egentligen skulle ha en god möjlighet att få ett reguljärt arbete, fastnar i en rundgång mellan olika arbetsmarknadspolitiska program. Förändringarna i arbetsmarknadspolitiken bedöms bidra till att öka sysselsättningen på sikt.

Tabell 4.1 Nyckeltal

Procentuell förändring om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009	2010
BNP	4,4	3,7	3,3	2,1	2,3
Produktivitet	3,1	2,2	2,1	1,8	1,8
Arbetade timmar	1,4	1,5	1,1	0,2	0,5
Medelarbetstid	-0,4	-0,8	0,2	0,1	0,6
Sysselsatta	1,8	2,3	0,9	0,1	-0,1
Reguljär sysselsättningsgrad, 16–64 år ¹	73,5	75,0	75,6	75,7	75,6
Reguljär sysselsättningsgrad, 20–64 år ¹	77,7	79,4	80,2	80,3	80,1
Arbetskraft	1,2	1,5	0,3	0,2	-0,1
Öppen arbetslöshet ²	5,4	4,7	4,1	4,2	4,2
Programdeltagare ^{2,3}	3,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Total arbetslöshet ²	8,4	6,7	6,2	6,1	6,2
Timlön ⁴	3,1	4,0	4,3	4,5	4,4
KPI ⁵	1,4	1,8	2,3	2,7	2,5
UNDIX ⁵	1,2	0,8	1,5	2,2	2,2

Anm.: Siffrorna i tabellen avser icke kalenderkorrigerade data. En utförligare tabell återfinns i tabellsamlingen.

¹ Antal reguljärt sysselsatta i den aktuella åldersgruppen, dvs. exklusive sysselsatta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

² I procent av arbetskraften.

³ Personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program.

⁴ Enligt konjunkturlönestatistiken.

⁵ Årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Arbetskraftsutbudet ökar långsammare än sysselsättningen

Arbetskraftsutbudet väntas öka relativt snabbt i år. Nästa år blir ökningen betydligt mindre, vilket bland annat beror på att jobb- och

utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa och jobbgarantin för ungdomar införs. Både i år och nästa år ökar dock arbetskraftsutbudet mer än vad som följer av att befolkningen i arbetsför ålder växer eftersom den stigande efterfrågan på arbetskraft gör att fler söker sig in på arbetsmarknaden. Även flödet ut från arbetskraften påverkas av den starka efterfrågan. Färre kommer sannolikt att lämna arbetsmarknaden i framtid. Det finns även trendmässiga ökningarna i arbetskraftsdeltagandet i vissa åldersgrupper som beräknas fortsätta framöver. De utbudsstimulerande reformer som har genomförts och aviserats bidrar också till att öka arbetskraftsutbudet. Arbetskraftsutbudet ökar dock långsammare än sysselsättningen, vilket medför att arbetslösheten faller.

Resursutnyttjandet blir successivt mer ansträngt

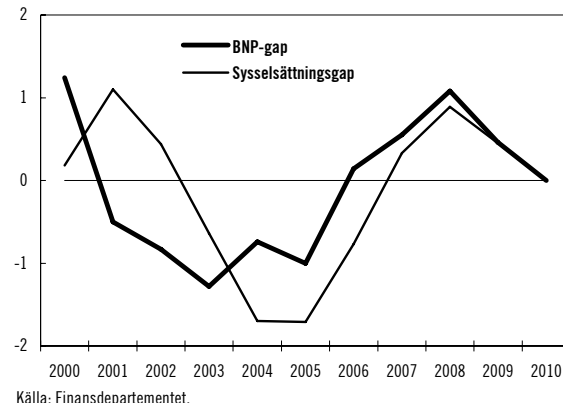
Det finns tecken på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden börjar bli ansträngt. Arbetslösheten har fallit relativt snabbt och det finns indikationer på en stigande löneökningstakt. Andelen företag som enligt olika undersökningar uppger att det råder brist på arbetskraft stiger, och det finns tendenser till att det blir svårare att rekrytera lämplig arbetskraft i en del sektorer. Det betyder att sysselsättningen, i avsaknad av strukturella förändringar på arbetsmarknaden, inte kan fortsätta att öka i lika snabb takt som under det senaste året utan att det uppstår inflationsdrivande löneökningar. Det kan också uttryckas som att det s.k. sysselsättningsgapet är nära noll, dvs. den faktiska sysselsättningsnivån är nära den potentiella. BNP-gapet, som förutom sysselsättningen även innefattar utvecklingen av medelarbetstid och produktivitet, bedöms dock vara positivt. Det beror främst på att produktivitetstillväxten de senaste åren har överstigit vad som bedöms vara långsiktigt hållbart. (Se fördjupningsrutan "Potentiell BNP och BNP-gap" på sidan 47.)

Flera reformer har dock genomförts och aviserats för att öka såväl efterfrågan på som utbudet av arbetskraft samt för att förbättra lönebildningen och den s.k. matchningen mellan efterfrågan och utbud av arbetskraft. Dessa reformer bedöms bidra till att sysselsättningen och BNP kan fortsätta att öka i god takt de kommande åren. Den starka konjunkturen och den därmed höga efterfrågan på arbetskraft väntas emellertid leda till att den faktiska

sysselsättningen trots allt ökar snabbare än den potentiella. Det innebär att resursutnyttjandet blir ansträngt och sysselsättningsgapet stiger till närmare 1 % nästa år, dvs. sysselsättningen är ca 1 % högre än vad som är långsiktigt hållbart (se diagram 4.1).

Diagram 4.1 BNP-gap och sysselsättningsgap

Procent

Löneökningstakten och inflationen stiger

Löneökningstakten har varit låg de senaste åren. Det har i hög grad berott på att det har funnits mycket ledig arbetskraft i ekonomin som har konkurrerat om jobben. Därmed har det varit förhållandevis lätt för arbetsgivarna att rekrytera lämplig personal. I takt med att sysselsättningen ökar framöver och resursutnyttjandet successivt blir mer ansträngt förväntas löneökningstakten stiga. Ett stigande arbetskraftsutbud i kombination med bland annat förändrade regler i arbetslöshetsersättningen bedöms dock ha en viss återhållande effekt på löneutvecklingen.

Inflationen har varit låg de senaste åren och är fortfarande relativt dämpad. Den måttliga löneutvecklingen i kombination med en stark produktivitetstillväxt har hållit nere företagets kostnader för arbetskraft, vilket har bidragit till att dämpa den inhemska inflationen. Höjda energipriser, ökade räntekostnader och stigande priser på importerade varor har dock inneburit att konsumentprisindex (KPI) stigit något snabbare den senaste tiden. När löneökningstakten stiger samtidigt som produktivitetstillväxten dämpas framöver, ökar det inhemska inflationstrycket. En starkare krona och fallande energipriser väntas dock ha en dämpande effekt på inflationen de närmaste åren.

Ekonomin anpassas mot normalt resursutnyttjande 2009 och 2010

Beräkningarna för 2009 och 2010 ska inte ses som en konjunkturprognos. För dessa år bygger beräkningarna i stället på bedömningar av resursläget 2008 samt av den potentiella tillväxttakten i ekonomin. Ekonomin antas gå mot ett normalt resursutnyttjande år 2010.

Potentiell BNP beräknas 2009–2010 öka med i genomsnitt 2,7 %¹⁷ per år och den potentiella sysselsättningen med i genomsnitt 0,5 % per år, vilket är lägre än under perioden 2006–2008. Den successiva dämpningen av potentiell tillväxt beror främst på en allt svagare befolkningsutveckling. Den potentiella produktivitetstillväxten beräknas uppgå till ca 2,2 % per år.

År 2008 bedöms resursutnyttjandet på arbetsmarknaden vara ansträngt. Löneökningstakten stiger därmed till en nivå som inte är förenlig med en ekonomi i balans och den underliggande inflationstakten förutses ligga strax över Riksbankens inflationsmål både 2009 och 2010. Det väntas leda till att Riksbanken höjer reporäntan till som högst 4,75 % under 2009.

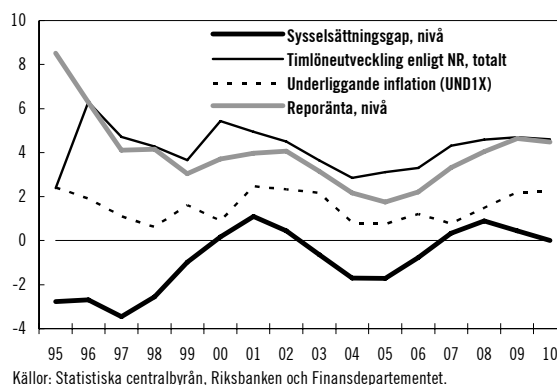
De relativt höga löneökningarna och den stramare penningpolitiken leder till att tillväxten i ekonomin och efterfrågan på arbetskraft dämpas. BNP ökar därför långsammare än potentiell BNP både 2009 och 2010. Detsamma gäller för sysselsättningen som endast ökar svagt 2009 och minskar 2010. Den öppna arbetslösheten stiger något. Resursutnyttjandet minskar därmed och bedöms nå en långsiktigt hållbar nivå år 2010.

Medelarbetstiden väntas vara oförändrad såväl 2009 som 2010, bortsett från effekten av att antalet arbetsdagar ökar mellan 2009 och 2010. Förändringar i politiken bedöms bidra till att öka medelarbetstiden men den demografiska utvecklingen har en motverkande effekt.

Produktiviteten utvecklas svagare än potentiell produktivitet under perioden 2007–2010 till följd av att kapacitetsutnyttjandet är högt och möjligheterna att rationalisera verksamheten är mer begränsade nu än tidigare.

Diagram 4.2 Sysselsättningsgap, löneutveckling, inflation och reporänta

Procent, årsgenomsnitt

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken och Finansdepartementet.

Sammantaget bedöms utvecklingen på arbetsmarknaden de kommande åren leda till att den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldern 16–64 år stiger med 2 procentenheter mellan 2006 och 2010. År 2010 uppgår den till 75,6 %. Den öppna arbetslösheten faller från 5,4 % till 4,2 % under samma period och den totala arbetslösheten, inklusive deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, sjunker från 8,4 % till 6,2 %.

Osäkerhet kring bedömningar om effekterna av nya förslag samt om resursläget

Riskerna avseende prognoserna på arbetsmarknadsområdet är främst förknippade med osäkerheten kring bedömningar av hur stora effekterna av regeringens politik blir och hur snabbt de realiserar. Den aktuella bedömningen redovisas i fördjupningsrutan "Långsiktiga effekter av regeringens politik". Osäkerheten är också stor kring hur högt resursutnyttjandet är i ekonomin. Bedömningen försvåras av att lönerna och inflationen ofta reagerar på utvecklingen på arbetsmarknaden med viss eftersläpning. I avsnitt 6 presenteras ett alternativt scenario där effekterna av regeringens politik blir betydligt större än i föreliggande prognos.

¹⁷ År 2010 ökar antalet arbetsdagar jämfört med 2009 vilket antas få en positiv effekt på tillväxten i BNP med 0,3 procentenheter och i antalet arbetade timmar med 0,6 procentenheter.

Potentiell BNP och BNP-gap

Produktionsnivån i ekonomin bestäms av antalet sysselsatta, de sysselsattas medelarbetstid och deras produktion per arbetad timme, dvs. produktiviteten. Produktionen vid en given tidpunkt kan i princip delas upp i två komponenter; en strukturell komponent som brukar benämnas potentiell produktion och en konjunkturell komponent som beskriver konjunkturvariationer kring den potentiella nivån. Finansdepartementets beräkningar av potentiell BNP grundar sig på en bedömning av hur hög sysselsättningen kan vara utan att löner och priser ökar i en takt som är oförenlig med Riksbankens inflationsmål, hur många timmar de sysselsatta normalt sett kan arbeta samt hur trenden för produktiviteten ser ut. Potentiell BNP är med andra ord ett mått på hur mycket som kan produceras i ekonomin vid ett resursutnyttjande som är förenligt med stabil inflation. Potentiell BNP är ett begrepp som kan bedömas och beräknas på olika sätt, och osäkerheten i bedömningarna är stor.

Det s.k. BNP-gapet mäter den procentuella avvikelser mellan faktisk och potentiell BNP-nivå. Ett negativt BNP-gap innebär att den faktiska BNP-nivån ligger under den potentiella och motsatsen gäller om BNP-gapet är positivt. Eftersom produktionen i ekonomin bestäms av antalet sysselsatta, deras medelarbetstid och deras produktivitet kan BNP-gapet delas upp i ett sysselsättningsgap, ett medelarbetstidsgap och ett produktivitetsgap, alla uttryckta i procent av respektive potentiell nivå.

Sysselsättningsgapet visar hur mycket lediga resurser det finns på arbetsmarknaden. Ett positivt eller negativt gap innebär att den faktiska sysselsättningsnivån avviker från den potentiella nivån, dvs. den högsta nivå sysselsättningen bedöms kunna ligga på utan att det blir problem med inflationsdrivande löneökningar och utan att vinstandelen i ekonomin ökar kontinuerligt. Om gapet är slutet utvecklas företagens arbetskraftskostnader¹⁸ så att inflationen ligger i linje med Riksbankens inflationsmål. Den potentiella sysselsättningsnivån bestäms av befolkningens storlek, hur stor

andel av befolkningen som i ett normalt konjunkturläge bedöms delta i arbetskraften respektive vara utanför arbetskraften (till följd av t.ex. studier eller sjuk- och aktivitetsersättning) och nivån på jämviktsarbetslösheten, dvs. den nivå arbetslösheten inte kan understiga utan att det uppstår allvarliga bristsituationer på arbetsmarknaden.

Produktivitetsgapet visar hur mycket den faktiska produktiviteten avviker från en uppskattad trend.

Medelarbetstidsgapet visar hur mycket medelarbetstiden avviker från den nivå den bedöms kunna ligga på i ett normalt konjunkturläge.

Alla gap är inte alltid positiva respektive negativa samtidigt. Tvärtom är det snarare så att produktivets- och medelarbetstidsgapen tenderar att vara positiva när sysselsättningsgapet är negativt och vice versa. Det beror på att produktiviteten ofta stiger snabbt i början på en konjunkturuppgång när det finns utrymme att utnyttja maskiner och arbetskraft effektivare. När kapacitetsutnyttjandet stigit tillräckligt mycket är det återstående utrymme för att rationalisera verksamheten mer begränsat. Medelarbetstiden ökar ofta när sysselsättningen faller till följd av att olika slag av frånvaro tenderar att minska när sysselsättningsutvecklingen är svag. Därmed är medelarbetstidsgapet ofta positivt i början på en konjunkturuppgång samtidigt som sysselsättningsgapet är negativt.

På grund av att de olika delarna samvarierar med BNP-tillväxten på olika sätt är BNP-gapet, dvs. summan av produktivets- medelarbetstids- och sysselsättningsgapet, i genomsnitt mindre negativt respektive positivt än sysselsättningsgapet.

¹⁸ Här avses enhetsarbetskostnaden. Enhetsarbetskostnadens tillväxt beräknas som löneökningar inklusive kollektiva avgifter per arbetad timme minus produktivitetstillväxten.

4.1 Arbetsmarknad

Fortsatt stark utveckling 2006

Efter att ha utvecklats svagt under fyra års tid vände sysselsättningen uppåt under andra halvåret 2005. Den positiva sysselsättningsutvecklingen har fortsatt. Fram till sommaren 2006 ökade dock arbetskraftsdeltagandet i samma takt som sysselsättningen, vilket innebar att arbetslösheten förblev oförändrad. Mycket talar för att många av de som fick arbete under denna period var personer som gick från att vara studerande, och därmed definitionsmässigt utanför arbetskraften, till att bli sysselsatta. Under hösten 2006 och vintern 2007 ökade sysselsättningen snabbare än arbetskraftsdeltagandet, vilket medförde att arbetslösheten minskade. Den totala arbetslösheten, dvs. öppet arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska program, har sjunkit snabbt under det senaste halvåret.

Sysselsättningen har utvecklats positivt i de flesta sektorer (se tabell 4.2). Tillväxten har varit störst inom den privata tjänstesektorn och byggindustrin. Byggindustrin är den sektor där sysselsättningstillväxten varit störst, men då sektorn inte svarar för mer än omkring 6 % av antalet sysselsatta har dess bidrag till den totala sysselsättningsökningen varit långt mindre än bidraget från den privata tjänstesektorn. I den senare har den positiva utvecklingen i hög grad drivits av en kraftig ökning av företags- och hushållstjänster. Den relativt kraftiga ökningen av sysselsättningen inom kommunal sektor har på ett substantiellt sätt bidragit till den totala sysselsättningsökningen. En stor del av ökningen inom kommunerna är dock en effekt av att antalet plusjobb ökat under loppet av 2006 och utgör således inte en ökning av den reguljära sysselsättningen.¹⁹

Under fjolåret steg sysselsättningen i stort sett i alla åldersgrupper. Störst var ökningen i den yngsta (16–19 år) och i den äldsta (60–64 år) åldersgruppen. Antalet sysselsatta i åldersgruppen 16–19 år ökade med 14 % 2006.

Tabell 4.2 Sysselsättningsutveckling i olika sektorer, samt deras bidrag till den totala sysselsättningsförändringen 2006

	Procentuell förändring	Bidrag, procentenheter
Privata tjänster	2,9	1,2
Företagstjänster	4,9	0,5
Hushållstjänster	4,0	0,3
Handel	1,5	0,2
Fastighetstjänster	5,5	0,1
Finansiella tjänster	3,2	0,1
Övriga tjänster	1,4	0,1
Bygg	6,9	0,4
Industri	-0,6	-0,1
Kommun	1,2	0,3
Stat	0,8	0,0
Totalt	1,8	1,8

Anm.: Till följd av avrundning summerar ej delarna till totalen.
Källa: Statistiska centralbyrån.

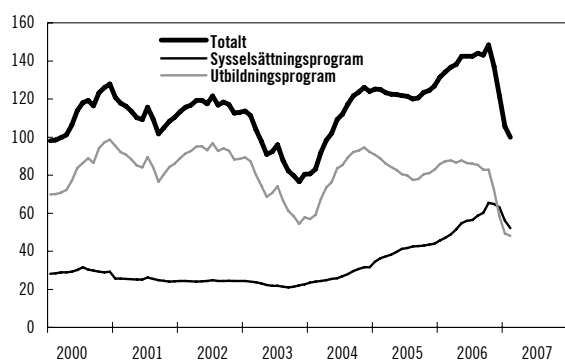
De arbetsmarknadspolitiska programmen minskar kraftigt...

Antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program uppgick 2006 i genomsnitt till 138 000 personer. Under året steg antalet platser successivt fram till och med oktober, då den nya regeringen påbörjade sitt arbete med att lägga om arbetsmarknadspolitikens inriktning. Bland annat har volymen och innehållet i de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen förändrats. I budgetpropositionen för 2007 föreslogs att plusjobb, allmänna och förstärkta anställningsstöd, friår, lärlingsplatser, utbildningsvikariat och akademikerpraktikplatser inte längre skulle beviljas. Under senare delen av hösten och vintern har AMS även minskat antalet deltagare i andra program kraftigt (se diagram 4.3).

¹⁹ Som sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden räknas sysselsatta exklusive sysselsatta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program (anställningsstöd, plusjobb, friår, utbildningsvikariat och start av näringsverksamhet).

Diagram 4.3 Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program

Tusental personer

Anm.: Säsongsrensade data.

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

I denna proposition föreslår regeringen att en jobb- och utvecklingsgaranti för långtidsarbetslösa ska införas från och med 2 juli 2007. Alla försäkrade som förbrukat 300 ersättningsdagar ska kunna anvisas plats. Oförsäkrade som varit arbetslösa eller deltagit i en åtgärd under minst 18 månader ska också kunna anvisas till garantin. Arbetslösa föräldrar med barn under 18 år bör under ersättningsdag 301 till och med 450, kunna välja mellan att delta i garantin eller få arbetslöshetsersättning. Deltagande i garantin kommer inte att berättiga till en ny period med arbetslöshetsersättning.

Regeringen föreslår även att en jobbgaranti för ungdomar ska införas från och med 1 december 2007. Ungdomar under 25 år som varit inskrivna vid arbetsförmedlingen i 100 dagar ska kunna anvisas plats.

De två garantierna innehåller åtgärder som ska vara individuellt anpassade och syftar, i ett första steg, till att de arbetslösa ska söka arbete intensivare och effektivare än tidigare, vilket bidrar till att öka det effektiva arbetsutbudet. I ett andra steg ges de arbetslösa möjlighet att få praktikplatser, subventionerade anställningsstöd och kompetenshöjande insatser som syftar till att öka sannolikheten att få ett arbete. I ett tredje steg kommer alla som efter 450 ersättningsdagar i jobb- och utvecklingsgarantin inte funnit något arbete att anvisas en varaktig samhällsnyttig sysselsättning.

Som årsgenomsnitt beräknas antalet platser i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen uppgå till 95 000 i år, vilket innebär en avsevärd minskning jämfört med föregående år. Den största delen av neddragningen skedde redan i slutet av 2006 och under inledningen av 2007. Under perioden 2008–2010 beräknas

programvolymen minska ytterligare något. Även om volymen minskar något framöver, så innebär de nya satsningarna att volymerna framöver nu är högre än de var i budgetpropositionen för 2007.

Tabell 4.3 Deltagande i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program

Tusental personer, årsgenomsnitt

	2006	2007	2008	2009	2010
Sysselsatta	56	41	20	12	12
Särskilt anställningsstöd ¹	9	7	8	8	8
Plusjobb	11	19	8	0	0
Övriga anställningsstöd ²	25	7	0	0	0
Friår	10	5	0	0	0
Övrigt	6	4	4	4	4
I utbildning	82	54	75	78	78
Jobb- och utvecklingsgaranti för långtidsarbetslösa	0	14	41	46	44
Jobbgaranti för ungdomar	0	0	28	28	28
Övrigt	82	40	6	5	6
Totalt	138	95	95	90	90

¹Från och med 1 juli 2007 kommer särskilt anställningsstöd att inkluderas i jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa.

²Utbildningsvikariat ingår också i denna post.

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet.

...men övriga insatser ökar

Den 1 januari 2007 introducerades nystartsjobb. Nystartsjobben syftar till att göra det lättare för personer med en svag anknytning till arbetsmarknaden att få ett reguljärt arbete. Nystartsjobben reducerar arbetskraftskostnaden via en kreditering av arbetsgivarens skattekonto. De riktas till personer som har uppburit arbetslöshetsersättning, sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning eller socialbidrag i mer än ett år. Nystartsjobben ska även omfatta nyanlända flyktingar och deras anhöriga under de tre första åren efter det att uppehållstillstånd beviljats. Skattekrediteringen ska gälla lika lång tid som individen har varit frånvarande från arbetslivet, dock högst 5 år.²⁰

Antalet nystartsjobb har stigit stadigt under inledningen av året och beräknas uppgå till 20 000 i slutet av innevarande år. Detta mot-

²⁰ För personer som är äldre än 55 år gäller den dubbla tiden, dock högst tio år. Ungdomar som varit arbetslösa mer än 6 månader omfattas av nedsättningen, dock längst under ett år. Nystartsjobben kommer bara att vara tillgängliga för arbetsgivare i privat sektor och offentliga arbetsgivare som bedriver affärsverksamhet.

svarar ett årsgenomsnitt på 10 000. Nästa år bedöms antalet nystartsjobb fortsätta att öka och motsvara ett årsgenomsnitt på 25 000 (se tabell 4.4).

Tabell 4.4 Nystartsjobb

Tusental personer, årsgenomsnitt

	2006	2007	2008	2009	2010
Nystartsjobb	0	10	25	30	25

Källa: Finansdepartementet.

För de personer som uppfyller kriterierna för nystartsjobb har arbetsgivaren rätt att erhålla en skattereduktion. Personer med dessa typer av jobb kommer inte att klassificeras som deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program utan räknas som reguljärt sysselsatta.

I denna proposition föreslår regeringen att s.k. instegsjobb införs. Dessa är riktade till asylsökande, kvotflyktingar och deras anhöriga.

I denna proposition föreslår regeringen också utökade satsningar på arbetshandikappade.

Indikatorerna är positiva

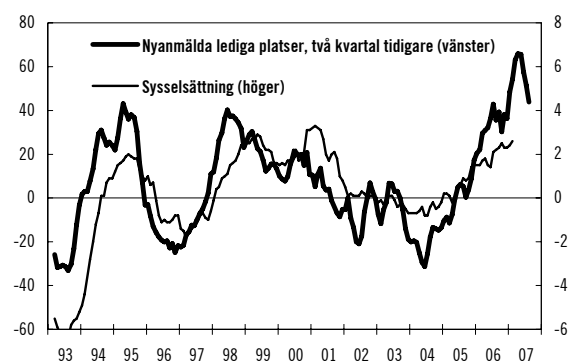
Förutsättningarna för en fortsatt stark utveckling på arbetsmarknaden är goda. BNP-tillväxten är hög och indikatorerna pekar på en stark sysselsättningsökning det närmaste halvåret.

Antalet nyanmälda lediga platser hade enligt AMS ökat med 40 % i februari jämfört med för ett år sedan och ligger på en mycket hög nivå.²¹ Historiskt har sysselsättningen samvarierat väl med antalet nyanmälda lediga platser med en eftersläpning på två kvartal (se diagram 4.4). Ökningen av antalet nyanmälda platser har skett i de flesta sektorer och geografiska regioner. Ökningen avser anställningar både med och utan krav på utbildning. Både tillfälliga anställningar och tillsvidareanställningar har ökat.

²¹ AMS statistik ger dock troligen en överdrivet positiv bild av utvecklingen till följd av att AMS marknadsandel har ökat, dvs. en större andel lediga jobb registreras hos AMS nu än tidigare. SCB:s företagsbaserade statistik ger också en positiv bild av utvecklingen, även om den uppvisar lägre ökningstal. Enligt denna statistik ökade antalet lediga jobb i privat sektor med 25 % under fjärde kvartalet 2006 jämfört med ett år tidigare.

Diagram 4.4 Nyanmälda lediga platser och sysselsättning

Årlig procentuell förändring

Anm.: Tre månaders glidande medelvärde.

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och Statistiska centralbyrån.

KI:s konjunkturbarometer visar att företagens anställningsplaner är fortsatt optimistiska i de flesta branscher.

Enligt KI:s konjunkturbarometer har arbetskraftsbristen ökat i de flesta branscher sedan början av 2005. Ett sammanvägt genomsnitt för näringslivet visar att ungefär en fjärdedel av företagen upplever brist på arbetskraft. Bristen är störst inom byggsektorn och företagsnära tjänstebranscher. Tidsåtgången för att tillsätta en tjänst visar dock överlag inte några tecken på att öka.

Sysselsättningen fortsätter att öka

Tack vare den goda efterfrågan beräknas sysselsättningen utvecklas väl under prognosperioden trots att de program vars deltagare räknas som sysselsatta dras ner kraftigt både i år och nästa år. I rådande konjunkturläge bedöms arbetsmarknadspolitiska program leda till stor undanträngning av den reguljära sysselsättningen.²² Därmed blir nettoeffekten på sysselsättningen av neddragningen av programmen mindre än den skulle ha blivit i ett sämre konjunkturläge. Det är dock stor skillnad på programmets inriktning och därmed är sysselsättningseffekten mycket olika mellan olika program.

De förändringar i form av sänkt inkomstskatt och arbetslöshetsersättning som genomfördes

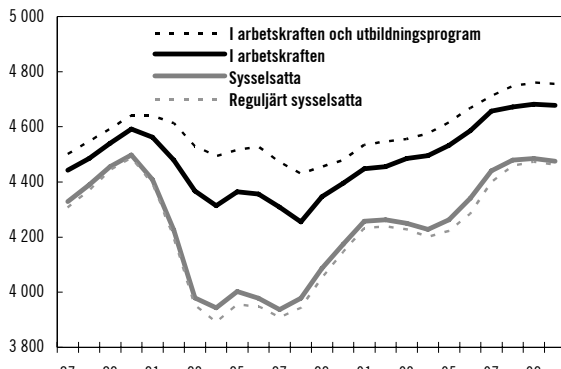
²² Med undanträngning avses antingen att (i) en person som anställs med exempelvis anställningsstöd skulle blivit anställd även i frånvaro av subventionen, eller att (ii) en annan person skulle blivit anställd i frånvaro av subventionen. Om undanträngningen är hög (låg) innebär detta att nettoeffekten på sysselsättningen bli liten (stor).

vid årsskiftet bedöms bidra till en ökad sysselsättning framöver. Avdraget för hushållsnära tjänster som införs 1 juli 2007 bedöms också bidra positivt till sysselsättningsutvecklingen i den privata tjänstesektorn.

Sysselsättningen väntas stiga med 2,3 % i år och 0,9 % nästa år. Det motsvarar en ökning med sammantaget knappt 140 000 personer. Ökningen av antalet reguljärt sysselsatta beräknas bli ca 175 000 personer. De arbetsmarknadspolitiska programmen som räknas som sysselsatta minskar därmed under samma tid med ca 35 000 (se diagram 4.5). År 2008 bedöms sysselsättningen ligga över en långsiktigt hållbar nivå. År 2009 och 2010 antas sysselsättningen utvecklas svagare till följd av att ekonomin anpassas mot normalt resursutnyttjande.

Diagram 4.5 Sysselsatta och i arbetskraften

Tusental personer

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet.

Sysselsättningen ökar mest i näringslivet

Drygt 80 % av sysselsättningsökningen under 2007–2008 väntas ske inom näringslivet. Tjänste- och byggsektorerna väntas bidra till en ökad sysselsättning, medan antalet sysselsatta minskar svagt inom industrin.

Inom den privata tjänstesektorn är företagens anställningsplaner fortsatt positiva, med undantag för några branscher. Av den totala sysselsättningsökningen under 2007–2008 väntas tjänstesektorn svara för en övervägande del.

Byggkonjunkturen har fortsatt att stärkas. Företagen är fortsatt optimistiska och förväntar sig att såväl byggande som sysselsättning ska fortsätta att öka. Bristen på byggarbetare utgör dock ett problem som har förvärrats kontinuerligt sedan 2005. Störst är problemen bland företag med huvudsaklig inriktning mot bostadsbyggande. Med tanke på de höga bristtalen i

byggsektorn har sysselsättningen utvecklats förvånansvärt väl det senaste året. Det skulle kunna tyda på att det än så länge endast är stor brist på vissa yrkeskategorier. Rekryteringstiden har dock ökat under det senaste halvåret, vilket talar för att arbetskraftsbristen kommer att begränsa sysselsättningsstillväxten i byggsektorn framöver.

Sysselsättningen i industrin har minskat trendmässigt under flera decennier och har endast ökat under de år då industrikonjunkturen varit mycket stark. Produktionstillväxten beräknas bli hög i år och nästa år, men inte tillräckligt hög för att resultera i en ökad sysselsättning.

Kommunsektorns starka finanser väntas bidra till att sysselsättningen i sektorn ökar med 22 000 personer från 2006 till 2008. Antalet plusjobb bidrar till en ökad sysselsättning 2007,²³ medan avvecklingen av friår och utbildningsvikariat kommer att få en återhållande effekt på sysselsättningen i kommunsektorn under loppet av innevarande år. Under 2008 fortsätter sysselsättningen i kommunsektorn att öka trots att plusjobben då fasas ut. I den statliga sektorn beräknas sysselsättningen stiga med omkring 2 000 personer från 2006 till 2008. Avvecklingen av plusjobb, friår och utbildningsvikariat har framöver en återhållande effekt på sysselsättningen även i staten.

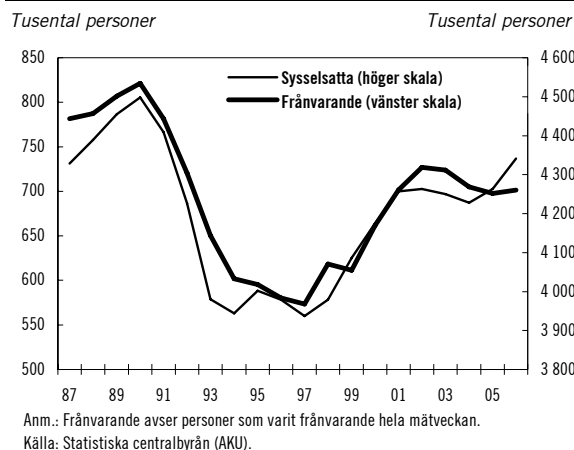
Medelarbetstiden stiger marginellt

Medelarbetstiden per sysselsatt bestäms dels av hur stor andel av de sysselsatta som är frånvarande från arbetet av olika orsaker, dels av den genomsnittliga arbetstiden för personer som är i arbete. De senaste tre åren har förändringarna i medelarbetstiden varit marginella. Tidigare har sjukfrånvaron i hög utsträckning samvarierat med sysselsättningen, men trots att sysselsättningen nu stigit i ett och ett halvt år, har sjukfrånvaron fortsatt att minska (se diagram 4.6). Försäkringskassans striktare rutiner bedöms ha haft en dämpande effekt på sjukfrånvaron. Det sista kvartalet 2006 steg dock sjukfrånvaron något, vilket skulle kunna indikera att sjukfrånvaron inte kommer att fortsätta minska i samma

²³ Eftersom inga fler plusjobb beviljas under 2007 ökar inte plusjobben sysselsättningen under loppet av året. Däremot ökar de sysselsättningen jämfört med föregående år till följd av att det genomsnittliga antalet plusjobbade är högre 2007 än 2006.

omfattning framöver. Sjukfrånvaron stod för ca 20 % av frånvaron under fjolåret. Frånvaron av andra skäl än sjukdom har stigit sedan inledningen av 2005. Semester utgör omkring hälften av all frånvaro och vård av barn står för ca 15 %.

Diagram 4.6 Frånvarande och sysselsatta

Under 2007–2008 väntas den totala frånvaron öka, vilket påverkar medelarbetstiden negativt. Ett viktigt skäl till den ökade frånvaron är den goda utvecklingen på arbetsmarknaden. Frånvaro av andra skäl än sjukdom väntas öka under prognosperioden. Den utvecklingen är främst konjunkturrellt betingad, men är också en effekt av en trendmässig ökning av frånvaron för vård av barn till följd av bland annat stigande barnkullar. Sjukfrånvaron²⁴ bedöms dock i stort sett bli oförändrad framöver. Det goda konjunkturläget utgör en press uppåt på sjukfrånvaron samtidigt som regeringens politik i form av sänkt tak i sjukförsäkringen och Försäkringskassans striktare rutiner har en motsatt effekt.

Den demografiska utvecklingen har de kommande åren en negativ effekt på medelarbetstiden. Befolkningen ökar mycket i åldersgrupper med låg medelarbetstid och vice versa. Av konjunkturrella skäl väntas dessutom sysselsättningen i åldersgrupper med låg medelarbetstid stiga mer än för genomsnittet, vilket ytterligare förstärker effekten.

I ett gott konjunkturläge öppnas ofta möjlighet för de som varit undersysselsatta att gå upp i

arbetstid, vilket inverkar positivt på medelarbetstiden.

Effekten på medelarbetstiden av införandet av jobbskatteavdraget är svårbedömd. Å ena sidan bidrar det till att öka medelarbetstiden eftersom det blir mer lönsamt för framför allt låginkomsttagare att öka sin arbetstid. Å andra sidan finns det en risk att höginkomsttagare minskar sin arbetstid och en del av de personer som börjar arbeta till följd av förslaget kommer att arbeta deltid.

Förutom jobbskatteavdraget syftar även övriga delar av regeringens politik till att minska utanförskapet. Det är rimligt att anta att en del av de personer som nu kommer in på arbetsmarknaden kommer att arbeta färre timmar än genomsnittet. Detta får i så fall en negativ effekt på medelarbetstiden. A-kassereformen innebär däremot att fler önskar heltidstjänster.

Avvecklingen av friåret kommer under loppet av innevarande år att ha en positiv effekt på medelarbetstiden eftersom de personer som har friår räknas som sysselsatta, samtidigt som deras arbetstid uppgår till noll timmar.

Bortsett från att effekten av att antalet arbetsdagar varierar mellan olika år, beräknas medelarbetstiden stiga marginellt under loppet av de kommande åren. I år minskar dock medelarbetstiden relativt mycket mätt som årsgenomsnitt, vilket beror på utvecklingen under föregående år.

Produktivitetstillväxten avtar

Produktivitetstillväxten avtog 2005. Det berodde bland annat på den tillfälliga avmattningen i industrikonjunkturen samt på att bidraget från så kallad merchanting²⁵ minskade. När tillväxten tog fart under inledningen av 2006 var produktivitetstillväxten mycket hög inom såväl varu- som tjänstebanscher. Produktivitetstillväxten var fortsatt hög även andra halvåret 2006, bl.a. på grund av att merchanting gav ett kraftigt bidrag.

Produktivitetstillväxten beräknas avta framöver då tillväxten dämpas och ekonomin går mot

²⁴ I AKU fångas sjukfrånvaron upp antingen som "frånvaro på grund av sjukdom hela mätveckan" eller "sjukfrånvaro på grund av sjukdom del av mätveckan". AKU:s statistik är inte direkt jämförbar med Försäkringskassans (FK:s) statistik över antalet sjukskrivna. Detta beror bland annat på att FK:s statistik endast inkluderar personer som varit sjukskrivna i mer än 14 dagar och på att arbetslösa sjukskrivna och studerande sjukskrivna inkluderas i FK:s siffror men inte i AKU:s.

²⁵ Med merchanting menas den handelsmarginal som uppstår när svenska moderbolag sköter fakturering av försäljning från utländska dotterbolag till ett tredjeland. Handelsmarginalen registreras som produktion i Sveriges nationalräkenskaper, men denna produktion motsvaras inte av några arbetade timmar vid den aktuella tidpunkten.

ett högre resursutnyttjande. Därmed sluts det produktivitetsgap som i utgångsläget beräknas vara positivt.

Arbetskraftsutbudet fortsätter att öka

Konjunkturläget har stor betydelse för utvecklingen av arbetskraftsutbudet. En ökad efterfrågan på arbetskraft gör att fler söker sig till arbetsmarknaden. Olika åldersgrupper påverkas i olika stor utsträckning av konjunkturläget. Arbetskraftsdeltagandet svänger mer över konjunkturcykeln bland yngre eftersom dessa tenderar att i hög grad delta i arbetskraften först i samband med att de får ett arbete.²⁶ Även de äldres deltagande i arbetskraften påverkas mer än genomsnittet av konjunkturläget eftersom de tenderar att stanna kvar längre i arbete när arbetsmarknadsläget är gott. Ett sämre arbetsmarknadsläge kan innebära att äldre går i pension tidigare än vad de annars skulle ha gjort.

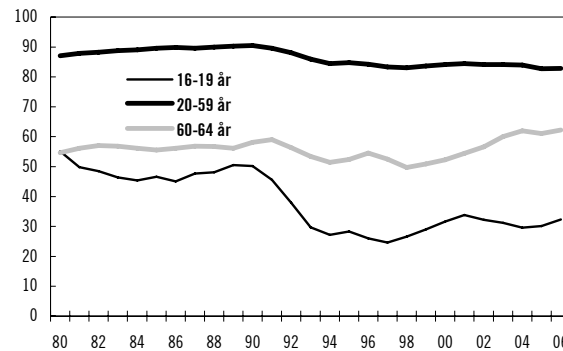
Arbetskraftsutbudet påverkas även av den demografiska utvecklingen. En större befolkning gör att det finns fler som kan arbeta. Sammansättningen av befolkningstillväxten har också betydelse (se diagram 4.7). Ur ett arbetskraftsperspektiv är den demografiska utvecklingen under de kommande åren relativt ogynnsam. Åldersgrupper som har ett lågt arbetskraftsdeltagande växer mycket. Det gäller framför allt åldersgrupperna 16–19 år och 60–64 år, men även gruppen 20–24 år. Åldersgrupperna 45–54 år och 55–59 år, som har ett högt arbetskraftsdeltagande, minskar eller är i stort sett oförändrade.

Under ett antal år har dock arbetskraftsdeltagandet trendmässigt stigit kraftigt i gruppen 60–64 år. Till största delen förklaras denna trend av att äldre i dag, i större utsträckning än tidigare generationer, väljer att stanna kvar längre på arbetsmarknaden. De äldsta åldersgrupperna på arbetsmarknaden är till största delen 40-talister. Det är en generation som genomsnittligt sett är friskare än tidigare generationer. De har också en stark förankring på arbetsmarknaden. De drab-

bades inte lika hårt under 1990-talskrisen som de som då utgjorde de äldre grupperna på arbetsmarknaden. Pensionsreformen kan också ha påverkat arbetskraftsdeltagandet bland de äldre. Mycket talar för att trenden med stigande arbetskraftstal bland de äldre kommer att fortsätta de kommande åren.

Diagram 4.7 Arbetskraftsdeltagande i olika åldersgrupper

Procent av befolkningen

Anm.: Alla serierna har ett brott 2005 pga en omläggning av AKU.

Källa: Statistiska centralbyrån.

De av regeringen tidigare föreslagna förändringarna av inkomstskatten och arbetslöshetsförsäkringen bedöms tillsammans med nedsättningen av arbetsgivaravgiften för vissa grupper få en positiv effekt på arbetsutbudet, både på kort och lång sikt. Arbetsgivaravgiften har tagits bort för personer över 64 år för att göra dem mer attraktiva på arbetsmarknaden och därmed öka möjligheterna för dem att stanna kvar längre i arbete. Införandet av jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa och jobbgarantin för ungdomar medför dock att utbudet utvecklas svagare än det annars skulle ha gjort eftersom deltagare i dessa program räknas som utanför arbetskraften i statistiken. Det effektiva arbetsutbudet förstärks dock när de arbetslösa deltar i ett program som ökar deras sökintensitet och anställningsbarhet.

Arbetsutbudet väntas öka med 1,5 % i år. Under nästa år ökar utbudet endast med 0,3 %, vilket delvis är en effekt av den ökade omfattningen av arbetsmarknadspolitiska program vars deltagare i statistiken registreras som utanför arbetskraften. Arbetskraftsdeltagandet, liksom sysselsättningen, bedöms öka mer bland de äldsta och yngsta än övriga grupper. Under 2009 avtar ökningstakten ytterligare och 2010 bedöms arbetsutbudet minska marginellt.

²⁶ Exempelvis ökar yngre personers möjlighet att få sommar- och extraarbeten i högkonjunktur. Att sysselsättningen stiger bland yngre behöver således inte betyda att de studerar i mindre omfattning. Om en person arbetar en timme eller mer under mätveckan räknas personen i AKU som sysselsatt (oavsett om personen är heltidsstudierande eller inte).

Arbetslösheten faller

Under hösten 2006 och vintern 2007 har både den öppna arbetslösheten och den totala arbetslösheten²⁷ minskat relativt snabbt. Mot bakgrund av att de arbetsmarknadspolitiska programmen minskat kraftigt den senaste tiden har den öppna arbetslösheten utvecklats förvånansvärt väl. Trots att sysselsättningen ökat mycket starkt bland ungdomar har arbetslösheten utvecklats svagt i denna grupp. Det beror sannolikt på att fler ställer sig till arbetsmarknadens förfogande när situationen på arbetsmarknaden förbättras.

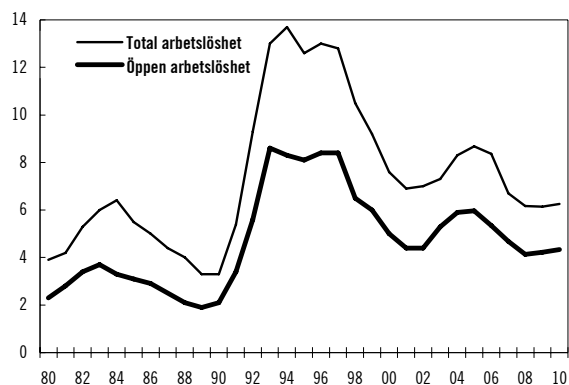
Den öppna arbetslösheten fortsätter att sjunka under prognosperioden (se diagram 4.8). Den viktigaste förklaringen är den kraftigt ökade sysselsättningen, men även jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa och jobbgarantin för ungdomar bidrar till att minska den öppna arbetslösheten. Den öppna arbetslösheten väntas uppgå till 4,7 % år 2007 och 4,1 % år 2008.

Även den totala arbetslösheten sjunker under prognosperioden. Från 2006 till 2007 faller den mer än den öppna arbetslösheten till följd av den kraftiga neddragningen av programvolymen. Den totala arbetslösheten väntas uppgå till 6,7 % år 2007 och 6,2 % år 2008.

Under 2009–2010 stiger den öppna arbetslösheten marginellt till följd av att ekonomin antas gå mot ett normalt resurs utnyttjande. Den totala arbetslösheten är 6,2 % år 2010.

Diagram 4.8 Öppen och total arbetslöshet

Procent av arbetskraften

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet.

Arbetskraftsutbud och sysselsättning

Att uppnå och vidmakthålla en hög sysselsättningsnivå är av största vikt för såväl den enskilde som för den svenska ekonomins utveckling. Individer som inte har arbete idag löper större risk att stå utan arbete i framtiden, samtidigt som de tenderar att drabbas av varaktigt lägre lönenivåer i de fall de lyckas få jobb. Även hälsa och välmående påverkas negativt av att inte ha ett arbete. Då arbete utgör den viktigaste skattebasen innebär en hög sysselsättningsnivå även att skatteinkomsterna blir höga

och därmed underlättas finansieringen av en god offentlig service, samtidigt som det blir möjligt att upprätthålla ett överskott i de offentliga finanserna. Eftersom det demografiska trycket på de offentliga finanserna i framtiden kommer att öka skapar en hög sysselsättningsnivå idag – genom en minskad offentlig skuldsättning – förutsättningar för att sysselsättningshämmande skatter inte ska behöva höjas i framtiden.²⁸

Sysselsättningsnivån vid en given tidpunkt kan i princip delas upp i två komponenter; en strukturell komponent som brukar benämnas potentiell sysselsättning och en konjunkturrell

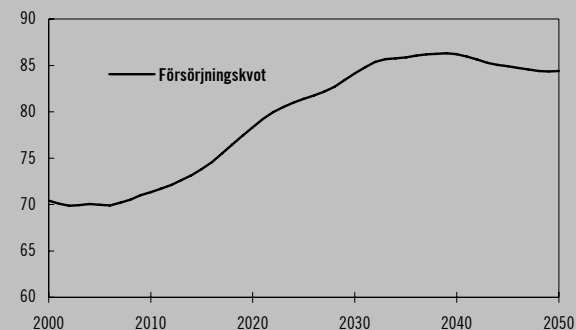
²⁷ Öppet arbetslösa och deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program som andel av arbetskraften.

²⁸ Det demografiska trycket på de offentliga finanserna kan illustreras med den demografiska försörjningskvoten som visar antalet personer yngre än 20 år och antalet personer äldre än 64 år i förhållande till antalet personer i åldern 20–64 år.

komponent som beskriver konjunkturvariationer kring den potentiella nivån. Som beskrivs i fördjupningsrutan "Potentiell BNP och BNP-gap" utgör potentiell sysselsättning den sysselsättning som är förenlig med en samhällsekonomiskt rimlig löneökningstakt och en inflationstakt i linje med Riksbankens mål. Den konjunkturrella variationen är temporär och uppstår när efterfrågan och utbud i ekonomin förskjuts relativt varandra. En flexibel och anpassningsbar ekonomi, i kombination med en stabiliserande penningpolitik, påskyndar anpassningen tillbaka till en sysselsättningsnivå som är förenlig med en stabil pris- och löneutveckling.

Demografisk försörjningskvot

Procent

Anm.: Försörjningskvoten visar antalet personer yngre än 20 år eller äldre än 64 år i förhållande till befolkningen i åldern 20–64 år.

Källa: Statistiska centralbyrån.

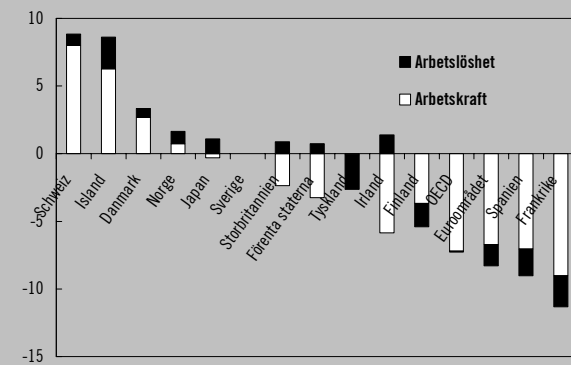
Arbetskraftsutbudet avgörande för en hög sysselsättning

Den potentiella sysselsättningen bestäms utifrån två faktorer. Dels hur många som vill och kan delta i arbetskraften (potentiellt arbetskraftsutbud) och dels hur många av dessa som är arbetslösa (jämviktsarbetslösheten). En varaktigt högre sysselsättningsnivå kan därmed uppnås genom en ökning av arbetskraftsutbudet och/eller en sänkning av jämviktsarbetslösheten.

För att möjliggöra en kraftig och varaktig ökning av sysselsättningen i Sverige behöver arbetskraftsutbudet öka betydligt. Såsom framgår av diagram nedan är variationerna i arbetslöshet mellan olika OECD-länder relativt liten. Jämviktsarbetslösheten i Sverige bedöms för närvarande ligga mellan 4 och 5 %, och det är svårt att tro att den kan pressas ner med mer än 2 procentenheter mot bakgrund av att inget OECD-land har en arbetslöshet som är lägre än 2 %.

Bidrag till skillnader i sysselsättningsgrad i utvalda OECD-länder jämfört med Sverige 2005

Procentenheter

Anm.: Antal sysselsatta i förhållande till befolkningen i åldersgruppen 15–64 år.

Källa: OECD.

Medan variationerna i arbetslöshet är relativt små mellan olika OECD-länder är skillnaderna i arbetskraftsdeltagande desto större. De länder som uppnår en hög sysselsättningsgrad gör det tack vare ett högt arbetskraftsutbud. Arbetslöshetens storlek har en mindre betydelse. Om Sverige ska nå en sysselsättningsgrad i nivå med t.ex. Schweiz och Island måste arbetskraftsutbudet öka till nivåerna i dessa länder.

Den ekonomiska politikens roll

Arbetsmarknadens struktur är komplex, och dess funktionssätt formas av olika aktörers beteende; det politiska systemet, företagen, arbetstagarna och även omvärlden. Det är därför omöjligt att på ett kortfattat sätt uttömmande beskriva alla de faktorer som påverkar arbetskraftsutbud och sysselsättning. Till detta kommer att bedömare lägger olika vikt vid olika förklaringsfaktorer. Trots detta finns det en betydande samsyn avseende hur den ekonomiska politiken kan påverka arbetskraftsutbudet och jämviktsarbetslösheten och därmed sysselsättningen.

Den ekonomiska politikens utformning sätter ramarna för den ekonomiska utvecklingen. Långsiktiga, trovärdiga och förutsägbara system bidrar till en grundläggande stabilitet. Exempel på sådana system är det finanspolitiska ramverket, Riksbankens oberoende och pensionsystemets stabilitet.

Den ekonomiska politikens inriktning kan även mer direkt bidra till en högre sysselsättning. Här kan man framför allt peka ut tre områden:

incitamenten att arbeta, arbetsgivaravgifternas nivåer och matchningen på arbetsmarknaden.

Starkare incitament ökar arbetskraftsutbudet

En kombination av höga skatter och relativt höga ersättningsnivåer i socialförsäkringssystemen skapar svaga incitament för att söka arbete. Starkare incitament att delta i arbetskraften kan bidra till att öka det effektiva arbetskraftsutbudet och därmed sysselsättningen. Ett exempel på hur incitamenten kan förstärkas utgörs av det jobbskatteavdrag som infördes den 1 januari i år.²⁹ Detta innebär att skattekilarna minskar, vilket gör det mer lönsamt relativt sett för individer att vara sysselsatta.³⁰ På samma sätt gör lägre ersättningsnivåer det mer lönsamt att arbeta.

Riktade sänkningar av arbetsgivaravgifterna ökar efterfrågan på arbetskraft

Ett problem på arbetsmarknaden är att vissa individers produktivitet inte är – eller upplevs som – tillräckligt hög i förhållande till arbetskraftskostnaderna. Ett generellt högt skattetryck bidrar till dessa kostnader. Den sammanpressade svenska lönestrukturen innebär också att efterfrågan på arbetskraft med relativt låg produktivitet blir svag. Generella sänkningar av skatter och arbetsgivaravgifter påverkar dock i huvudsak arbetskraftsefterfrågan på kort sikt. En förklaring till att t.ex. generella sänkningar av arbetsgivaravgifter inte bedöms ha några större långvariga effekter på arbetskraftsefterfrågan är att avgiftssänkningarna tenderar att övervältras i motsvarande högre löner. Lägre arbetsgivaravgifter innebär ökad lönsamhet för företagen, vilket i sin tur leder till ökad efterfrågan på arbetskraft och därmed högre löner. På lång sikt gynnas därmed primärt löntagarna av sänkningarna i arbetsgivaravgifter genom högre löner. De högre lönerna kommer emellertid på lång sikt att göra det mer lönsamt att arbeta. Generella sänkningar av arbetsgivaravgifter och skatter kan därför bidra till ett ökat arbetskraftsutbud och

därigenom en viss varaktig sysselsättningsökning, men skattebortfallen blir dock relativt stora i förhållande till sysselsättningseffekterna.

Riktade sänkningar av arbetsgivaravgifter tenderar att leda till mindre övervältring i högre löner och därför kan efterfrågestimulanser riktade mot vissa sektorer eller typer av arbetskraft leda till större varaktiga sysselsättningseffekter. Exempel på sådana riktade stimulanser som regeringen vidtagit är en skattereduktion för hushållsnära tjänster, nystartsjobb och riktade sänkningar av arbetsgivaravgifterna för olika grupper.

En effektiv arbetsmarknadsutbildning kan även bidra till att öka produktiviteten hos individer som därmed får en bättre chans på arbetsmarknaden.

Politiken kan även påverka lönebildningen och därigenom arbetsmarknadens funktionssätt. Den ökade egenfinansieringen i a-kassan syftar delvis till att arbetstagarkollektivet skall ta ett större ansvar för lönebildningen genom att bära en större andel av kostnaderna för arbetslöshetsdrivande löneökningar.

En förbättrad matchning på arbetsmarknaden sänker arbetslösheten

Åtgärder för att underlätta och förbättra matchningen, dvs den process där arbets sökande och företag som vill anställa matchas ihop, kan bidra till en lägre arbetslöshet och högre sysselsättning. En del i detta utgörs av att incitamenten att söka och hitta arbete stärks, t.ex. genom skattesänkningar och lägre ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsmarknadspolitikerna kan också bidra till en förbättrad matchning. En effektiv arbetsförmedling som tillhandahåller arbetsgivar kontakter och ger de arbets sökande ett aktivt stöd (s.k. coaching) ökar möjligheterna för de arbetslösa att hitta jobb. På samma sätt kan en behovsanpassad arbetsmarknadsutbildning bidra till att de arbets sökandes kompetens bättre motsvarar arbetsgivarnas behov.

²⁹ Se fördjupningsrutan "Långsiktiga effekter av regeringens ekonomiska politik" för en analys av regeringens utbudsreformer.

³⁰ Skattekiln mäter skillnaden mellan vad arbetsgivaren får betala i totala arbetskraftskostnader per arbetad timme i förhållande till vad den anställda får ut efter skatt.

4.2 Löner

Dämpad löneutveckling 2006

Lönerna har ökat i måttlig takt de senaste fyra åren. Enligt preliminär statistik uppgick den nominella löneökningstakten i näringslivet till 3,2 % 2006. Löneökningstakten var i stort sett lika inom industrin, bygg- och tjänstesektorn. Detta kan tyckas något förvånande mot bakgrund av den kraftiga produktions- och sysselsättningsutvecklingen inom byggsektorn. Tänkbara förklaringar till den dämpade löneutvecklingen inom byggsektorn kan vara att arbetskraftsinvandringen haft en återhållande effekt på lönebildningen och att det än så länge endast råder brist på enstaka yrkeskategorier, vars löneutveckling inte i större utsträckning påverkar den genomsnittliga löneutvecklingen i branschen.

I kommunal sektor steg lönerna med 2,7 % 2006. En förklaring till den låga ökningstakten är att de plusjobbarna som anställda under året har en lägre lön än genomsnittet. Statistiken kommer dock troligen att revideras upp något till följd av s.k. retroaktiva löneutbetalningar. Lönerna inom statlig sektor ökade med 3,3 %.

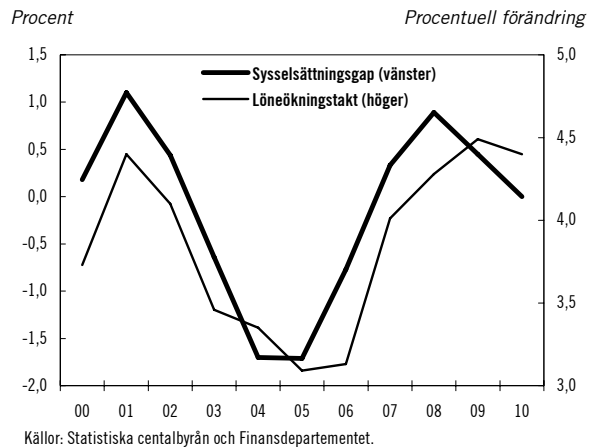
Förbättrad arbetsmarknad medför stigande löneökningstakt framöver

Huvudförklaringen till de senaste årens låga löneökningar är att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden varit lågt. Sedan 2005 har dock antalet arbetade timmar och antalet sysselsatta utvecklats positivt, vilket inneburit ett ökat resursutnyttjande. Under prognosperioden väntas den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden få ett större genomslag på löneutvecklingen i takt med att resursutnyttjandet stiger ytterligare (se diagram 4.9).

Årets avtalsrörelse genomförs i ett för arbetstagarna mer gynnsamt läge jämfört med den förra stora avtalsomgången 2004. Avtalen bedöms därför hamna på en högre nivå denna gång (se fördjupningsrutan "Avtalsrörelsen 2007" på sidan 58).

Löneökningstakten väntas stiga i samtliga sektorer, men snabbare inom näringslivet än i offentlig sektor. Lönerna beräknas stiga snabbast inom byggsektorn, delvis till följd av en större arbetskraftsbrist där än i andra sektorer.

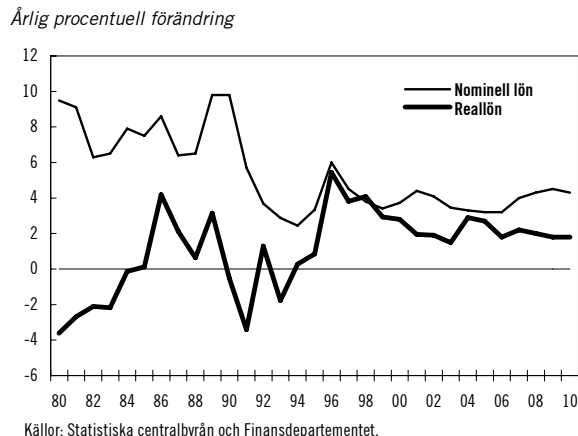
Diagram 4.9 Sysselsättningsgap och löneökningstakt

Den förändring av a-kassereglerna som genomfördes vid årsskiftet bedöms få en viss återhållande effekt på lönerna.

För ekonomin som helhet beräknas de nominella lönerna öka med 4,0 % 2007 och 4,3 % 2008. Under 2009–2010 väntas löneökningstakten öka ytterligare. Sammantaget väntas reallönerna stiga med knappt 2 % per år under den kommande fyraårsperioden (se diagram 4.10).

Diagram 4.10 Nominell och real löneutveckling

Lönerna kommer under de kommande fyra åren att öka något snabbare än den takt som bedöms vara förenlig med produktivitets- och inflationsutvecklingen på lång sikt. Det ska dock poängteras att löneökningstakten de senaste fyra åren understigit denna nivå.

Avtalsrörelsen 2007

Omkring 80 % av alla arbetstagare omfattas av årets avtalsrörelse. Storleksmässigt är årets avtalsrörelse jämförbar med avtalsrörelserna 2001 och 2004. Alla sektorer förutom transportsektorn och banksektorn kommer att omförhandla sina avtal under 2007.³¹ Merparten av avtalen inom privat sektor löpte ut 31 mars. Avtalen inom kommunal och statlig sektor löper ut sista juni respektive sista september.

Industriavtalet utgör ram

Efter flera decennier med en sämre fungerande lönebildning ändrades förutsättningarna under 1990-talet i och med etableringen av Riksbankens inflationsmål och 1997 års industriavtal. Förhandlingarna inom ramen för industriavtalet utgår från att löneutrymmet ska bestämmas utifrån den syn på konjunkturutvecklingen som Industrins ekonomiska råd presenterar. Dessutom ska den konkurrensutsatta exportindustrin fungera som riktmärke för övriga sektorer och branscher. Under de senaste avtalsrörelserna har det funnits en bred samsyn kring att industrins avtal ska vara normgivande för de efterföljande avtal som sluts.

Lönebildningen allt mer decentraliserad

Sedan slutet av 1990-talet har lönebildningen blivit mer decentraliserad. I många avtal ges det möjlighet för de lokala parterna att komma överens om både löneutrymmets storlek och dess fördelning på individnivå. Reglerna är dock ofta kopplade till stupstockar, dvs. dispositiva bestämmelser som träder i kraft om parterna inte kan komma överens på lokal nivå. I den statliga sektorn omfattas samtliga anställda av avtal som är baserade på någon form av lokal lönebildning. I den privata sektorn uppgår andelen till drygt 30 % och i den kommunala sektorn till 5 %.

³¹ De två sektorerna som står utanför avtalsrörelsen kommer i stället att omförhandla sina avtal under 2008.

Resultatet i de senaste avtalsrörelserna

I 2004 års stora avtalsrörelse, vilken omfattade nästan hela den privata och hela den statliga sektorn blev de flesta avtal likvärdiga med de 7,3 % på tre år som lades fast i industrins förhandlingar.³² En övervägande majoritet av avtalen inom den privata sektorn och samtliga inom den statliga sektorn utgjordes av treårsavtal.

Näringslivets avtal var 0,5 procentenheter lägre per år jämfört med den föregående avtalsperioden, 2001–2003. Den främsta orsaken var att den avtalade arbetstidsförkortningen var lägre än tidigare. Inom det statliga området var avtalen 0,3 procentenheter lägre per år jämfört med perioden 2001–2003.

Avtalsrörelsen 2005 var inte lika omfattande som den 2004 och omfattade till största delen den kommunala sektorn. De flesta centrala avtal inom denna sektor liknade i stor utsträckning varandra och gav i de flesta fall 2,0 % per år. Avtalet för det överlägset största fackförbundet, Kommunal, blev dock högre än för de övriga och beräknas ha gett 2,9 % per år. Totalt var den genomsnittliga avtalade löneökningstakten i den kommunala sektorn 2,4 %.³³ Kommunals avtal blev 0,8 procentenheter lägre än det avtal som slöts 2001 och 0,3 procentenheter lägre än ettårsavtalet som slöts 2003.

Avtalsnivåer i förhållande till faktisk löneutveckling

Den genomsnittliga avtalsnivån för hela ekonomin under perioden 2004–2006 uppgick till 2,0 %. Under samma period uppgick den faktiska löneökningstakten till 3,2 % (se tabell på nästa sida). Jämfört med föregående avtalsperiod blev avtalen 0,4 procentenheter lägre, samtidigt som den faktiska löneökningstakten blev 0,8 procentenheter lägre. Att den faktiska löneökningstakten under perioden 2004–2006 växlade ned mer än avtalsnivån var troligen en effekt av att det svaga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden dämpade löneglidningen. Det

³² Avtalsnivån avser avtal inklusive värdet av arbetstidsförkortningar.

³³ Denna avtalsnivå är inte direkt jämförbar med de avtalsnivåer som refereras i avsnittet ovan och i tabellen på nästa sida då dessa siffrorna inkluderar sifferlösa avtal.

ska dock påpekas att övergången till en mer decentraliserad lönebildning har inneburit att det blivit allt svårare att göra en rättvisande uppdelning av löneökningarna i avtal och löneglidning.³⁴

Centrala avtal och löneutfall 2001–2006

Procentuell förändring per år

	Avtal		Utfall	
	2001-2003	2004-2006	2001-2003	2004-2006
Näringsliv	2,6	2,1	3,8	3,1
Industri	2,3	2,0	3,7	3,1
Bygg	2,6	2,3	4,1	3,0
Privata tjänster	2,7	2,1	3,8	3,2
Kommun	2,3	1,9	4,4	3,4
Stat	1,8	1,6	4,2	3,1
Totalt	2,5	2,0	4,0	3,2

Anm.: Medelvärde över tre kalenderår. Tabellen inkluderar sifferlösa avtal.
Källor: Konjunkturinstitutet och Medlingsinstitutet.

Lönekraven jämfört med förra avtalsrörelsen

Fackens initiala lönekrav ligger överlag högre än i förra avtalsrörelsen, samtidigt som en del uttalanden och initiala motbud från arbetsgivar-sidan också indikerar en högre nivå än i förra avtalsrörelsen. Räknar man in kostnaden för den så kallade jämställdhetspotten beräknas exempelvis LO:s gemensamma avtalskrav motsvara 4,45 % per år, vilket är drygt en procentenhet högre än i avtalsrörelsen 2004.

Det är dock högst osäkert hur mycket de initiala kraven säger om den slutgiltiga avtalsnivån. Det beror dels på att diskrepansen mellan de initiala kraven och de slutgiltiga avtalen tenderar att vara stor och dels på att det är förenat med vissa svårigheter att beräkna kostnaden förknippad med de olika kraven.³⁵

Avtalen bedöms bli högre än förra gången

En jämförelse av resursläget vid tidpunkten för de senaste avtalsrörelserna ger vid handen att avtalsnivån i 2007 års avtalsrörelse kommer att bli högre än 2004, men lägre än 2001.³⁶ Det är dock troligt att även andra faktorer har betydelse för förhandlingsutfallet. Exempelvis spelar det troligen roll hur medlemmar och företrädare upplever det ekonomiska utrymmet. Å ena sidan är förväntningarna kring den ekonomiska utvecklingen de kommande åren nu mer positiva än de var 2001, men å andra sidan har den positiva utveckling på arbetsmarknaden inför årets avtalsrörelse varit kortare.

I mitten på mars slöts de första avtalen inom industrins område. Den totala kostnadsramen för avtalen uppgår till 10,2 % över en treårsperiod, eller i genomsnitt 3,4 % per år. Lönerna ökar med i genomsnitt 3,2 % per år inklusive löneöversyn. Därtill kommer andra förändringar, bland annat i form av bättre avtalspension och kortare arbetstid, motsvarande 0,2 % per år. Innehållet i avtalen varierar dock mellan olika avtal och mellan arbetare och tjänstemän.

För att jämföra industrins nya avtal med de som slöts 2004 måste en rad justeringar göras. Exempelvis ingår inte avtalspensioner i konjunkturlönestatistiken. Det ökade inslaget av garanterad löneglidning i form av en garanterad nivå på löneöversynen försvårar dock en jämförelse av avtalsnivån över tiden. Till stor del utgörs den garanterade löneglidningen av löneglidning som troligen kommit till stånd även utan avtal. Att jämföra avtalen inklusive den garanterade nivån på löneöversynen ger således en överdriven bild av hur mycket avtalen har justerats upp. Den sammantagna bedömningen av avtalen är att de, i konjunkturlönetermer, ligger omkring 0,8 procentenheter högre per år än motsvarande avtal i förra avtalsrörelsen.

Tänkbara förklaringar till att industrins avtal justerats upp mer än vad en jämförelse av resursläget skulle indikera är att industrikonjunkturen i dagsläget är mer gynnsam än i både 2004 års och 2001 års avtalsrörelse, samt att vinstnivån i företagen är hög.

³⁴ Detta då de lokala avtalen inte är offentliga och Medlingsinstitutets redovisning över de avtalsmässiga löneökningarna endast omfattar de centrala avtalen. Differensen mellan den faktiska löneutvecklingen och den avtalade, vilken tidigare kunde sägas utgöras av löneglidning, omfattar idag såväl löneglidning som löneökningar enligt lokala avtal.

³⁵ Ett exempel på svårigheten att göra förutsägelser utifrån fackens krav är Kommunals senaste två förhandlingar. När Kommunal förhandlade 2003 blev avtalsnivån 2,3 procentenheter lägre än deras krav. Detta kan jämföras med 2005 då avtalsnivån blev knappt en procentenhet lägre än deras krav. Värt att notera är att den slutgiltiga avtalsnivån blev relativt lika vid dessa två förhandlingar.

³⁶ Sysselsättningsgapet bedöms i dagsläget vara svagt negativt, vilket kan jämföras med läget inför 2004 års och 2001 års avtalsrörelser då sysselsättningsgapet bedöms ha varit kraftigt negativt respektive positivt.

Givet industrins normerande roll i den svenska avtalsrörelsen indikerar de avtal som hittills slutits i industrin att även avtalen för övriga sektorer kommer att bli högre än i de två senaste avtalsrörelserna. I vilken utsträckning en högre central avtalsnivå påverkar de slutgiltiga löneutfallen är dock osäkert.

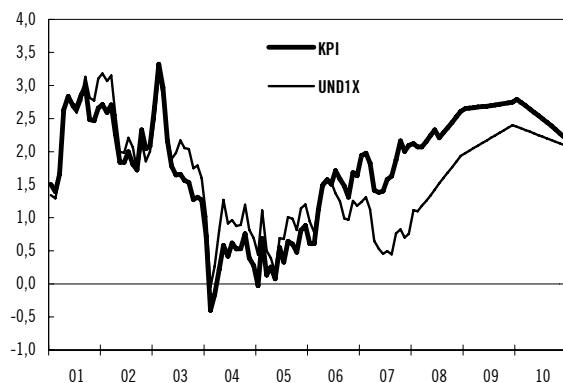
4.3 Inflation

Inflationen fortfarande dämpad men stigande

Under loppet av 2005 började inflationen stiga något (se diagram 4.11). Ökningen fortsatte 2006. Inflationen, mätt som den procentuella förändringen av konsumentprisindex (KPI) under en tolv månadersperiod, var i genomsnitt 1,4 % 2006. Den underliggande inflationen, mätt med Riksbankens mått UND1X, var något lägre, 1,2 %. Det berodde på att UND1X till skillnad från KPI inte påverkades av att bostadsräntorna steg under andra halvåret 2006.³⁷ I början av 2007 har inflationen fortsatt stiga. I januari och februari var KPI-inflationen i genomsnitt 2,0 % och UND1X-inflationen 1,3 %.

Diagram 4.11 Konsumentprisernas utveckling

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

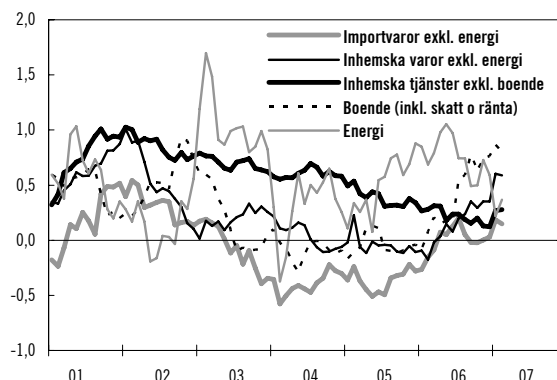
Boendekostnader och inhemska varupriser höjer KPI-inflationen mest

Förklaringarna till det senaste årets inflationsutveckling står att finna både bland inhemska

och internationella faktorer. Diagram 4.12 visar hur stor positiv eller negativ effekt, i procentenheter, som olika varu- och tjänstegrupper prisutveckling har haft på den totala KPI-inflationen. Diagrammet visar att energipriserna i hög utsträckning bidrog till inflationen under första halvan av 2006 men i något mindre utsträckning bidrog under andra halvåret. Det faktum att priserna på andra importerade varor än olja och bensin i början av 2006 var lägre än ett år tidigare drog ned inflationen under första kvartalet 2006. Därefter har dessa importvaror haft en neutral eller svagt inflationshöjande effekt.

Diagram 4.12 Effekter på KPI-inflationen av prisutvecklingen för olika varu- och tjänstegrupper

Procentenheter

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Priserna på inhemska varor har i allt större utsträckning bidragit till att inflationen stigit under 2006 och början av 2007. Bidraget från inhemska tjänster (exkl. boende) fortsatte att sjunka under 2006 men var något högre igen i januari och februari i år. Under loppet av dessa månader steg bland annat priserna på underhåll och reparationer av fordon, teletjänster och teleutrustning samt rekreationstjänster och kulturella tjänster. Priset på teletjänster och teleutrustning har annars – med undantag för några enstaka månader – fallit under flera års tid till följd av ökad konkurrens på telemarknaden och fallande världsmarknadspriser.

³⁷ UND1X exkluderar räntekostnader för egna hem samt direkta effekter på konsumentpriserna av förändrade indirekta skatter och subventioner.

Boendekostnaderna är det som för närvarande drar upp inflationen mest. Det beror i huvudsak på stigande bostadsräntor som från och med juli 2006 bidrar till högre inflation efter att ha hållit ned inflationen alltsedan mars 2003.

Sammanfattningsvis har den ökade inflationen det senaste året främst hängt samman med att energipriserna, de inhemska varupriserna och boendekostnaderna stigit. Men faktum är att sedan april i fjol bidrar samtliga av de varu- och tjänstegrupper som redovisas i diagram 4.12 till att dra upp inflationen. Så har inte varit fallet sedan våren 2003.

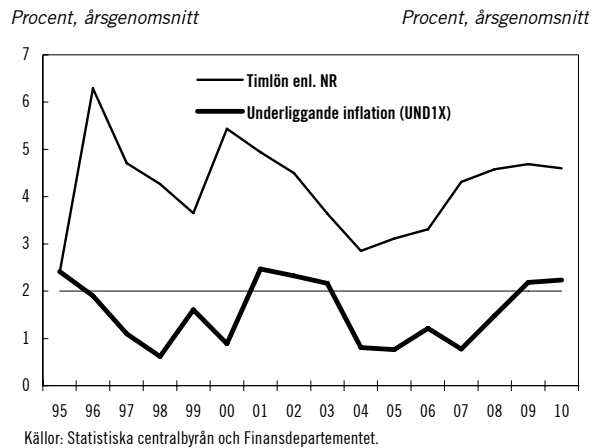
Det inhemska inflationstrycket stiger under 2008

De senaste årens låga inhemska inflationstryck hänger i huvudsak samman med ett lågt resursutnyttjande på arbetsmarknaden. Sysselsättningen minskade såväl 2003 som 2004 innan den återigen steg 2005. Det fanns under dessa år gott om lediga resurser på arbetsmarknaden och lönerna ökade i måttlig takt samtidigt som produktivitetstillväxten var hög. Den positiva sysselsättningsutvecklingen fortsatte i fjol samtidigt som löneökningstakten alltjämt var måttlig och produktivitetstillväxten hög. Sysselsättningen förutses fortsätta stiga i snabb takt 2007 och 2008 och de lediga resurserna på arbetsmarknaden tas i anspråk i allt högre grad. Det s.k. sysselsättningsgapet (skillnaden mellan faktisk och potentiell sysselsättning, se inledningen till avsnitt 4) övergår från att ha varit negativt i flera år till att bli positivt i år och stiger ytterligare 2008. Till följd av det stigande resursutnyttjandet på arbetsmarknaden uppskattas löneökningstakten åren 2007–2008 bli betydligt högre än under de närmast föregående åren, se diagram 4.13. Samtidigt bedöms produktivitetstillväxten bli något lägre än vad den varit i genomsnitt de senaste åren.

Det inhemska kostnadstrycket förutses därmed öka och, med viss fördröjning, leda till högre konsumentpriser. Flera av åtgärderna i budgetpropositionen för 2007 och i denna proposition bedöms verka stimulerande på arbetsutbudet och ha en positiv effekt på lönebildningen. Därmed hålls löneökningstakten tillbaka och inflationstrycket stiger långsammare än vad det annars skulle gjort 2008 och framåt.

Den goda efterfrågeutvecklingen i ekonomin gör det också något lättare för företagen att höja sina marginaler.

Diagram 4.13 Timplön och inflation

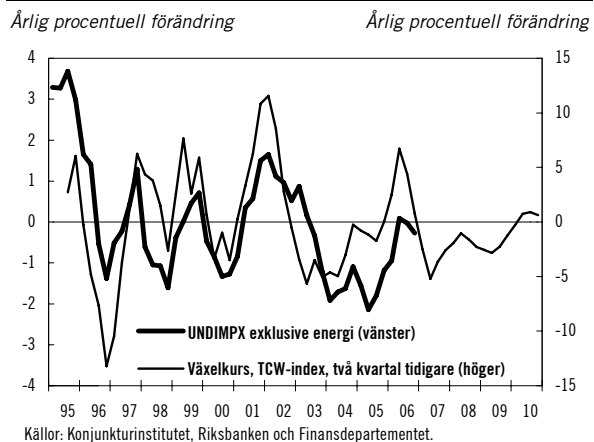

Starkare krona leder till sjunkande priser på importvaror framöver

Konsumentprisutvecklingen på importerade varor beror på utvecklingen av världsmarknadspriset på de importerade varorna, på växelkursens utveckling och på den svenska handels marginaler.

Att de importerade varorna, exklusive olja, förra året övergick från att ha en inflations-sänkande effekt till att ha en inflationshöjande effekt berodde till stor del på 2005 års kronförsvagning. Växelkursen påverkar normalt konsumentpriserna på importvaror med viss fördröjning (se diagram 4.14). Under loppet av 2006 stärktes kronan igen, men den försvagades åter efter årsskiftet. Försvagningen förväntas vara tillfällig och kronan bedöms stärkas framöver (se vidare avsnitt 2.2), vilket bedöms leda till att importpriserna faller.

Diagram 4.14 Växelkurs och importerad inflation

Världsmarknadspriset på bearbetade varor, dvs. de internationella producentpriserna, har

under ett antal år pressats av globaliseringen i form av ökad internationell handel och konkurrens på världsmarknaden. Detta har också verkat återhållande på inflationen i Sverige. På längre sikt borde denna utveckling enbart inverka på konsumentprisnivån och inte på inflationstakten. Men anpassningen till den nya nivån är sannolikt en långdragen process som varar under flera år.

Sammantaget bedöms såväl växelkursutvecklingen som utvecklingen av världsmarknadspriserna på bearbetade varor medföra att priserna på importerade varor i konsumentledet åter faller framöver vilket håller ned inflationen under prognosperioden.

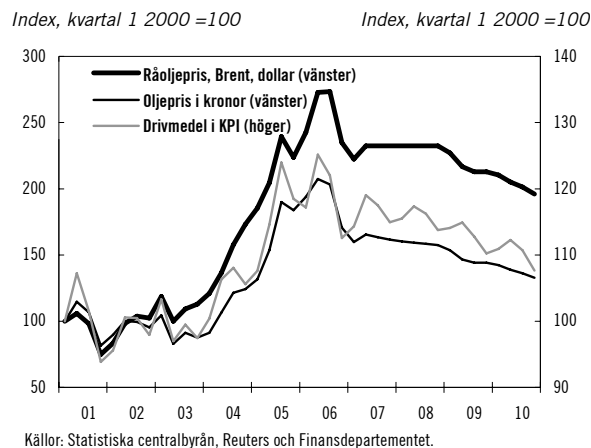
Oljepriset dämpar inflationen framöver

Oljepriset var tidvis mycket högt under 2006 men sjönk mot slutet av året. Priserna på villaolja och bensin övergick därmed från att ha en inflationshöjande effekt till att få en inflationsdämpande effekt. Inledningsvis i år har oljepriset återigen stigit men det ligger ändå på en lägre nivå nu än vad det gjorde under större delen av 2006.

Oljepriset mätt i dollar väntas ligga kvar kring dagens nivå under 2007 och 2008 för att sjunka under de två följande åren (se avsnitt 1.4 och diagram 4.15). Den direkta effekten på de svenska konsumentpriserna av oljeprisutvecklingen i dollar är varken omedelbar eller fullständig utan beror liksom för övriga importerade varor också på växelkursen och handelns, i detta fall oljebolagens, marginaler. Den förutsedda kronförstärkningen gör att även om oljepriset mätt i dollar väntas ligga kvar kring dagens nivå i år och nästa år sjunker det mätt i svenska kronor under prognosperioden. Konsumentpriserna på bensin och villaolja bedöms därför även framöver ha en inflationsdämpande effekt.

De indirekta effekterna av ett högt oljepris är svåra att kvantifiera. Det handlar bland annat om hur företag som fått ökade kostnader för t.ex. transporter vältrar över kostnadsökningen på konsumenterna. Nuvarande bedömning är att indirekta effekter av de senaste årens höga oljepris kan fortsätta att bidra till en något högre inflation under 2007 och 2008.

Diagram 4.15 Oljepris i dollar och kronor samt drivmedel i KPI

Låga hyreshöjningar i år

Hyrorna är en av de stora poster i KPI som bidrog till att inflationen var så låg i fjol. Hittills slutna avtal indikerar att hyresökningarna även i år blir relativt låga, men högre än i fjol. Hyrorna beräknas stiga med 1,7 % under loppet av året. Nästa år bedöms högre räntor, högre energikostnader och högre kostnader för underhåll leda till att hyrorna ökar med ca 2,9 %, vilket är i linje med utvecklingen tidigare under 2000-talet.

Fallande elpriser under året

Under 2006 var konsumentpriset på el högt vilket drog upp inflationen. Priset på el för omedelbar leverans, det s.k. spotpriset, på den nordiska elbörsen Nordpool var högt under större delen av 2006 men föll kraftigt under hösten och har fortsatt falla under inledningen av 2007. Priset på el för leverans längre fram i tiden har också sjunkit men inte lika mycket som spotpriset. Genomsnittspriset på el i konsumentledet har hittills inte sjunkit i motsvarande grad som spotpriset på elbörsen.

Konsumentpriset på el bedöms sjunka ytterligare under våren innan det börjar stiga långsamt. Elpriset beräknas dra ned KPI-inflationen med 0,4 procentenheter i slutet av 2007 och dra upp den med 0,2 procentenheter i slutet av 2008.

Stigande bostadsräntor höjer KPI

Den ränteprognos som redovisas i avsnitt 2.2 innebär att räntekostnaderna för egna hem fort-

sätter att dra upp KPI-inflationen under hela prognosperioden. KPI-inflationen blir därmed högre än den underliggande inflationen mätt med UND1X. I slutet av 2007 väntas räntorna dra upp KPI-inflationen med 0,9 procentenheter. För åren därefter är effekten lägre men i slutet av 2010 beräknas räntorna fortfarande bidra till KPI-inflationen med 0,2 procentenheter.

Skatte- och subventionsförändringar drar upp inflationen i år och drar ned inflationen 2008

I januari i år genomfördes ett antal skatteförändringar som sammantaget bidrog till att dra upp KPI-inflationen. Bland annat höjdes skatterna på tobak och energi. Regeringen har aviserat ytterligare ett antal skatte- och subventionsförändringar under 2007, såsom införande av skatt på trafikförsäkringspremier, permanent införande av trängselskatt i Stockholm och skattelättnader för hushållstjänster. För 2008 har regeringen aviserat sänkta socialavgifter för vissa delar av tjänstesektorn samt ett nytt statligt tandvårdsstöd. Sammantaget bedöms nettot av ändrade skatter och subventioner bidra till att höja KPI-inflationen med ca 0,4 procentenheter i december 2007 och sänka den med ca 0,2 procentenheter i december 2008.

Inflationen över Riksbankens mål 2009–2010

Sammanfattningsvis bedöms den underliggande inflationen förbli låg i år. Till det bidrar bland annat en stärkt krona, låga elpriser och låga hyresökningar. Stigande resursutnyttjande på arbetsmarknaden väntas medföra att löneökningarna blir högre än de senaste åren och samtidigt dämpas produktivitetstillväxten. Dessa faktorer slår dock igenom på inflationen med viss fördröjning. I år dämpas fortfarande inflationen i viss mån av de senaste årens låga löneökningar och höga produktivitetstillväxt. Nästa år däremot stiger det underliggande inflationstrycket relativt snabbt. Inflationsuppgången 2008 dämpas något av de skatte- och subventionsförändringar som nämnts ovan.

Den ränteprognos som redovisas i avsnitt 2.2 innebär att reporäntan fortsätter höjas successivt 2007–2008 och att penningpolitiken stramas åt. Som en följd därav dämpas efterfråge- och sysselsättningsutvecklingen i ekonomin, och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir något

mindre ansträngt 2009 än 2008. Sysselsättningsgapet är dock fortfarande positivt och löneökningstakten tilltar ytterligare något. Året därefter, 2010, sluts sysselsättningsgapet, men det goda arbetsmarknadsläget under åren dessförinnan innebär att löneökningstakten endast dämpas marginellt. Löneökningarna hålls under hela perioden tillbaka av den utbudsstimulerande politiken.

Det ansträngda resursutnyttjandet 2009 får till följd att inflationen fortsätter att stiga ytterligare något under loppet av året. Under 2010 dämpas inflationstakten. Se tabell 4.5.

Tabell 4.5 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009	2010
KPI, december	1,6	2,1	2,6	2,7	2,2
KPI, årsgenomsnitt	1,4	1,8	2,3	2,7	2,5
UND1X, december	1,2	0,8	1,9	2,4	2,1
UND1X, årsgenomsnitt	1,2	0,8	1,5	2,2	2,2

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Osäkerhet om energipriser och inhemskt inflationstryck

Bedömningen av det inhemska inflationstrycket utgör en betydande källa till osäkerhet i prognosen, framför allt under nästa år och framåt. Å ena sidan har det inhemska inflationsstrycket under de senaste åren ofta överskattats (se vidare avsnitt 6.1), och det är möjligt att en fortsatt god produktivitetstillväxt och ökande konkurrens medför att konsumentpriserna ökar mindre än vad som förutses i denna prognos.

Å andra sidan kan priserna komma att stiga snabbare än väntat åren 2008–2010 om den starka inhemska efterfrågan leder till att företagen höjer sina marginaler mer än förutsett. Det är också möjligt att den höga efterfrågan på arbetskraft leder till högre löneökningar än vad som ligger i prognosen, generellt eller i enskilda branscher.

Till detta kommer en osäkerhet kring de utbudsstimulerande effekterna av regeringens politik. Blir effekterna större än väntat bidrar det till att dämpa inflationen och vice versa.

Olje- och elprisprognoserna är förenade med stor osäkerhet och påverkar inflationen i hög utsträckning. Det innebär att de under hela prognosperioden medför en risk för att inflationen blir högre eller lägre än väntat.

5 Den offentliga sektorn

Den offentliga sektorns finanser är starka

Den offentliga sektorns finanser beräknas nu vara starkare än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2007. Justerat för ändrad redovisning av premiepensionssystemet uppgick det finansiella sparandet till 3,1 % av BNP 2006 och väntas öka under prognosperioden (se tabell 5.1). För en genomgång av effekterna av ändrad redovisning av premiepensionssystemet se avsnitt 5.5.

Tabell 5.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
VÅP 07	2,1	2,3	2,2	2,5	3,2
PPS	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
VÅP 07 inkl. PPS	3,1	3,3	3,2	3,5	4,1
BP 07	2,8	2,3	2,6	3,1	-

Anm. VÅP 07 avser den aktuella prognosen. PPS står för premiepensionssystemet. BP07 avser prognosen i budgetpropositionen för 2007.

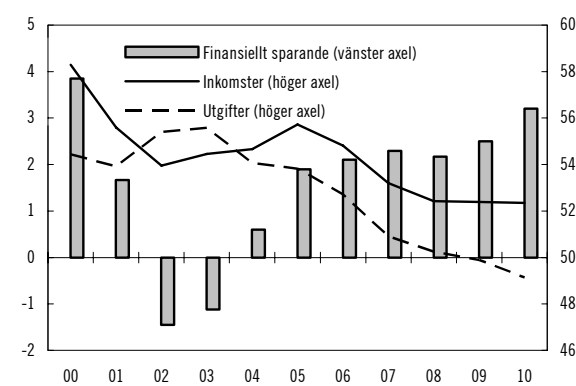
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

5.1 Den offentliga sektorns finanser

Den offentliga sektorns finanser har stärkts under de senaste tre åren och 2006 uppgick det finansiella sparande till 60 miljarder kronor eller 2,1 % av BNP. Det är en förstärkning jämfört med 2005 då överskottet uppgick till 1,9 % av BNP.

Diagram 5.1 Finansiellt sparande, inkomster och utgifter

Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Såväl inkomster som utgifter minskade uttryckt som andel av BNP. Samtliga delar av den offentliga sektorn visade överskott (se diagram 5.1).

Vid utgången av 2006 översteg den offentliga sektorns finansiella tillgångar skulderna med 444 miljarder kronor eller 15,6 % av BNP. Den offentliga sektorns kapitalinkomster i form av räntor och utdelningar överstiger också ränteutgifterna. Den positiva finansiella ställningen kan ses mot bakgrund av att tillgångarna i pensionsystemets buffertfonder (AP-fonderna) uppgick till 850 miljarder kronor. Den konsoliderade bruttoskulden uppgick till 46,9 % av BNP, vilket med god marginal understiger referensvärdet inom EU på 60 % av BNP.

Tabell 5.2 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor, om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	1 556	1 606	1 671	1 749	1 830
Procent av BNP	54,8	53,2	52,4	52,4	52,3
Skatter och avgifter	1 403	1 431	1 498	1 571	1 647
Procent av BNP	49,4	47,4	47,0	47,1	47,1
Kapitalinkomster	63	69	67	68	70
Övriga inkomster	90	105	106	109	113
Utgifter	1 496	1 536	1 602	1 665	1 718
Procent av BNP	52,7	50,9	50,3	49,9	49,1
Utgifter exkl. räntor	1 442	1 481	1 546	1 610	1 665
Ränteutgifter	54	55	56	55	53
Finansiellt sparande	60	69	69	83	112
Procent av BNP	2,1	2,3	2,2	2,5	3,2
Staten	19	32	33	58	93
ÅP-systemet	30	26	22	16	11
Kommuner	10	11	13	10	8
Finansiell ställning					
Nettoskuld	-444	-511	-587	-668	-780
Procent av BNP	-15,6	-16,9	-18,4	-20,0	-22,3
Konsoliderad bruttoskuld	1 331	1 235	1 167	1 074	943
Procent av BNP	46,9	40,9	36,6	32,2	27,0

Anm.: Konsoliderad bruttoskuld definieras av EU-regler (Maastrichtvillkoren).

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

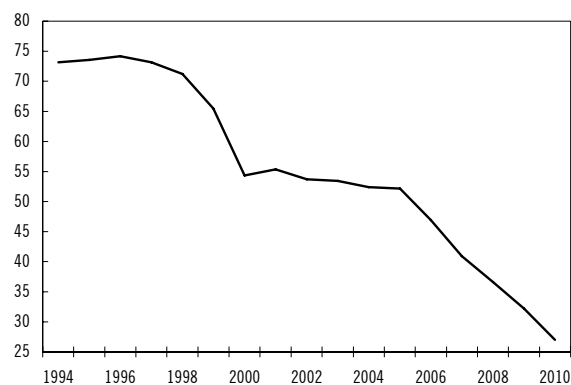
Den goda ekonomiska utvecklingen ger ett finansiellt utrymme att genomföra skattesänkningar och andra reformer. Tidigare beslutade och nu föreslagna skattesänkningar bidrar till en kraftig sänkning av inkomsterna uttryckt som andel av BNP. Samtidigt minskar utgifterna i samma omfattning som inkomsterna och det finansiella sparandet är i det närmaste oförändrat, jämfört med 2006, på drygt 2 procent av BNP 2007 och 2008 (se tabell 5.2).

Under 2009 och 2010 stärks sparandet successivt. Överskotten medför en fortsatt förstärkning av den offentliga sektorns finansiella ställ-

ning. Därtill reduceras bruttoskulden till följd av de planerade försäljningarna av statens aktieinnehav. I slutet av prognosperioden beräknas den konsoliderade bruttoskulden motsvara 27 % av BNP (se diagram 5.2).

Diagram 5.2 Konsoliderad bruttoskuld

Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Skatter och avgifter

De skatter som nationalräkenskaperna (NR) redovisar för den offentliga sektorn är något lägre än de totala skatterna. Den del av mervärdesskatten och tullinkomsterna som ingår i avgiften till EU redovisas nämligen inte som skatt i den offentliga sektorn, utan som en skatt till utlandet.

År 2006 uppgick skattekvoten till 49,8 %, varav 30,3 procentenheter eller drygt 60 % bestod av skatt och avgifter på löneinkomster och transfereringar. Skatten på transfereringarna uppgår till ca 4 % av BNP. Att transfereringarna beskattas i Sverige försvårar jämförelsen av skattekvoten med länder där pensioner, sjukpenning m.m. inte är beskattade.

Skatt på kapital motsvarade 6,5 % av BNP, vilket är den högsta andelen sedan 2000 då kapitalskatterna uppgick till 7,3 % av BNP. Förra året svarade skatt på bolagsvinster för över hälften av kapitalskatterna. Skatt på kapital från hushåll har ökat under de senaste två åren till följd av ökade kapitalvinster och aktieutdelningar. Hushållens kapitalskatter uppgick till 1,1 % av BNP 2006, vilket kan jämföras med 1,7 % av BNP 2000.

Tabell 5.3 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Skatt på arbete och transfereringar	30,3	28,9	28,6	28,8	28,8
Inkomstskatt	17,3	16,0	16,0	16,1	16,2
Arbetsgivaravgifter	12,9	12,9	12,6	12,6	12,6
Skatt på kapital	6,5	5,8	5,7	5,7	5,8
Skatt på kapital, hushåll	1,1	0,8	0,7	0,6	0,7
Skatt på bolagsvinster	3,4	3,3	3,3	3,3	3,3
Fastighetsskatt	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Övrig skatt på kapital	1,1	0,8	0,9	0,9	1,0
Mervärdesskatt	9,3	9,3	9,3	9,3	9,4
Övrigt	3,7	3,7	3,6	3,5	3,4
Totala skatteintäkter	49,8	47,7	47,2	47,3	47,3
Offentlig sektor	49,4	47,4	47,0	47,1	47,1
EU	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2

Anm.: De totala skatteinkomsterna är enligt nationalräkenskaperna fördelade på olika kategorier enligt Finansdepartementet. För 2006 är nationalräkenskapernas preliminära utfall 2 miljarder kronor lägre än Finansdepartementets bedömning. Skillnaden som motsvarar 0,1 % av BNP har lagts på övriga skatter i tabellen. Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Mervärdesskatten uppgick till motsvarande 9,3 % och övriga skatter 3,7 % av BNP (se tabell 5.3).

I år har hushållens inkomstskatt sänkts genom en skattereduktion på arbetsinkomster (jobb-skatteavdraget), som medför ett skattebortfall på 40 miljarder kronor. Skattesänkningen finansieras till en del genom reducerade avdrag (se tabell 5.4).

För att öka sysselsättningen sänks arbetsgivaravgifterna för ungdomar och äldre samt från 2008 inom vissa tjänstenäringsgrupper. Därtill införs en skattereduktion för hushållsnära tjänster från halvårsskiftet i år. Den nuvarande generella ned-sättningen av arbetsgivaravgifter halveras. Sammantaget medför regeländringarna att uttaget av arbetsgivaravgifter minskar.

Kapitalvinsterna förutses gå ned mot en historiskt sett mer normal nivå och därmed minskar hushållens kapitalskatt. Bolagskatterna väntas minska något uttryckt som andel av BNP, trots en fortsatt stark vinstutveckling.

Från och med 2007 fryses taxeringsvärdena på 2006 års nivå. I denna proposition aviserar regeringen att förmögenhetsskatten avskaffas helt från och med 2007, vilket minskar inkomsterna med ca 5 miljarder kronor. Det aviserade förslaget om avskaffandet av den statliga fastighets-skatten är inte beaktat i beräkningarna.

Mervärdesskatten som andel av BNP beräknas i år ligga kvar på 2006 års nivå, dvs. på 9,3 % av BNP. På punktskatteområdet har tobaksskatten höjts. För att överföra kostnader för trafikskadades sjukpenning och sjukersättning till trafikskadeförsäkringen införs en skatt på trafikförsäkringspremier.

Sammantaget minskar skattekvoten kraftigt 2007 till 47,7 % av BNP. Det är den lägsta nivån sedan mitten av 1980-talet. Minskningen mellan 2006 och 2007 på 2,1 procentenheter motsvarar 65 miljarder kronor. Därav beräknas 42 miljarder kronor vara en följd av regeländringar som träder i kraft i år. Skattekvoten minskar något även nästa år när regeländringar träder i kraft eller får fullt genomslag.

Tabell 5.4 Regeländringar i skattesystemet, bruttoeffekter jämfört med föregående år

Miljarder kronor

	2006	2007	2008	2009	2010
Skatt på arbete	-11	-36	-9	0	0
Skatt på kapital	-2	-9	0	0	0
Skatt på konsumtion och insatsvaror	3	2	1	1	0
Totala skatteintäkter	-10	-42	-7	1	0

Källa: Finansdepartementet.

Andra inkomster

Vid sidan av skatter har den offentliga sektorn andra inkomster, vilka 2006 uppgick till 153 miljarder kronor, motsvarande 5,4 % av BNP. Drygt 40 % av dessa inkomster består av kapitalinkomster i form av räntor och utdelningar, varav ca 1/3 är direktavkastning på pensionsfonderna. Kapitalinkomsterna ökar relativt kraftigt i år till följd av höjda aktieutdelningar.

Övriga inkomster ökar med 15 miljarder kronor 2007. Därav beror 10 miljarder kronor på höjningen av egenavgifterna till arbetslöshetskassorna. Därutöver består övriga inkomster huvudsakligen av tillräknade pensionsavgifter och kapitalförslitning. Dessa inkomster är kalkylmässiga och som motsvaras på utgiftssidan av lika stora kostnader, som inräknas i den offentliga konsumtionen.

Utgifter

Den offentliga sektorns utgifter uttryckt som andel av BNP (utgiftskvoten) har minskat under

de senaste tre åren och uppgick 2006 till 52,7 %. Utgiftskvoten fortsätter att minska successivt under prognosperioden (se tabell 5.5).

Transfereringarna till hushållen, som svarade för en tredjedel av utgifterna 2006 minskar i relation till BNP under prognosperioden.

Pensionsutbetalningarna svarar för nära hälften av transfereringarna till hushållen och 16 % av de offentliga utgifterna. Antalet ålderspensionärer har varit relativt oförändrat under lång tid men har börjat öka under de senaste åren. Det ökande antalet ålderspensionärer och att nyttillkommande pensionärer har högre pension medför att pensionsutbetalningarna ökar relativt kraftigt i slutet av prognosperioden.

Antalet sjukpenningdagar minskar sedan 2002 och minskningen väntas fortsätta i år. För åren därefter görs endast en beräkningsteknisk framskrivning, vilken innebär att antalet sjukpenningdagar 2008–2010 sätts till samma nivå som 2007. De minskade antalet sjukpenningdagar har dock inte inneburit att ohälsan totalt sett minskat i samma utsträckning under de senaste åren. Samtidigt har nämligen antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension) ökat kraftigt. Denna ökning bedöms nu brytas och för perioden 2007–2009 beräknas att antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning minskar. Utgifterna för assistansersättningen, som ökat från 7 miljarder kronor 2000 till 16 miljarder kronor 2006, förutses öka i något lägre takt under prognosperioden.

Antalet arbetslösa inklusive personer i arbetsmarknadspolitiska program minskade sammantaget något under 2006. Flera förändringar i arbetslöshetsförsäkringen genomförs i år och antalet deltagare i de arbetsmarknadspolitiska programmen reduceras. Sammantaget minskar antalet öppet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program kraftigt i år och ytterligare något nästa år. Denna volymutveckling och dessutom sänkt ersättningsnivå leder till att utgifterna för arbetsmarknadsrelaterade transfereringar minskar.

Transfereringar relaterade till familjer och barn ökade kraftigt förra året till följd av att högsta ersättningsnivån i föräldraförsäkringen höjdes till 10 basbelopp från halvårsskiftet. Under prognosperioden väntas en relativt måttlig utveckling av familjerelaterade transfereringar. Det förbättrade läget på arbetsmarknaden bidrar till att övriga transfereringar till hushållen, t.ex. studiestöd och ekonomiskt bistånd (f.d. social-

bidrag), minskar i relation till BNP under prognosperioden.

Övriga transfereringar och subventioner motsvarade 3,4 % av BNP 2006. Det internationella biståndet har ökat kraftigt under de senaste två åren och uppgick 2006 till nära 1 % av BNP. Avgiften till EU uppgick också till ca 1 % av BNP. Under prognosperioden reduceras EU-avgiften då ett beslut om nedsättning av avgiften väntas träda i kraft.

Den offentliga konsumtionen som andel av BNP uppgick 2006 till 26,7 % och svarade för hälften av de offentliga utgifterna (utvecklingen av den offentliga konsumtionen beskrivs i avsnitt 3). Under prognosperioden ökar den offentliga konsumtionen i löpande priser långsammare än BNP, men ökar som andel av utgifterna.

De offentliga investeringarna ökade kraftigt 2006 och uppgick till 3 % av BNP. En lägre men fortsatt stark ökning väntas för 2007 och 2008.

Tabell 5.5 Den offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Hushållstransfereringar	17,7	16,6	16,1	16,1	16,1
Pensioner	8,4	8,2	8,1	8,3	8,4
Sjukdom	4,2	3,8	3,7	3,6	3,6
Arbetsmarknad	1,4	1,0	0,9	0,9	0,9
Familjer och barn	1,9	1,8	1,7	1,7	1,7
Övrigt	1,8	1,7	1,6	1,5	1,5
Övriga transfereringar	3,4	3,0	3,0	2,9	2,4
Konsumtion	26,7	26,5	26,3	26,3	26,1
Investeringar	3,0	3,1	3,1	3,1	3,0
Ränteutgifter	1,9	1,8	1,8	1,6	1,5
Summa utgifter	52,7	50,9	50,3	49,9	49,1
exklusive räntor	50,8	49,1	48,5	48,2	47,6

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Ränteutgifterna motsvarade 1,9 % av BNP 2006, vilket kan jämföras med 4,2 % av BNP 2000. Minskningen av statsskulden medför att ränteutgifterna fortsätter att minska trots att räntenivån förutses stiga.

5.2 De budgetpolitiska målen

Finanspolitiken styrs av två medelfristiga mål. För det första ska den offentliga sektorns finansiella sparande uppgå till i genomsnitt 1 % av BNP över en konjunkturcykel, överskottsmålet. För det andra skall statens och ålderspensionssystemets utgifter sammantagna rymmas inom ett utgiftstak som beslutas tre år i förväg. Därutöver finns ett krav om balanserade budgetar för den kommunala sektorn, balanskravet. Utgiftstaken gäller sedan 1997 och överskottsmålet och balanskravet sedan 2000.

I detta avsnitt presenteras en utvärdering av överskottsmålet och utgiftstaken samt en bedömning av finanspolitikens inriktning.

Därutöver anges förstärkningar av det finanspolitiska ramverket i enlighet med regeringens förslag och bedömningar som anges i denna ekonomiska vårpropositionen. Arbetet med att pröva möjligheter till ytterligare förbättringar av ramverket kommer att fortsätta under mandatperioden.

Överskottsmålet

Från 2000 gällde ett överskottsmål motsvarande två procent av BNP. EU:s statistikorgan, Eurostat, har emellertid beslutat om ändrade redovisningsregler avseende premiepensionssystemet. Förändringen innebär att premiepensionssparandet från och med 2007 redovisas i hushållssektorn och inte i den offentliga sektorn. Det medför att den offentliga sektorns finansiella sparande minskar med ca 1 % av BNP per år, se avsnitt 5.5. Som en följd av denna tekniska förändring föreslår regeringen i denna proposition att överskottskottet i den offentliga sektorn i genomsnitt skall uppgå till 1 % av bruttonationalprodukten över en konjunkturcykel.

Tabell 5.6 Finansiellt sparande i offentlig sektor

Procent av BNP, om annat ej anges

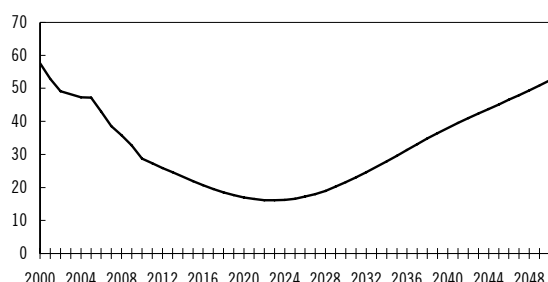
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Finansiellt sparande, miljarder kronor	85	38	-34	-28	15	51	60	69	69	84	112
Finansiellt sparande	3,8	1,7	-1,5	-1,1	0,6	1,9	2,1	2,3	2,2	2,5	3,2
Justering för konjunkurläge.	-0,7	0,3	0,5	0,7	0,4	0,5	-0,1	-0,3	-0,6	-0,3	0,0
Justering för engångseffekter ¹	-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Justering, extraordinära kapitalvinster	-0,9	-0,1	0,2	0,2	0,1	-0,2	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0
Strukturellt sparande	1,7	1,9	-0,8	-0,2	0,6	1,8	1,6	1,9	1,6	2,3	3,2
Finansiellt sparande, genomsnitt från 2000	3,8	2,8	1,4	0,7	0,7	0,9	1,1	1,2	1,3	1,5	1,6
Produktionsgap, procent	1,2	-0,5	-0,8	-1,3	-0,7	-1,0	0,1	0,6	1,1	0,5	0,0

¹ Engångseffekterna 2004 och 2005 förklaras av ökade skatteintäkter p.g.a. att vissa bolag återfört hela eller delar av sin fondavsättning till beskattning.
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Överskottsmålet motiveras i första hand av behovet av att stärka den offentliga sektorns finansiella ställning inför de framtida demografiska påfrestningarna på de offentliga välfärdssystemen och av att det också är nödvändigt för att erhålla en jämn fördelning mellan generationer av de resurser som fördelas via den offentliga sektorn. I diagrammet nedan illustreras den demografiska utvecklingens effekter på de offentliga finanserna fram till 2050. Med överskott i de offentliga finanserna fram till 2015 beräknas statsskulden 2050 uppgå till ungefär samma nivå som i början på 2000-talet.

Diagram 5.3 Statsskuld 2000–2050, exklusive försäljningsinkomster

Procent av BNP

Anm.: Förändringen av både inkomster och utgifter förklaras av den demografiska utvecklingen. I beräkningen är de löneberoende utgifterna löneindexerade, dvs. reall är skattesatserna desamma som 2015 men inkomsterna varierar med tillväxten och den demografiska utvecklingen.

Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

Genom att upprätthålla ett överskott skapas förutsättningar för att undvika höjningar av skatterna när kostnaderna som följer av den demografiska utvecklingen ökar.

Därutöver ger en förutsägbar utveckling av skatter och utgifter individer och företag stabila spelregler. Det främjar ekonomisk effektivitet, låga räntor och därmed en god ekonomisk utveckling.

Målet innebär dessutom att det skapas ett utrymme för att undvika alltför stora underskott i en lågkonjunktur. Marginalen till EU:s regel att underskotten inte får överskrida 3 % av BNP är betryggande.

De offentliga finanserna påverkas av automatiska variationer i skatteinkomster och utgifter över konjunkturcykeln. Detta tillsammans med den osäkerhet som normalt råder om konjunkturcykeln gör att överskottet för enskilda år kan avvika från 1 % av BNP, utan att det medelfristiga målet äventyras. Detta är ett uttryck för en avvägning mellan kortsiktig flexibilitet för konjunkturstabiliserande politik och långsiktig hållbarhet. Av det skälet är överskottsmålet angivet som ett genomsnitt över en konjunkturcykel.

Utgiftstaket

Utgiftstaken för staten är det centrala instrumentet för att säkerställa överskottsmålet. Det är ett viktigt verktyg i budgetprocessen genom att förhindra att tillfälligt högre inkomster leder till varaktigt högre utgifter och genom att medverka till en tydlig prioritering mellan olika statsutgifter.

Indikatorer för överskottsmålet

En utvärdering av måluppfyllelse för överskottsmålet bör förhålla sig till det faktum att längden på en konjunkturcykel är osäker och kan variera overtiden. I det följande redovisas indikatorer för bedömning av måluppfyllelsen.

Genomsnittet

Från och med denna vårproposition introduceras en indikator för bedömning om den föreslagna finanspolitiken ligger i linje med överskottsmålet. Indikatorn är framåtblickande och utgörs av ett glidande medelvärde över sju år, beräknat med tre år bakåt och tre år framåt från innevarande år. Medelvärdet ska även justeras för större väldefinierade engångseffekter.³⁸

Genom att även tre framåtblickande år ingår i genomsnittet, vilket är finanspolitikens medelfristiga tidsram, bidrar en sådan indikator till diskussionen om den finanspolitiska inriktningen. För 2007 beräknas genomsnittet enligt ovan för åren 2004–2010 och uppgår till 2,0 procent av BNP. Indikatorn visar att den föreslagna finanspolitikens inriktning väl respekterar överskottsmålet.

Tabell 5.7 Finansiellt sparande, glidande genomsnitt för sju år exklusive premiepensionssystemet

Procent av BNP

	2004	2005	2006	2007
Genomsnitt enl. VÅP07	0,7	0,8	1,4	2,0

Källa: Finansdepartementet.

För 2007 utgörs således indikatorn av ett genomsnitt av det finansiella sparandet 2004–2010 och uppgår till 2,0 % av BNP.³⁹

Sparandet högt under mandatperioden

Genomsnittsindikatorn visar att det finansiella sparandet under prognosåren ligger över överskottsmålet, vilket det bör göra när konjunkturen är stark. Detta utrymme kan emellertid inte utnyttjas i sin helhet för reformer. Den viktigaste orsaken är att ekonomin i nuvarande konjunkturläge kan komma att överhettas av en stimulans. Det skall också finnas reserver för att klara nästa konjunktursvacka. Denna reserv är svår att uppskatta men utifrån erfarenheten från

³⁸ Som exempel kan nämnas de ökade intäkter som blev följden av att periodiseringsfonderna räntebelades den 1 januari 2004. Detta fick till följd att många företag valde att återföra hela eller delar av sina periodiseringsfonder till beskattning. De tillfälliga skatteintäkterna från återförda periodiseringsfonder uppskattas till 10 miljarder kronor 2004 och 13 miljarder kronor 2005.

³⁹ Genomsnitt justeras för engångseffekter 2004 och 2005 som förklaras av skatteintäkter p.g.a. att vissa bolag återfört hela eller delar av sin fondavsättning till beskattning. Sammanlagt utgör engångseffekterna av denna typ knappt 1 % av BNP.

den relativt måttliga försvagningen av resursutnyttjandet 2002–2004 kan behovet uppskattas till åtminstone 80–100 miljarder kronor. Därutöver behövs en buffert för andra osäkerheter. De största osäkerheterna gäller bland annat utvecklingen inom ohälsoområdet och utvecklingen av skatt på kapitalinkomster.

Det strukturella saldot

För att bedöma huruvida det finansiella sparandet enskilda år ligger i linje med målet kan också som en kompletterande indikator så kallade strukturellt finansiellt sparande användas. Denna indikator utgörs av det finansiella sparande justerat för konjunkturberoende variationer i offentliga inkomster och utgifter samt för tillfälliga effekter av annan typ. Det justerade sparandet speglar den underliggande eller ”strukturella” nivån på sparandet.

Justeringen av sparandet för konjunkturen bygger på en bedömning av konjunkturläget samt dess effekter på de offentliga finanserna. Konjunkturläget beskrivs med det s.k. BNP-gapet, som utgör den procentuella skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP. För beräkningar av BNP-gapet hänvisas till avsnitt 4 i denna bilaga. Finansdepartementets bedömning är att en förändring av BNP-gapet med 1 procentenhet påverkar det finansiella sparandet i offentlig sektor med i genomsnitt 0,55 % av BNP.

Känsligheten kan variera mellan åren beroende på hur olika BNP-komponenter utvecklas i förhållande till varandra. Det ska emellertid understrykas att beräkningen av strukturellt sparande är osäker eftersom bedömningen av framför allt den potentiella produktionens nivå är osäker.

Sedan år 2000 har de strukturella saldona både över- och underskridit 1 % av BNP (se tabell 5.6). Resursutnyttjandet i ekonomin började stiga 2006 och för 2007 och 2008 bedöms BNP-gapet vara positivt. Det innebär att det strukturella sparandet beräknas vara något lägre än det faktiska och uppgår 2007 till 1,9 % av BNP och 2008 till 1,6 %. Under 2009 och 2010 sluts BNP-gapet och det strukturella sparandet sammanfaller med det faktiska sparandet i slutet av prognosperioden.

Tabell 5.8 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor, om annat ej anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Utgiftstak	720	746	773	803	836	870	907	938	971	1003	1033
Procent av BNP	32,5	32,6	32,6	32,7	32,6	32,6	32,0	31,1	30,5	30,0	29,6
Budgeringsmarginal	5,0	4,7	0,4	2,9	2,4	5,7	11,8	26,1	18,7	32,8	26,5
Takbegränsade utgifter	715	741	773	800	834	864	895	912	952	970	1007
Procent av BNP	32,2	32,4	32,6	32,5	32,5	32,4	31,5	30,2	29,9	29,1	28,8

Anm.: Utgiftstaket och takbegränsade utgifter är korrigerade för tekniska förändringar. Budgeringsmarginalen är skillnaden mellan ett fastställt eller bedömt utgiftstak och de takbegränsade utgifterna.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Finanspolitiken i linje med överskottsmålet

Genomsnitt indikatorn visar att finanspolitiken respekterar överskottsmålet. Storleken på det strukturella sparandet i år och de närmaste åren ger stöd för den bilden.

Utvärdering i efterhand

För en utvärdering av överskottsmålet i efterhand (eng. ex post) är genomsnittet för åren 2000–2006 en naturlig indikator. Detta genomsnitt uppgår till 1,1 % av BNP. Av detta sparande förklaras 0,2 % av BNP av positiva engångseffekter av skatt på bolagsvinster (återförda periodiseringsfonder och extrautdelningar från försäkringsbolaget Alecta).

Utgiftstaket

De förstärkningar av det finansiella ramverket som nu föreslås innebär bl.a. att de två övergripande, utgiftstaket för staten och den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmålet) bibehålls och dess utformning i flera avseenden förtydligas. Att de takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade utgiftstak för staten kvarstår som ett centralt budgetpolitiskt åtagande. Utgiftstaken har klarats samtliga år sedan de infördes, se tabell 5.8.

Målformuleringen blir än tydligare genom att utgiftstaket uttryckligen ska stödja överskottsmålet. Därutöver ska utgiftstaken minska svagt som andel av BNP.

Förstärkningen av det finansiella ramverket som nu föreslås innebär bl.a. att regeringen vill återupprätta ett tydligt medelfristigt perspektiv för utgiftstaken. Det innebär att utgiftstaken ska fastställas tre år i förväg.

Utöver en återgång till ett medelfristigt perspektiv föreslår regeringen flera konkreta åtgär-

der för att förstärka ramverket, däribland att utgifter som redovisas på budgetens inkomstsida flyttas till budgetens utgiftssida.

Vissa förändringar i sammansättningen av de offentliga finanserna kan föranleda s.k. tekniska justering av utgiftstaket. Tekniska justeringar är ofrånkomliga men ska vara symmetriska i den bemärkelsen att samma principer används oavsett om det handlar om en höjning eller en sänkning av utgiftstaket.

Regeringen gör bedömningen att Eurostats omklassning av premiepensionssparandet till den privata sektorn motiverar att de inte längre ska ingå i de takbegränsade utgifterna och föranleder därmed en teknisk justering av utgiftstaket i budgetpropositionen för 2008 för att säkerställa konsistensen mot överskottsmålet.

5.3 Finanspolitiken

Effekterna på den privata sektorns efterfrågan av förändringar i de offentliga finanserna är svårbedömda av flera skäl. Skatteförändringar som riktar sig till hushåll har sannolikt en annan effekt än de som riktar sig mot företag. På samma sätt kan hushåll med olika konsumtionsbenägenhet reagera på olika sätt på finanspolitiska stimulanser.

Därutöver har offentlig konsumtion och offentliga investeringar direkta effekter på efterfrågan. Förändringar i det finansiella sparandet till följd av förändringar i utlandstransfereringar, som biståndet och EU-avgiften, påverkar däremot inte efterfrågan i den svenska ekonomin överhuvudtaget.

För att finanspolitiken ska ha önskade effekter krävs trovärdighet för de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet. Hushållen blir mer försiktiga och sparar mer om de offentliga underskotten är stora eftersom dessa förr eller senare måste finansieras med skattehöjningar eller

besparingar. Omvänt kan konsumentförtroendet påverkas positivt när de offentliga finanserna uppvisar stora överskott.

Av dessa skäl mäter förändringen av det offentliga sparandet den offentliga sektorns impuls på den privata sektorns efterfrågan, men är endast en grov indikator för de offentliga finansernas effekter på efterfrågan i ekonomin.

Förändringen av den offentliga sektorns finansiella sparande mellan åren kan beskrivas med utgångspunkt i tre faktorer som påverkar det finansiella sparandet: automatiska stabilisatorer, diskretionär finanspolitik och övriga saldpåverkande faktorer.

De s.k. automatiska stabilisatorerna ger ett viktigt bidrag till stabiliseringspolitiken. När BNP-tillväxten överstiger den trendmässiga förstärks de offentliga finanserna och inkomstillväxten dämpas i den privata sektorn. Det bidrar till att begränsa den inhemska efterfrågan och minskar risken för överhettning. Omvänt stimuleras ekonomin när tillväxten är lägre än den trendmässiga. De automatiska stabilisatorerna har därmed en dämpande effekt på konjunktursvängningarna.

Den diskretionära finanspolitiken består av aktiva reformbeslut. En sammanställning av tidigare beslutade och nu föreslagna eller aviserade reformer redovisas i kapitel 4 i denna proposition. Budgeteffekten avser året när besluten träder i kraft oavsett när de fattats.

Utöver den diskretionära finanspolitiken och de automatiska stabilisatorerna påverkas de offentliga finanserna av en rad andra faktorer. Exempel på sådana faktorer är BNP-tillväxtens sammansättning, förändringar i kapitalinkomster och ränteutgifter till följd av förändringar av den offentliga sektorns tillgångar och skulder, ränteläget, transfereringsutgifternas utveckling på grund av den demografiska utvecklingen eller beteendeförändringar. Slutligen påverkas de offentliga finanserna av beslut inom den kommunala sektorn.

Förändringen i den offentliga sektorns finansiella sparande utgörs av summan av de tre komponenterna ovan. Förändringen i det faktiska sparandet mäter den offentliga sektorns impuls till efterfrågan. Förändringen i det strukturella sparandet, dvs. den förändring av sparandet som inte beror på de automatiska stabilisatorerna, utgör en indikator på finanspolitikens inriktning. Denna indikator omfattar således inte enbart beslut om reformer och besparingar i statsbudgete-

ten utan även andra saldpåverkande faktorer förutom den ekonomiska konjunkturen. Det kan gälla t.ex. förändringar i kommunsektorns sparande och förändringar i det offentliga sparandet som beror av strukturella förändringar i ekonomin.

Finanspolitikens inriktning 2007–2010

År 2007 bedöms finanspolitikens inriktning i stort sett vara neutral, dvs. den ger varken en stimulans till efterfrågan eller är åtstramande för den ekonomiska aktiviteten. Förändringen i det strukturella sparandet är något positivt mellan 2006 och 2007. Även förändringen i det finansiella sparandet mellan samma år går i samma riktning. Efterfrågan påverkas dessutom sannolikt endast i mycket marginell utsträckning av t.ex. den försvagning av det finansiella sparandet som beror av slopandet av förmögenhetsskatten. Det innebär att impulsen till den privata sektorns efterfrågan bedöms vara marginell. Finanspolitiken bidrar därmed till stabila förutsättningar för penningpolitiken.

Tabell 5.9 Indikatorer för impuls till efterfrågan

Förändring i procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Finansiellt sparande	0,2	0,2	-0,1	0,3	0,7
varav					
Automatiska stabilisator	0,6	0,2	0,3	-0,3	-0,3
Engångseffekter	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Extraordinära kapitalvinster	0,2	-0,3	-0,1	0,0	0,0
Strukturellt sparande	-0,2	0,3	-0,3	0,7	1,0
varav					
Diskretionär finanspolitik	-1,2	-0,7	-0,2	0,1	0,1
Kapitalkostnader, netto	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,1
Övriga faktorer	0,9	0,8	0,1	0,5	0,8
Kommunsektorns finanser	-0,2	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Övrigt	1,1	0,8	0,0	0,7	0,8
BNP-gap, förändring i procentenheter	1,1	0,4	0,5	-0,6	-0,5

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Även 2008 bedöms impulsen till den aggregerade efterfrågan liten. Förändringen i finansiellt sparande mellan 2007 och 2008 består av vissa intäkt- och utgiftsslag som knappast påverkar efterfrågan i någon stor utsträckning. Dit hör ökade utgifter för rättsväsendet, det internationella biståndet och sänkta kapitalskatter. Det

stärker slutsatsen att effekten på efterfrågan blir marginell. Det strukturella saldoto bedöms försvagas något, men det stigande resursutnyttjande mellan 2007 och 2008 gör att de automatiska stabilisatorerna verkar i dämpande riktning.

Mellan 2008 och 2010 beräknas det finansiella sparandet förbättras med sammanlagt ca 1 % av BNP.

5.4 Den statliga sektorn

I nationalräkenskaperna (NR) omfattar den statliga sektorn all verksamhet som huvudsakligen är finansierad av skatter och kontrollerad av staten oberoende av organisationsform. Affärsverksamhet i statliga bolag och affärsverk ingår inte i den statliga sektorn utan i näringslivet. Statsbudgeten omfattar alla transaktioner som påverkar statens lånebehov.

Nationalräkenskapernas redovisning

Statens finansiella sparande visade ett överskott på 19 miljarder kronor eller 0,7 % av BNP 2006. I år och nästa år beräknas överskottet överstiga 30 miljarder kronor. Med de aktuella ekonomiska förutsättningarna och hittills fattade beslut och förslag om finanspolitiken så beräknas överskottet öka till 93 miljarder kronor 2010 (se tabell 5.10).

Tabell 5.10 Statens finanser

Miljarder kronor, om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	867	886	915	954	997
Skatter och avgifter	789	790	822	861	902
Övriga inkomster	77	95	92	93	95
Utgifter	848	853	881	896	903
Utgifter exkl. räntor	802	805	834	850	860
Ränteutgifter	46	48	48	46	44
Finansiellt sparande	19	32	33	58	93
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,7</i>	<i>1,1</i>	<i>1,1</i>	<i>1,7</i>	<i>2,7</i>

Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

Statsbudgeten

Statens finansiella sparande visar förändringen av den finansiella förmögenheten, exklusive värdeförändringar. Budgetsaldot visar statens lånebehov, och avspeglar därmed förändringen av

statsskulden. Det finansiella sparandet påverkas inte av att staten säljer eller köper finansiella tillgångar, t.ex. aktier, eller ökar utlåningen, t.ex. studiemedel, eftersom detta inte förändrar förmögenheten. Däremot påverkas budgetsaldot och statsskulden av sådana finansiella transaktioner.

Tabell 5.11 Statens finansiella sparande och budgetsaldot

Miljarder kronor

	2006	2007	2008	2009	2010
Finansiellt sparande	19	32	33	58	93
Räntor, periodisering, kursvinster/förluster	-9	1	2	0	-1
Periodisering av skatter	13	12	-18	-9	-6
Försäljning aktier	0	50	50	50	50
Extra stora utdelningar	10	17	-	-	-
Effekt av PPS ¹	-21	2	1	2	3
Övriga finansiella transaktioner m.m.	6	-8	-6	0	-4
Budgetsaldo	18	107	63	102	135

¹ Effekt av PPS avser skillnaden mellan hur transaktionerna mellan staten och premiepensionssystemet påverkar finansiellt sparande och budgetsaldot. Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

Förutom denna principiella skillnad avviker redovisningen i statsbudgeten i flera avseenden från redovisningen i NR. Budgetsaldot redovisas kassamässigt medan NR tillämpar periodiserad redovisning. Denna skillnad påverkar framför allt redovisningen av skatter och ränteutgifter.

De ovannämnda skillnaderna i redovisningsprinciper medför att budgetsaldot och finansiellt sparande skiljer sig åt. Därutöver finns stora saldoneutrala skillnader i redovisningen av inkomster och utgifter mellan statsbudgeten och NR.

Förra året uppgick budgetöverskottet till 18 miljarder kronor, dvs. ungefär lika stort som det finansiella sparandet. De kostnadsmissiga ränteutgifterna var 9 miljarder kronor lägre än de kassamässiga. I motsatt riktning gick att de periodiserade skatterna, som avser inkomståret 2006, var 14 miljarder kronor lägre än de inbetalda kassamässiga. Extra stora aktieutdelningar inräknas inte i det finansiella sparandet, men stärker budgetsaldot. Transaktionerna mellan Riksgäldskontoret (RGK) och premiepensionssystemet (PPS) minskade budgetsaldot kraftigt förra året. Det beror på att överföringarna till PPS 2006 inkluderade två års intjänade pensionsrätter. Budgetsaldot, men inte det finansiella sparandet, belastades av studielån och andra finansiella transaktioner (se tabell 5.11).

Tabell 5.12 Budgetsaldo och statsskuld

Miljarder kronor, om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	810	884	868	905	953
Utgifter exkl. stats- skuldräntor	716	723	752	753	771
Statsskuldräntor	49	41	39	39	38
RGK:s nettoutlåning m.m.	26	12	13	11	9
Budgetsaldo	18	107	63	102	135
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,6</i>	<i>3,5</i>	<i>2,0</i>	<i>3,0</i>	<i>3,9</i>
Skulddispositioner m.m.	-23	-1	-7	2	-2
Konsoliderad stats- skuld	1 220	1 112	1 042	942	805
<i>Procent av BNP</i>	<i>43,0</i>	<i>36,9</i>	<i>32,7</i>	<i>28,2</i>	<i>23,0</i>

Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

Under perioden 2007–2010 planeras försäljningar av aktier för ett värde på 50 miljarder kronor per år, vilket påverkar budgetsaldot, men inte det finansiella sparandet. Även i år bidrar extra stora aktieutdelningar till budgetsaldot. Effekten av transaktionerna med PPS är marginell då de preliminära avgifterna är ungefär lika stora som överföringarna till PPS. Skillnaden i periodiseringen av skatter är stor även för åren 2007–2009, men uppgår till nära noll under perioden 2006–2009. Nedsättningen av EU-avgiften periodiseras i NR medan den kassamässiga effekten kommer först 2009.

Den konsoliderade statsskulden uppgick till 1 220 miljarder kronor vid utgången av 2006, vilket motsvarar 43 % av BNP. Statsskulden minskade från 2005 med 41 miljarder kronor, vilket är 23 miljarder kronor mer än budgetöverskottet. Skillnaden i form av skulddispositioner beror delvis på att skulden i utländsk valuta sjönk till följd av förstärkningen av kronan. Den förväntade förstärkningen av kronan bidrar även 2007 och 2008 till att skulden minskar något mer än budgetöverskottet. Som andel av BNP minskar statsskulden till 23 % 2010 (se tabell 5.12). Det innebär att statsskulden minskar med 20 procent av BNP mellan 2006 och 2010. Därav beror nära 6 procentenheter på de planerade försäljningarna av aktier.

5.5 Ålderspensionssystemet

Ålderspensionssystemet består av en fördelningsdel (inkomstpensionen) och en fondbaserad del (premiepensionen). Enligt beslut av EU:s statistikorgan Eurostat får numera fonderade pensionssystem inte räknas till den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna (NR).

Premiepensionen finansieras av socialförsäkringsavgifter och statliga ålderspensionsavgifter på transfereringar m.m. I NR redovisas avgifterna som en inkomst till försäkringssektorn, som placerar medlen först i Riksgäldskontoret och sedan i premiereservfonderna. Sparandet överförs till hushållssektorn i likhet med fonderade avtalsförsäkringar.

Jämfört med den tidigare redovisningen reduceras den offentliga sektorns finansiella sparande från och med 1995, då avsättningarna till premiepensionen började. Från och med 1999 då premiepensionsavgiften höjdes minskar den offentliga sektorns finansiella sparande med ca 1 % av BNP och skattekvoten med knappt en procentenhet per år. För 2006 reduceras den offentliga sektorns finansiella förmögenhet med ca 10 % av BNP medan den konsoliderade bruttoskulden ökar med drygt 1 % av BNP.

Redovisningen i statsbudgeten och av statsskulden påverkas inte av förändringen av premiepensionen i NR.

Ålderspensionssystemet i den offentliga sektorn omfattar nu endast inkomstpensionen med dess AP-fonder som buffert. Under en uppbyggnadsfas är inkomsterna större än utbetalda pensioner. Det finansiella sparandet uppgick till 30 miljarder kronor 2006 eller 1,1 % av BNP. Därtill ökade tillgångarna i AP-fonderna med ca 60 miljarder kronor till följd av värdeökningar. Värdeförändringar påverkar inte det finansiella sparandet. Där inräknas endast direktavkastningen i form av räntor och utdelningar.

Avgiftsinkomsterna överstiger pensionsutbetalningarna till och med 2008. Successivt ökade pensionsutbetalningar medför emellertid att ett underskott mellan avgifter och pensioner uppstår från och med 2009. Detta underskott täcks av direktavkastningen, men det finansiella sparandet minskar under prognosperioden (se tabell 5.13).

Tabell 5.13 Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor, om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	210	215	223	233	245
Avgifter	186	190	198	207	217
Räntor, utdelningar m.m.	24	24	25	27	28
Utgifter	180	189	201	218	235
Pensioner	176	185	197	213	230
Övriga utgifter	4	4	4	4	4
Finansiellt sparande	30	26	22	16	11
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,1</i>	<i>0,8</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>	<i>0,3</i>

Anm.: Med AP-fonderna avses fördelningen av ålderspensionssystemet.
Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

5.6 Den kommunala sektorn

Kommunsektorns finanser har under de senaste åren stärkts avsevärt. För både 2005 och 2006 redovisade sektorn ett ekonomiskt resultat och finansiellt sparande som överstiger 10 miljarder kronor.⁴⁰ Resultatet har följaktligen under dessa år legat i nivå med vad som torde vara förenligt med s.k. god ekonomisk hushållning. Detta är en kraftig förbättring jämfört med perioden 1994–2004.

Det är framför allt inkomster från skatter och statsbidrag som förklarar den starka utvecklingen.

Stark utveckling av skatteunderlaget

Även i år beräknas inkomsterna utvecklas starkt. Skatteinkomsterna och statsbidragen ökar tillsammans med 5,3 %, vilket är starkare än 2006 (se tabell 5.14). Skatteinkomsterna bedöms öka med 4,2 %. Detta inkluderar en genomsnittlig skattesänkning på 5 öre.

Tabell 5.14 Skatter och statsbidrag

Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009	2010
Skatter och statsbidrag	4,6	5,3	5,0	4,0	3,9
Skatteintäkter	4,3	4,2	5,4	5,3	4,9
Statsbidrag	4,8	9,7	3,5	-1,4	-1,0

Anm.: I tabellen redovisas utvecklingen av statsbidragen exklusive kompensation för mervärdesskatt (se även fotnot 41).

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Statsbidragen exklusive kompensation för mervärdesskatt, enligt NR-definitionen, beräknas i år öka med 9,7 %.⁴¹ Framför allt ökar anslagna medel till den kommunalekonomiska utjämningen. En stor del av ökningen är dock hänförlig till överföringar från andra områden som skola och omsorg samt sysselsättningsstöd. Övriga satsningar medför ökade bidrag till bl.a. vård och omsorg samt flyktingmottagning. Transfereringarna till kommunsektorn ökar dessutom av att antalet beviljade platser avseende plusjobb, kraftigt ökade under slutet av 2006.

Under 2008 beräknas skatteinkomsterna öka med 5,0 %. Denna ökning inkluderar en effekt på 0,9 miljarder kronor som uppstår av att kommunsektorns skatteintäkter ökar när avdragsrätten för pensionssparande sänks. I budgetpropositionen för 2008 avses statsbidragen till kommunsektorn att minskas med motsvarande belopp.

Tabell 5.15 Statsbidrag enligt nationalräkenskaperna

Miljarder kronor

	2006	2007	2008	2009	2010
Kommunalekonomisk utjämning	58	71	75	75	75
Sysselsättningsstöd	7				
Plusjobb	2	4	2		
Övriga bidrag ¹	46	48	49	50	49
Totala statsbidrag exkl. mervärdesskatt	113	123	127	125	125
Årlig förändring	6	10	4	-2	-1

Anm.: Beloppen avser samtliga bidrag fördelade på ett flertal utgiftsområden och är angivna enligt NR:s redovisning som skiljer sig från statsbudgetens redovisning. I NR redovisas även bidrag som ligger på statsbudgetens inkomstsida, vidare görs en annorlunda periodisering av utgifterna.

¹ Övriga bidrag utgörs nästan uteslutande av riktade bidrag, dvs. bidrag som är förknippade med en specifik verksamhet. Bidrag för läkemedelsförmånen svarar för närmare hälften av de riktade bidragen.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Statsbidragen ökar med 3,5 % under 2008. Främst är det högre generella bidrag som ligger bakom ökningen. Dessutom ökar bidragen till bl.a. flyktingmottagning samt vård och omsorg. Samtidigt minskar transfereringarna till kommunerna avseende plusjobb och bl.a. utbildningsområdet, vilket verkar i motsatt riktning. Totalt väntas skatter och statsbidrag öka med 5,0 % under 2008.

⁴¹ I NR redovisas ingående mervärdesskatt i offentlig konsumtion och investering som en utgift. Den kompensation kommuner och landsting erhåller för dessa utgifter redovisas, till skillnad från statsbudgeten, som statsbidrag.

⁴⁰ Med ekonomiskt resultat avses här resultat före extraordinära poster.

Inkomsterna från skatter förutses fortsätta öka med ca 5 % per år under 2009 och 2010. Statsbidragen utvecklas däremot svagare, bl.a. till följd av att plusjobben då upphör samt att de generella bidragen är nominellt oförändrade. Inkomsterna från skatter och statsbidrag beräknas därför sammantaget årligen öka något svagare med ca 4 % dessa år.

Finansiellt sparande och resultat

Finansiellt sparande och ekonomiskt resultat förutses i år överstiga 11 miljarder kronor. Resultatet väntas dock försvagas jämfört med 2006. Detta beror bl.a. på att pensionskostnaderna bedöms öka i högre utsträckning i år än tidigare. Dessutom förstärktes resultatet tillfälligt 2006 med 3 miljarder kronor till följd av en slutreglering av skatterna avseende 2005.

Tabell 5.16 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor

	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	658	694	727	757	786
Skatter och statsbidrag exkl. mervärdesskatt	567	597	627	652	677
Procent av BNP	20,0	19,8	19,7	19,5	19,4
Övriga inkomster ¹	91	97	100	105	109
Utgifter	648	683	714	747	779
Konsumtion	552	584	612	641	669
Proc. volymökning	2,0	1,8	1,7	0,7	0,7
Övriga utgifter	96	100	102	106	110
Finansiellt sparande	10	11	13	10	8
Procent av BNP	0,4	0,4	0,4	0,3	0,2
Resultat före extraordi- nära poster	15	11	14	10	9

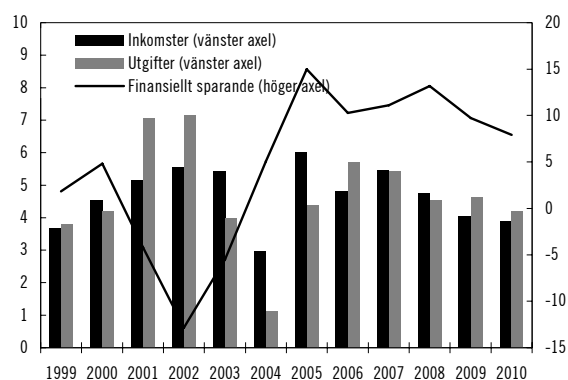
¹ Övriga inkomster inkluderar de ersättningar som avser kompensation för ingående mervärdesskatt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Den relativt starka utvecklingen av skatteinkomster i kombination med att konsumtionsutgifterna i löpande priser väntas utvecklas svagare medför att finansiellt sparande och resultat stärks 2008. Under 2009 och 2010 väntas överskotten försvagas trots en relativt återhållsam konsumtionstillväxt. Såväl finansiellt sparande som resultat förutses ändå hamna kring en relativt hög nivå kring 8–10 miljarder kronor.

Diagram 5.4 Kommunsektorns finanser

Procentuell utveckling Miljarder kronor

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

6 Alternativa scenarier

Osäkerheten är stor avseende bedömningar av såväl den framtida konjunkturutvecklingen som den långsiktigt hållbara tillväxttakten i ekonomin. Den sistnämnda osäkerheten är nu ovanligt stor eftersom det bland annat är svårt att mer exakt bedöma storleken på de långsiktiga effekterna av regeringens politik. Finansdepartementets bedömning av hur viktiga strukturreformer påverkar svensk ekonomi redovisas i fördjupningsrutan ”Långsiktiga effekter av regeringens ekonomiska politik” på sidan 41. Denna bedömning baseras i huvudsak på internationell forskning. Forskningsresultaten skiljer sig dock i en betydande grad mellan olika studier, vilket i sig skapar osäkerhet. Dessutom finns det relativt lite forskning om hur flera samverkande reformer kan påverka utvecklingen.

Nedan redovisas två alternativa scenarier som illustrerar osäkerheten i den ekonomiska utvecklingen framöver och hur denna osäkerhet påverkar de offentliga finanserna.

I högtillväxtalternativet antas regeringens utbudsstimulerande politik få större effekter än i basalternativet. Arbetskraftsutbudet ökar mer och därmed blir löneökningstakten lägre. Riksbanken antas därför föra en mindre stram penningpolitik. Sammantaget innebär detta att BNP och sysselsättningen stiger snabbare än i basalternativet. En sådan utveckling innebär också att de offentliga finanserna stärks väsentligt.

I lågtillväxtalternativet drabbas svensk ekonomi av en internationell lågkonjunktur, till följd av kraftigt fallande tillgångs- och fastighetspriser i Förenta staterna. Priset sprider sig även till Sverige och såväl hushållens konsumtion, exporten som investeringarna dämpas jämfört med basalternativet. Sammantaget innebär detta att BNP-tillväxten tillfälligt blir lägre och arbetslösheten högre än i basalternativet.

6.1 Basalternativ

I basalternativet bedöms BNP och sysselsättning fortsätta att öka snabbt de närmaste åren. Tillväxten bedöms bli högre än vad som är långsiktigt hållbart. Till följd av detta stiger resursutnyttjandet successivt och det s.k. BNP-gapet uppgår 2008 till ca 1 %. Därmed stiger löne- och inflationstakten, och Riksbanken antas höja räntan till som högst 4,75 %. Därmed dämpas

tillväxten i svensk ekonomi och under 2009–2010 stiger BNP och sysselsättningen långsammare än potentiell tillväxttakt. År 2010 är gapen slutna och den reguljära sysselsättningsgraden uppgår till 75,6 %. Den öppna arbetslösheten uppgår till 4,2 % och den totala arbetslösheten till 6,1 %.

Tabell 6.1 Nyckeltal, basalternativet

Procentuell förändring om annat ej anges

	2007	2008	2009	2010
BNP	3,7	3,3	2,1	2,3
BNP-gap ¹	0,6	1,1	0,5	0,0
Reguljär sysselsättningsgrad ²	75,0	75,6	75,7	75,6
Öppen arbetslöshet, nivå ³	4,7	4,1	4,2	4,2
Total arbetslöshet, nivå ³	6,7	6,2	6,1	6,1
Reporänta, slutkurs	3,50	4,50	4,75	4,25
Timlön	4,0	4,3	4,5	4,4
KPI, årsgenomsnitt	1,8	2,3	2,7	2,5
Finansiellt sparande i off. sektor, % av BNP	2,3	2,2	2,5	3,2

¹ Skillnad i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

² Antalet sysselsatta i åldern 16-64 år exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen.

³ I procent av arbetskraften.

Källa: Finansdepartementet.

Den offentliga sektorns finanserna stärks under perioden. Skattekvoten sjunker tämligen kraftigt mellan 2006 och 2007, främst till följd av införandet av det s.k. jobbskatteavdraget. Emellertid så minskar också utgifterna i sådan omfattning att det finansiella sparandet blir starkare än föregående år.

6.2 Högtillväxtalternativ

Regeringen har i denna proposition gjort en bedömning av reformernas effekter på arbetsutbud och sysselsättning som är baserad på vedertagen nationalekonomisk forskning och ligger i linje med vad andra bedömare anser (se fördjupningsruta ”Långsiktiga effekter av regeringens ekonomiska politik” på sidan 41). Forskningsresultaten är dock inte samstämmiga. Exempelvis anser nationalekonomen Edward C. Prescott att skatter och skattepolitik har en mycket större påverkan på arbetskraftsutbudet än vad majori-

teten av studier visar.⁴² I detta alternativscenario antas regeringens politik få en effekt på arbetskraftsutbudet som är i linje med Prescotts resultat.

Arbetskraftsutbudet och antalet sysselsatta antas varaktigt kunna ligga på en nivå som är ca 3 % procent högre 2010 än i basalternativet. Produktivitetstillväxten och ökningen i medelarbetsstunden beräknas bli något lägre än i basalternativet eftersom tillskottet av arbetskraft inte antas ha samma produktivets- och medelarbetsstidsnivå som genomsnittet av de sysselsatta. BNP-tillväxten höjs därmed inte lika mycket som sysselsättningstillväxten.

Den starka ökningen av arbetskraftsutbudet leder till att sysselsättningen 2007–2008 kan öka något snabbare än i basalternativet utan att resursläget blir ansträngt. Det innebär också att arbetslösheten på kort sikt ligger på en högre nivå. Därmed blir löneökningstakten och inflationen lägre. Detta innebär att Riksbanken inte behöver höja räntan i samma utsträckning som i basalternativet.

Tabell 6.2 Nyckeltal, högtillväxtalternativet

Procentuell förändring om annat ej anges

	2007	2008	2009	2010
BNP	3,7	3,4	3,3	3,5
BNP-gap ¹	0,3	0,2	0,0	0,0
Reguljär sysselsättningsgrad ²	75,0	75,8	76,9	77,9
Öppen arbetslöshet, nivå ³	4,8	4,5	4,3	4,2
Total arbetslöshet, nivå ³	6,8	6,6	6,2	6,1
Reporänta, slutkurs	3,50	4,00	4,25	4,25
Timlön	3,9	4,1	4,1	4,1
KPI, årsgenomsnitt	1,8	2,1	2,4	2,2
Finansiellt sparande i off. sektor, % av BNP	2,3	2,2	3,1	4,4

¹ Skillnad i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

² Antalet sysselsatta i åldern 16–64 år exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen.

³ I procent av arbetskraften.
Källa: Finansdepartementet.

Den lägre räntan och högre sysselsättningen bidrar till att företagen ökar investeringarna. En starkare sysselsättningstillväxt och en lägre inflation leder till att hushållens reala disponibla inkomster utvecklas mycket starkare än i basalternativet trots lägre löneökningstakt. Tillsam-

mans med en lägre ränta innebär detta att hushållens konsumtion ökar snabbare.

Kombinationen av ett lägre resursutnyttjande, lägre löneökningstakt och en lägre styrränta innebär att BNP och sysselsättning kan öka betydligt snabbare än i basalternativet 2009–2010. Arbetslösheten minskar successivt och ligger 2010 på 4,2 %, dvs på samma nivå som i basalternativet.

Den högre konsumtionstillväxten leder till att de offentliga inkomsterna ökar jämfört med basalternativet, framför allt genom ökade inkomster av konsumtionsskatter. Inkomsterna förstärks ytterligare genom att lönesumman ökar starkare, i synnerhet 2010. Den lägre inflationstakten bidrar vidare till ett tryck nedåt för de offentliga utgifterna, som till stora delar är avhängiga den generella prisutvecklingen. Sammantaget stärks de offentliga finanserna väsentligt jämfört med basalternativet till följd av det starkare arbetskraftsutbudet.

6.3 Lågtillväxtalternativ

I lågtillväxtalternativet väntas den internationella konjunkturen utvecklas betydligt svagare än i basalternativet. Ett prisfall på reala och finansiella tillgångar i Förenta staterna antas få betydande spridningseffekter till andra delar av den amerikanska ekonomin och till världsekonomin.

Fram till inledningen av 2007 har öknings-takten i huspriserna i Förenta staterna dämpats betydligt. I lågtillväxtalternativet antas huspriserna falla med omkring 20 %, vilket är i samma storleksordning som flera bedömare uppskattar övervärderingen på den amerikanska bostadsmarknaden till.

Ett kraftigt husprisfall skulle markant minska de amerikanska hushållens reala förmögenhet och utrymmet för lånefinansierad konsumtion, samtidigt som försiktighetssparandet ökar. Därmed dämpas konsumtionen och investeringarna i Förenta staterna kraftigt. Den dämpade efterfrågan resulterar i en svagare sysselsättningstillväxt vilket minskar hushållens konsumtion ytterligare. Försämringen på arbetsmarknaden medför också att fler hushåll får betalningsproblem, vilket leder till fortsatta konkurser bland bolåneinstituten. Turbulensen på den amerikanska bolånemarknaden i kombination med minskade vinstmarginaller och

⁴² Edward C. Prescott (2004), "Why Do Americans Work So Much More Than Europeans?", Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review, 28:1, 2–13.

försämrat förtroende bland hushållen får genomslag på börsen och ger upphov till fallande börskurser. Den amerikanska centralbanken väntas dock agera snabbt med styrrentesänkningar och tillväxtdämpningen antas därför bli relativt kortvarig. Effekterna på världsekonomin bedöms emellertid bli betydande, delvis till följd av en minskande amerikansk importefterfrågan, men även genom att de finansiella problemen i Förenta staterna sprider sig och påverkar fastighets- och aktiepriser i andra länder.

Svensk ekonomi påverkas också avsevärt av den internationella konjunkturförsvagningen. Dels leder den globala inbromsningen till att efterfrågan på svenska exportvaror utvecklas svagare. Detta innebär i sin tur att investeringarna i industrin dämpas. Dessutom antas de fallande fastighets- och tillgångspriserna i Förenta staterna sprida sig till Sverige. Prisfallen bedöms dock bli något mindre än i Förenta staterna. De fallande priserna minskar hushållens förmögenhet kraftigt och hushållskonsumtionen dämpas markant. Försvagningen på den svenska bostadsmarknaden leder i sin tur till att investeringarna i bostäder utvecklas svagare.

Den kraftiga konjunkturförsvagningen leder till att sysselsättningsuppgången 2007 bryts. Arbetslösheten stiger och resursutnyttjandet faller. Även under 2008 förblir arbetslösheten hög och det finns betydande lediga resurser i den svenska ekonomin.

Att efterfrågan faller och resursutnyttjandet minskar innebär att inflationstrycket dämpas. Till följd av detta höjer Riksbanken reporäntan långsammare under 2007–2009 än vad som är fallet i basalternativet. De lägre räntorna bidrar i sin tur till att kronan försvagas något gentemot omvärlden, vilket dämpar fallet i exporten.

På längre sikt antas efterfrågeförsvagningen klinga av. En gradvis internationell återhämtning och en fortsatt expansiv penningpolitik i kombination med långsammare löneökningar leder till att såväl exporten, investeringarna och hushållens konsumtion ökar snabbare än i basalternativet 2009–2010. Den starkare efterfrågan leder till att även sysselsättningen stiger och arbetslösheten faller mer dessa år jämfört med basalternativet.

År 2010 har effekterna av konjunkturförsvagningen ebbat ut och BNP- och sysselsättningsnivån är då de samma som i basalternativet.

Tabell 6.3 Nyckeltal, lågtillväxtalternativet

Procentuell förändring om annat ej anges

	2007	2008	2009	2010
BNP	2,3	2,7	3,0	3,2
BNP-gap ¹	-0,9	-1,0	-0,4	0,0
Reguljär sysselsättningsgrad ²	73,6	73,9	75,0	75,6
Öppen arbetslöshet, nivå ³	5,6	5,2	4,7	4,2
Total arbetslöshet, nivå ³	7,6	7,3	6,7	6,2
Reporänta, slutkurs	3,50	4,00	4,00	4,25
Timplön	3,9	4,0	4,1	4,1
KPI, årsgenomsnitt	1,8	2,1	2,4	2,2
Finansiellt sparande i off. sektor, % av BNP	1,6	1,0	1,9	3,0

¹ Skillnad i procent mellan faktisk och potentiell produktion.² Antalet sysselsatta i åldern 16-64 år exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen.³ I procent av arbetskraften.

Källa: Finansdepartementet.

Konsekvenserna för de offentliga finanserna är att inkomsterna av skatt på arbete och konsumtionsskatter dämpas märkbart till följd av att lönesumman och hushållens konsumtion utvecklas långsammare. Inflationen utvecklas dock svagare än i basalternativet. Detta har en positiv effekt för de offentliga finanserna, då ju en lägre inflationstakt innebär lägre offentliga utgifter. Sammantaget försämras dock de offentliga finanserna jämfört med basalternativet.

7 Prognosutvärdering

Finansdepartementets prognoser utgör underlag för statsbudgeten och för regeringens utformning av den ekonomiska politiken. Den ekonomiska politiken är i hög grad målstyrd. Flera av regeringens uttalade mål – t.ex. målet om överskott i den offentliga sektorns finansiella sparande – är relaterade till den makroekonomiska utvecklingen. Hög precision i prognoserna är således av stor betydelse. Ett viktigt led i att förbättra prognosernas precision är att utvärdera tidigare prognoser.

I detta avsnitt redogörs för hur väl de fyra prognoser för 2006 som Finansdepartementet redovisade i vår- och budgetpropositionerna under 2005 och 2006 förhöll sig till det preliminära utfallet som SCB publicerade den 1 mars 2007. I likhet med tidigare prognosutvärderingar jämförs dessutom Finansdepartementets prognoser med prognoser från andra konjunkturbedömare. Utvärderingen innehåller även en analys av förändringar i prognosen jämfört med föregående prognos. Syftet med denna jämförelse är att belysa motiven till förändringarna i prognosen.

7.1 Finansdepartementets prognoser

BNP ökade med 4,4 % under 2006 enligt det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna (se tabell 7.1). Utfallet var oväntat starkt och BNP-tillväxten underskattades i samtliga prognoser som gjordes i vår- och budgetpropositionerna under 2005 och 2006. Även arbetslösheten för 2006 underskattades i prognoserna under 2005 och våren 2006, men överskattades något i prognosen som gjordes hösten 2006. Prognoserna för inflationen, mätt som förändringen i KPI, var dock förhållandevis träffsäkra i samtliga prognoser.

BNP-prognoser under 2005

Den svenska konjunkturen vände uppåt 2004 som en följd av en stark uppgång i exporten, och tillväxten har sedan dess gradvis breddats. Synen i prognoserna som gjordes under 2005 var att det i allt högre grad skulle vara den inhemska efterfrågan som skulle komma att driva tillväxten under 2006. Dessutom förväntades en stark upp-

gång i industriproduktionen. Nästan alla komponenter i försörjningsbalansen underskattades i 2005 års prognoser. Det var framför allt offentlig konsumtion, bruttoinvesteringar, export och import som utvecklades starkare än förväntat. Sammantaget gav detta BNP-prognoser som hamnade relativt långt ifrån utfallet.

Tabell 7.1 Finansdepartementets prognoser och utfallet för 2006

Procentuell förändring där annat ej anges

	Vår 2005	Höst 2005	Vår 2006	Höst 2006	Utfall 2006
BNP	2,7	3,1	3,6	4,0	4,4
Hushållens konsumtion	2,7	3,0	3,4	3,6	2,8
Offentlig konsumtion	0,7	1,8	1,8	1,4	1,8
Bruttoinvesteringar	5,2	5,0	5,6	7,2	8,2
Lagerinvesteringar ¹	-0,1	0,0	0,0	-0,2	0,0
Export	5,8	6,1	8,2	8,3	9,1
Import	6,2	6,7	8,6	7,6	7,8
Industriproduktion	5,0	4,6	5,5	5,3	5,6
Antal sysselsatta ²	1,1	1,3	1,8	1,7	1,8
Produktivitet	1,9	2,0	2,5	2,8	3,1
Medelarbetstid ²	-0,4	-0,2	-0,7	-0,6	-0,4
Öppen arbetslöshet ^{2,3}	4,4	4,8	4,9	5,6	5,4
KPI, årsgenomsnitt	1,5	1,5	1,4	1,6	1,4
Reporänta ⁴	2,75	2,50	2,50	3,00	3,00
BNP världen	3,9	4,1	4,5	5,0	5,2 ⁵

¹ Förändring uttryckt i procent av BNP föregående år.

² Den statistikomläggning som genomfördes under 2005 innebär att utfall och prognoser inte är direkt jämförbara.

³ I procent av arbetskraften.

⁴ Reporänta vid årets slut.

⁵ För vissa länder är utfallet prognostiserat.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken och Finansdepartementet.

BNP-prognoser under 2006

I prognoserna under 2006 bedömdes svensk ekonomi utvecklas väl under året. Växande internationell efterfrågan och god konkurrenskraft i svenska företag tydde på en stark export och industriproduktion. Investeringarna förväntades också växa snabbt liksom konsumtionen. Även importen väntades öka kraftigt som en följd av den starka efterfrågetillväxten.

Till följd av en överskattning av ökningen i disponibel inkomst överskattades hushållens konsumtionstillväxt i de två prognoserna för 2006 som gjordes under året. Dessutom förväntades den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden få större genomslag på konsumtionen.

Den offentliga konsumtionen underskattades då tillgänglig statistik under hösten indikerade

en lägre tillväxt än vad som visade sig vara fallet. För den statliga konsumtionen var det framför allt arbetade timmar och sociala naturaförmåner⁴³ som kom att utvecklas betydligt starkare än väntat. För den kommunala konsumtionen var det huvudsakligen försäljning och sociala naturaförmåner som överskattades.

Liksom under 2005 underskattades styrkan i bostadsinvesteringarna och de offentliga investeringarna även vid tiden för 2006 års ekonomiska vårproposition. Bland annat till följd av överraskande starka utfall under våren reviderades dock prognosen för de offentliga investeringarna upp inför budgetpropositionen för 2007. Bostadsinvesteringarna och de offentliga investeringarna visade sig emellertid vara starkare än så, vilket innebar att den totala investeringstillväxten underskattades med drygt 1 procentenhet under hösten 2006.

Både utvecklingen av varu- och tjänsteexporten visade sig ha varit starkare under 2006 än bedömningen i vårpropositionen och budgetpropositionen under året. Det var främst en följd av att världsmarknadsefterfrågan var starkare än vad som bedömdes vid de två prognostillfällena.

Varuimportprognosen reviderades upp kraftigt under våren 2006 till följd av en starkare internationell och inhemsk efterfrågan. Den starka revideringen ledde till att importprognosen blev högre än utfallet. Importtillväxten dämpades under andra kvartalet 2006 och därmed reviderades prognosen ner igen under hösten.

Arbetsmarknadsprognoser

I vårpropositionen 2005 gjordes bedömningen att sysselsättningen skulle stiga med 1,1 % 2006. Denna prognos reviderades upp med två tiondelar i budgetpropositionen för år 2006. På grund av omläggningen av arbetskraftsundersökningen (AKU) var det stora problem med statistiken, vilket försvårade prognosarbetet. Konsekvenserna av omläggningen var störst under sommarmånaderna. Det var framför allt arbetskraftsutbudet som var svårbedömt i nya AKU. I budgetpropositionen för 2006 pre-

senterade också dåvarande regering en stor satsning på arbetsmarknadspolitiska program inför vååret 2006. En av konsekvenserna blev att prognosen för arbetskraftsutbudet reviderades ned kraftigt. Den öppna arbetslösheten reviderades upp från 4,4 % till 4,8 %, vilket endast berodde på den nya definitionen av arbetslöshet i AKU.

Till vårpropositionen 2006 hade indikatorerna stärkts ytterligare, samtidigt som sysselsättning och arbetskraftsutbud hade utvecklats mer positivt än väntat. Sysselsättningsprognosen reviderades därför upp med fem tiondelar till 1,8 %. Det stod samtidigt klart att arbetskraftsutbudet till följd av statistikomläggningen hade underskattats, vilket medförde att utbudsprognosen reviderades upp med sex tiondelar. Prognosen för den öppna arbetslösheten reviderades upp marginellt till 4,9 %. De arbetsmarknadspolitiska program ökade under inledningen av året inte i den omfattning som planerats. Prognosen för året byggde på att det skulle vara möjligt att under senare delen av året expandera åtgärderna i mycket stor omfattning.

I budgetpropositionen för 2007 reviderades sysselsättningsprognosen ned marginellt till följd av en svag utveckling under andra kvartalet enligt AKU. Eftersom det i praktiken inte hade varit möjligt att expandera åtgärderna i den omfattning som antagits kom den öppna arbetslösheten att utvecklas sämre än prognos. Den öppna arbetslösheten reviderades upp med sju tiondelar till 5,6 %.

Under slutet av året steg sysselsättningen mer än väntat. Den öppna arbetslösheten utvecklades väl trots att åtgärderna minskade kraftigt. Utfallet blev att sysselsättningen steg med 1,8 % och den öppna arbetslösheten blev 5,4 %.

Inflationsprognoser

De prognoser som gjordes under 2005 och 2006 överskattade den genomsnittliga inflationen 2006 med mellan 0,1 och 0,2 procentenheter. Det gäller både inflationen mätt med KPI och den underliggande inflationen mätt med UNDIK. I de två prognoser som gjordes under 2005 överskattades inflationen i början av 2006 medan prognosen för senare delen av 2006 var mer i linje med utfallet.

I budgetpropositionen för 2007 gjordes ett ovanligt stort prognosfel för inflationens utveckling under återstoden av 2006. UNDIK-in-

⁴³ Sociala naturaförmåner utgörs av offentliga sektorns köp av varor och tjänster – producerade av marknadsproducenter – som levereras till hushållen utan vidare bearbetning inom offentliga sektorn. Exempel på sådana varor är privata äldreboenden, läkemedels- och tandvårdsförmåner och privata eller kooperativa förskolor.

flationen i december 2006 överskattades med hela 0,6 procentenheter. Detta hängde bland annat samman med att de sjunkande bensinpriserna inte kunde beaktas. Men till prognosfelet bidrog även en allmän överskattning av såväl det inhemska som det importerade pristrycket. Prognosfelet för KPI-inflationen blev ännu större än för UND1X-inflationen under några månader i slutet av 2006. Detta berodde till stor del på att fastighetsskattesänkningarna beaktades i KPI tidigare än väntat.

7.2 Jämförelse med andra prognosmakare

Ett sätt att utvärdera Finansdepartementets prognoser är att jämföra prognosfelet för några centrala variabler mellan olika prognosmakare. En sådan prognosjämförelse är emellertid förknippad med flera begränsningar och blir lätt missvisande. Till exempel publiceras prognoserna vid olika tidpunkter, vilket gör att prognosmakarna inte alltid har tillgång till samma informationsmängd. Detta blir särskilt tydligt när högfrekventa variabler från finansiella marknader eller månadsfrekventa data som inflation och arbetslöshet analyseras, eller när en bedömare har tillgång till särskilt viktig information såsom ett nytt utfall från nationalräkenskaperna. I denna jämförelse görs ett försök att reducera detta problem genom att jämföra prognoser publicerade vid i stort sett samma tidpunkt.

Prognosantagandena skiljer sig dessutom i flera fall mellan olika prognosmakare. Finansdepartementet utgår exempelvis från redan beslutade, eller i propositionen föreslagna, ekonomisk-politiska åtgärder. Andra prognosmakare gör explicita antaganden om den framtida ekonomiska politiken. Dessa skillnader beaktas inte då prognoserna jämförs. Trots dessa svårigheter kan en jämförande analys ge en uppfattning om tillförlitligheten hos olika konjunkturbedömare, och kanske också hur stora prognosfel som kan betraktas som normala. Syftet är dock inte att rangordna olika prognosmakare.

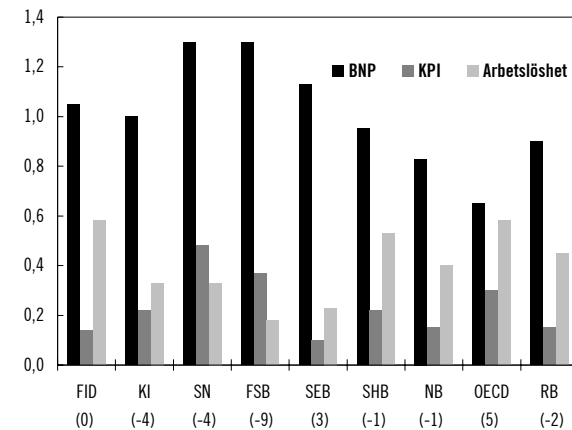
Ett antal prognosmakares absoluta prognosfel för BNP-tillväxten, inflationen och arbetslösheten för 2006 redovisas i diagram 7.1. Prognoserna gjordes på våren och hösten 2005 och på våren och hösten 2006. I jämförelse med tidigare år var prognosavvikelseerna för BNP-tillväxten

2006 relativt stora. Samtliga prognosmakare underskattade BNP-tillväxten i sina prognoser som gjordes 2005 och 2006, men prognosfelet var betydligt större i prognoserna som gjordes 2005. Det genomsnittliga absoluta prognosfelet avseende BNP-tillväxten för 2006 var ungefär 1 procentenhet, vilket kan jämföras med 0,4 procentenheter för det föregående år. Under perioden 1990–2005 var genomsnittsfelen ungefär 0,75 procentenheter i absoluta termer.

Nästan alla prognosmakare underskattade arbetslösheten 2006 i de prognoser som gjordes 2005. I prognoserna som gjordes 2006 var bilden mer splittrad. Det genomsnittliga absoluta prognosfelet var ungefär 0,4 procentenheter för prognosår 2006, vilket kan jämföras med 0,5 procentenheter under perioden 1990–2005.

Diagram 7.1 Genomsnittliga absoluta prognosfel för 2006

Procentenheter

Anm.: Genomsnittet avser de fel, i absoluta tal, som gjordes i fyra prognoser avseende 2006, dvs. på våren och hösten 2005, samt på våren och hösten 2006. Siffrorna inom parentes visar när respektive prognosinstituts prognos genomsnittligt publiceras i förhållande till Finansdepartementets prognos mätt i veckor. Prognosurvalet har gjorts så att tidpunkten för prognosen i så stor utsträckning som möjligt sammanfaller med Finansdepartementets tidpunkt för publicering. Instituterna är: Finansdepartementet (FID), Konjunkturinstitutet (KI), Svenskt Näringsliv (SN), Swedbank (FSB), SEB, Handelsbanken (SHB), Nordea (NB), Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) och Riksbanken (RB).
Källor: Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet samt respektive konjunkturbedömare.

Inflationsprognoserna som gjordes 2005 och 2006 både över- och underskattade utvecklingen för 2006. Det är värt att konstatera att inflationsprognoserna för 2006 var goda. Det absoluta prognosfelet för 2006 var i genomsnitt 0,2 procentenheter, att jämföra med 0,6 procentenheter 2005. För perioden 1990–2005 var de absoluta prognosfelet i genomsnitt 0,7 procentenheter.

Att jämföra prognosmakare utifrån endast ett utfallsår är självklart osäkert. I tabell 7.2 visas därför utvecklingen av prognosfelet för BNP-

tillväxten över de senaste åren, mätt i form av fem års glidande medelvärde. Under den senaste femårsperioden missbedömdes BNP-tillväxten med i genomsnitt 0,7 procentenheter i absoluta tal. De stora prognosfelen för 2001, då tillväxttakten i BNP föll med drygt 3 procentenheter, håller upp genomsnitten för perioden 2001–2005 avsevärt. Detta speglar samtidigt att en prognosmakares svåraste uppgift är att bedöma utvecklingen i vändpunkter i ekonomin.

Generellt sett gör samtliga prognosmakare bättre bedömningar än en så kallad naiv prognos, vilken definieras som en prognos för år t som är identisk med utfallet för närmast föregående år, $t-1$.

Tabell 7.2 Genomsnittligt absolut prognosfel för BNP-tillväxten

Procentenheter, fem års glidande medelvärden

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
FID	0,70	0,71	0,80	0,81	0,76	0,67
FSB	0,76	0,73	0,73	0,79	0,78	0,71
KI	0,68	0,74	0,84	0,82	0,77	0,65
Nordea	0,68	0,75	0,85	0,82	0,79	0,66
OECD	0,72	0,74	0,81	0,74	0,67	0,57
SEB	0,64	0,66	0,71	0,74	0,70	0,63
SHB	0,89	0,93	1,05	0,98	0,92	0,73
SN	0,89	0,88	0,97	0,95	0,88	0,86
Medelvärde	0,75	0,77	0,85	0,83	0,78	0,69
Naiv	1,03	1,05	0,94	1,18	1,21	1,04

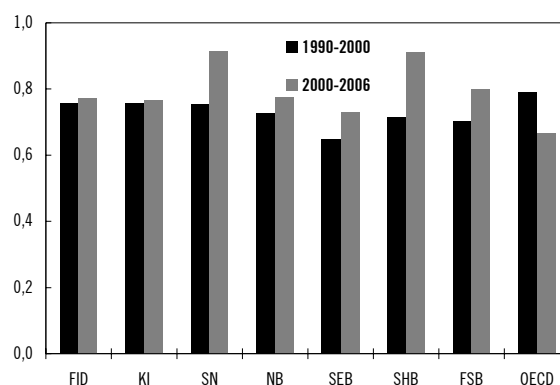
Anm.: Genomsnitten avser de absoluta fel som gjordes för respektive år, dvs. på hösten och våren föregående år, samt på hösten och våren innevarande år. Felen för respektive år är dessutom beräknade som fem års glidande medelvärden. Detta innebär att för exempelvis år 2006 ingår de fel som gjordes för åren 2002–2006. Genomsnitten avser därför totalt 20 prognoser per kolumn. Medelfelet visar för respektive år medelvärdena av samtliga prognosmakares absoluta prognosfel. Den naiva prognosen innebär att den prognos som görs år t sätts lika med utfallet för år $t-1$.

Källor: Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet samt respektive konjunkturbedömare.

Svenskt Näringsliv har en tendens att systematiskt underskatta BNP-tillväxten och Handelsbanken har en tendens att systematiskt överskatta den. Detta gäller både 2000-talets prognoser och dem som gjordes på 1990-talet. Nästan alla prognosmakares absoluta medelfel för BNP-tillväxten tycks ha blivit något större över tiden, vilket kan ses i diagram 7.2. Det är framför allt överskattningen av BNP-tillväxten under 2001 och underskattningen av BNP-tillväxten under 2006 som driver upp det absoluta medelfelet.

Diagram 7.2 Absoluta medelfel avseende BNP

Procentenheter

Anm.: Genomsnitten avser de fel, i absoluta tal, som gjordes för respektive år, dvs. på hösten och våren föregående år, samt på hösten och våren innevarande år. Prognosurvalet har gjorts så att tidpunkten för prognosen i så stor utsträckning som möjligt sammanfaller med Finansdepartementets tidpunkt för publicering.

Källor: Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet samt respektive konjunkturbedömare.

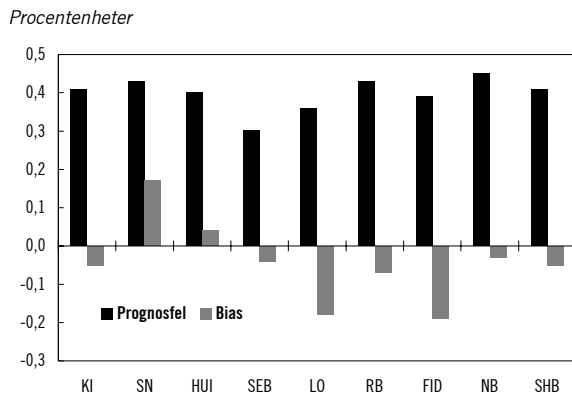
Jämförelser av olika prognosmakares skicklighet ger relativt olika resultat beroende på vilken tidsperiod som studeras. I KI:s utvärdering⁴⁴ av åren 1997–2006 placerar sig Finansdepartementet på fjärde plats av nio undersökta prognosmakare, medan Finansdepartementet i Riksrevisionens utvärdering⁴⁵ av åren 1994–2005 placerar sig på sista plats. Finansdepartementets sämre placering i Riksrevisionens jämförelse förklaras troligen av stora prognosfel relativt andra prognosmakare under perioden 1994–1996. Att enstaka prognosfel kan spela en avgörande roll när olika prognosmakare jämförs illustreras av att Finansdepartementets rangordning avseende enskilda år varierar mellan första och sista plats i KI:s utvärdering.⁴⁶

Finansdepartementet är bland de prognosmakare som har störst tendens till att underskatta arbetslösheten. Detta kan delvis förklaras av en systematisk överskattning av andelen personer i arbetsmarknadspolitiska program.

⁴⁴Konjunkturinstitutet, "Konjunkturläget", mars 2007.

⁴⁵RiR 2006:23, "Det makroekonomiska underlaget i budgetpropositionerna".

⁴⁶Bergvall "Utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser", Konjunkturinstitutets specialstudie nr 5, 2005.

Diagram 7.3 Genomsnittligt absolut prognosfel och bias för arbetslösheten 1997–2006

Anm.: Med bias avses det genomsnittliga prognosfelet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

De relativt stora prognosfel för arbetslösheten som Finansdepartementet gjort de senaste fyra åren förklaras till stor del av att arbetslösheten först ökade mer, och sedan inte minskade så fort, som prognostiserat. De flesta andra prognosmakare gjorde samma missbedömning. Från och med budgetpropositionen för 2006 har prognosförutsättningarna försämrats till följd av den AKU-omläggning som genomfördes i april 2005. AKU-omläggningen försvårade – och fortsätter att försvåra – prognosarbetet. Antalet länkade serier är kraftigt begränsat och säsongmönstret är kraftigt ändrat. Trots dessa problem förefaller inte prognosprecisionen ha försämrats under perioden därefter.

7.3 Jämförelse med föregående prognos

Prognosen för svensk BNP-tillväxt 2007 har reviderats upp sedan budgetpropositionen för 2007. Det är framför allt en upprevidering av prognosen för de fasta investeringarna samt exporten som ligger bakom den nu starkare prognosen för BNP-tillväxten.

Prognosen för hushållens konsumtionsutgifter är oförändrad sedan budgetpropositionen och bedömningen avseende offentliga sektorns konsumtion ligger också i stora drag fast.

Det fortsatt höga kapacitetsutnyttjandet i industrin, den starka efterfrågan på svenska produkter och de goda finansiella förutsättningarna har medfört att tillväxten i industrins maskininvesteringar under innevarande år bedöms bli starkare än vad som förutsågs i budgetpropositionen. Tidigareläggningen av vissa bostadsprojekt har också inneburit att investeringstillväxten

nu väntas bli starkare under 2007. Sammantaget bedöms bruttoinvesteringarna nu öka med 5,6 % jämfört med 3,6 % i budgetpropositionen för 2007.

Prognosen för exporttillväxten 2007 har reviderats upp jämfört med bedömningen i budgetpropositionen. Totalt sett väntas exporttillväxten nu uppgå till 7,0 % jämfört med 6,4 % i budgetpropositionen. Anledningen till revideringen är dels att exportutfallet för det fjärde kvartalet 2006 var starkare än prognostiserat samt att förstärkningen av den svenska kronan väntas bli mindre än i den tidigare bedömningen. Dessutom väntas BNP-tillväxten i euroområdet, Sveriges absolut största exportmarknad, bli starkare.

Importprognosen revideras upp från budgetpropositionen främst till följd av den uppreviderade exportprognosen.

Sysselsättningstillväxten har reviderats upp med 0,8 procentenheter, främst till följd av starka månadsutfall i slutet av 2006 och inledningen av år 2007. Indikatorerna visar på en fortsatt god efterfrågan. Prognosen för den öppna arbetslösheten har reviderats ned jämfört med i budgetpropositionen. Den största delen av revideringen av den öppna arbetslösheten förklaras av att arbetslösheten redan vid inledningen av året var lägre än vad som förutsågs tidigare. Under senhösten och vintern 2006 sjönk den öppna arbetslösheten mer än väntat. Åtgärdsvolymen är i stort sett densamma som i budgetpropositionen. Därmed revideras prognosen för den totala arbetslösheten ned 2007.

Bedömningen av löneökningstakten har reviderats upp med 0,3 procentenheter jämfört med budgetpropositionen, bland annat till följd av en ändrad syn på resursutnyttjandet.

Inflationsprognosen för 2007 har reviderats ned avsevärt. Det beror dels på att inflationen i slutet av 2006 blev betydligt lägre än vad som förutsågs i budgetpropositionen (se avsnitt 7.1), dels på att den senaste tidens utfall och indikatorer tytt på en svagare konsumentprisutveckling under 2007. Inflationen mätt med KPI har reviderats ned mindre än den underliggande inflationen mätt med UND1X. Det beror på att prognoserna för bostadsräntorna och för nettot av skatte- och subventionsförändringars direkta konsumentpriseffekter har reviderats. Dessa komponenter ingår i KPI men inte i UND1X.

Prognosen för reporäntan är vid utgången av 2007 3,50 %, vilket är 0,50 procentenheter lägre än prognosen i budgetpropositionen.

Valutakursprognosen för december 2007 mätt med TCW-index har reviderats från 121 till 124 jämfört med budgetpropositionen. Förväntningar om en svagare krona, i handelsviktade termer, beror delvis på en försvagning av kronan under första kvartalet 2007. Därtill bedöms kronan förstärkas något mindre jämfört med dollarn.

Den offentliga sektorns finansiella sparande beräknas nu bli 0,9 % eller 26 miljarder kronor högre än beräkningen i budgetpropositionen. Inkomsterna är uppreviderade med 20 miljarder kronor varav 15 miljarder avser skatter, medan utgifterna nu beräknas bli 6 miljarder kronor lägre än beräknat i budgetpropositionen.

Prognosen för BNP-tillväxten i euroområdet har reviderats upp i år till följd av att utfallet för BNP under det fjärde kvartalet förra året var starkare än väntat. Däremot har BNP-prognosen för Förenta staterna reviderats ned för i år och nästa år. Detta beror främst på att utvecklingen på bostadsmarknaden har försämrats mer än väntat, vilket förutses leda till ett mer tydligt fall i bostadsinvesteringarna och en dämpad konsumtionstillväxt.

Tabell 7.3 Finansdepartementets prognoser för 2007 i budgetpropositionen för 2007 och 2007 års vårproposition

Procentuell förändring om ej annat anges

	BP07	VÅP07
Sverige		
BNP	3,3	3,7
Hushållens konsumtion	4,2	4,2
Offentlig konsumtion	1,5	1,4
Bruttoinvesteringar	3,3	5,6
Export	6,4	7,0
Import	7,1	7,6
Antal sysselsatta	1,5	2,3
Antal arbetade timmar	1,2	1,5
Öppen arbetslöshet ¹	5,8	4,7
Timplön	3,7	4,0
Offentliga sektorns finansiella sparande ^{2,3}	1,3	2,2
KPI, årsgenomsnitt	2,5	1,8
Reporänta ⁴	3,75	3,50
TCW-index ⁵	123	124
Förenta staterna, BNP	2,5	2,2
Euroområdet, BNP	1,9	2,2

¹Procent av arbetskraften.

²Procent av BNP.

³Justerad för ändrad redovisning av premiepensionssystemet.

⁴Reporäntan vid årets slut.

⁵TCW-index vid årets slut.

Källa: Finansdepartementet.

Tabellsamling

Tabeller till avsnitt 1 Internationell konjunktur

BNP-tillväxt										
<i>Procentuell förändring</i>										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Förenta staterna	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2	3,3	2,2	2,6	3,3	3,0
Japan	0,2	0,3	1,5	2,7	1,9	2,2	1,8	1,9	2,0	2,0
Euroområdet	1,9	0,9	0,8	2,0	1,4	2,6	2,2	2,1	2,0	2,0
BNP världen	2,6	3,2	3,9	5,3	4,8	5,2	4,6	4,5	4,7	4,5
Världsmarknadsefterfrågan¹	1,8	2,6	4,3	9,7	7,9	9,8	6,3	6,4	7,0	6,9

¹ Världsmarknadsefterfrågan mäter den sammanvägda importefterfrågan i samtliga länder som Sverige exporterar till.
Källor: Eurostat, nationella källor och Finansdepartementet.

Arbetslöshet										
<i>Procent av arbetskraften</i>										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Förenta staterna	4,7	5,8	6,0	5,5	5,1	4,6	4,8	5,3	5,2	5,1
Japan	5,0	5,4	5,2	4,8	4,4	4,1	3,9	3,7	3,7	3,7
Euroområdet	7,8	8,2	8,7	8,8	8,6	7,9	7,4	7,4	7,5	7,5

Anm.: Eurostats definition för euroområdet och nationell definition för Förenta staterna och Japan.
Källor: Eurostat, nationella källor och Finansdepartementet.

Inflation										
<i>Årlig procentuell förändring</i>										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Förenta staterna	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,2	1,8	2,6	2,8	2,9
Japan	-0,9	-0,8	-0,3	-0,1	-0,1	0,2	0,6	0,9	1,2	1,5
Euroområdet	2,3	2,2	2,1	2,1	2,2	2,2	2,0	2,0	1,9	1,9

Anm.: HIKP för euroområdet, KPI för Förenta staterna och Japan.
Källor: Eurostat, nationella källor och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 2 Finansiella marknader

Ränte- och valutakursantaganden, slutkurs

Värde vid respektive års slut

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Reporänta	3,75	3,75	2,75	2,00	1,50	3,00	3,50	4,50	4,75	4,25
6-månadersränta	3,73	3,54	2,70	2,05	1,93	3,07	3,60	4,55	4,70	4,30
5-årsränta	4,98	4,14	4,30	3,33	3,16	3,70	3,95	4,60	4,80	4,50
10-årsränta	5,35	4,71	4,86	3,90	3,38	3,65	4,05	4,65	4,85	4,55
10-årsdiff. SEK-DEM	0,35	0,52	0,51	0,25	0,02	-0,15	-0,25	0,35	0,55	0,25
6 mån. EURIBOR	3,14	2,67	2,14	2,16	2,60	3,61	4,05	4,05	4,05	4,05
TCW-index	137	131	124	121	131	123	124	120	121	121
EUR/SEK	9,32	9,12	9,02	8,98	9,44	9,04	9,10	8,80	8,90	8,90
USD/SEK	10,45	8,68	7,36	6,70	7,95	6,84	6,74	6,52	6,59	6,59
EUR/USD	0,89	1,05	1,22	1,34	1,19	1,32	1,35	1,35	1,35	1,35

Källor: Riksbanken, Reuters och Finansdepartementet.

Ränte- och valutakursantaganden, årsgenomsnitt

Årsgenomsnitt

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
6-månadersränta	4,05	4,16	3,01	2,17	1,75	2,45	3,42	4,11	4,63	4,48
5-årsränta	4,70	4,99	4,08	3,76	2,85	3,52	3,93	4,30	4,71	4,64
10-årsränta	5,11	5,30	4,64	4,42	3,38	3,70	3,98	4,38	4,76	4,69
10-årsdiff. SEK-DEM	0,29	0,51	0,54	0,36	0,00	-0,08	-0,18	0,08	0,46	0,39
6 mån. EURIBOR	3,64	3,28	2,25	2,09	2,24	3,06	3,87	4,05	4,05	4,05
TCW-index	136	134	128	126	128	127	124	122	121	121
EUR/SEK	9,25	9,16	9,12	9,13	9,28	9,25	9,14	8,94	8,85	8,90
USD/SEK	10,33	9,73	8,09	7,35	7,49	7,38	6,89	6,62	6,56	6,59
EUR/USD	0,90	0,94	1,13	1,24	1,24	1,25	1,33	1,35	1,35	1,35

Källor: Riksbanken, Reuters och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 3 Svensk efterfrågan och produktion

Försörjningsbalans

	Mdkr 2006 ¹	Procentuell volymförändring									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hushållens konsumtionsutgifter	1 339	0,4	1,5	1,8	2,2	2,4	2,8	4,2	3,8	2,4	2,6
Offentliga konsumtionsutgifter	759	0,9	2,3	0,7	0,4	0,3	1,8	1,4	1,4	0,5	0,6
Statliga	207	-1,5	3,0	1,5	-0,6	-2,0	1,0	0,5	0,4	0,1	0,1
Kommunala	552	1,9	2,0	0,4	0,8	1,2	2,0	1,8	1,7	0,7	0,7
Fasta bruttoinvesteringar	509	-1,0	-2,6	1,1	6,4	8,1	8,2	5,6	3,4	2,3	2,7
Lagerinvesteringar ²	0	-0,5	-0,2	0,3	-0,4	-0,1	-0,0	-0,0	0,1	-0,0	0,2
Export	1456	0,5	1,2	4,6	11,2	6,7	9,1	7,0	6,3	6,3	6,0
Import	1224	-2,6	-1,9	5,0	7,0	6,9	7,8	7,6	6,7	6,7	6,7
BNP	2838	1,1	2,0	1,7	4,1	2,9	4,4	3,7	3,3	2,1	2,3
BNP, kalenderkorrigerad	-	1,2	2,0	1,8	3,6	2,9	4,7	3,9	3,2	2,1	2,0

¹ I löpande priser.

² Bidrag till BNP-tillväxt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bidrag till tillväxt

Procentenheter

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hushållens konsumtionsutgifter	0,2	0,7	0,9	1,1	1,1	1,4	2,0	1,8	1,2	1,3
Offentliga konsumtionsutgifter	0,2	0,6	0,2	0,1	0,1	0,5	0,4	0,4	0,1	0,1
Statliga	-0,1	0,2	0,1	0,0	-0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Kommunala	0,4	0,4	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3	0,3	0,1	0,1
Fasta bruttoinvesteringar	-0,2	-0,5	0,2	1,0	1,3	1,4	1,0	0,6	0,4	0,5
Lagerinvesteringar	-0,5	-0,2	0,3	-0,4	-0,1	-0,0	-0,0	0,1	-0,0	0,2
Export	0,2	0,5	2,0	4,9	3,1	4,4	3,6	3,3	3,4	3,4
Import	1,0	0,8	-1,9	-2,6	-2,6	-3,2	-3,2	-3,0	-3,1	-3,2
BNP	1,1	2,0	1,7	4,1	2,9	4,4	3,7	3,3	2,1	2,3

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Export och import av varor och tjänster samt prisutveckling

	Mdkr 2006 ¹	Procentuell volymförändring									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Export											
Varuexport	1084	-2,1	2,0	4,8	10,2	5,1	8,0	6,9	6,1	-	-
Bearbetade varor ¹	886	-2,9	1,9	4,8	10,3	4,5	8,3	7,5	6,7	-	-
Tjänsteexport	372	10,1	-1,5	3,6	14,4	11,5	12,0	7,4	6,9	-	-
Total export	1456	0,5	1,2	4,6	11,2	6,7	9,1	7,0	6,3	6,3	6,0
Exportpris	-	2,5	-1,7	-1,9	-0,4	3,0	2,7	-0,7	-0,3	1,0	1,2
Import											
Varuimport	927	-5,0	-0,2	7,0	7,6	7,9	7,6	7,9	7,3	-	-
Bearbetade varor ²	682	-6,5	-1,4	5,6	9,9	9,3	9,7	9,5	8,3	-	-
Tjänsteimport	297	4,6	-6,4	-0,4	5,3	4,0	8,5	6,5	5,1	-	-
Total import	1224	-2,6	-1,9	5,0	7,0	6,9	7,8	7,6	6,7	6,7	6,7
Importpris	-	4,1	0,1	-2,2	0,8	4,7	3,5	-2,1	-1,0	0,8	1,1

¹ I löpande priser.

² Varugrupper enligt SNI.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Fasta bruttoinvesteringar

	Mdkr 2006 ¹	Procentuell volymförändring									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Näringslivet¹	335	-2,9	-7,1	1,2	5,9	8,8	6,1	4,8	4,6	—	—
Varuproducenter	152	-0,6	-9,4	3,3	3,4	15,9	6,1	8,1	5,9	—	—
Industri	86	2,2	-14,2	-1,4	2,8	13,9	4,0	9,1	5,7	—	—
El-, gas- och vattenverk	34	-7,5	3,9	11,0	7,2	29,9	11,4	11,0	9,2	—	—
Tjänsteproducenter ²	184	-4,4	-5,4	-0,2	7,8	3,6	6,1	2,1	3,4	—	—
Företagstjänsteverksamhet	38	-7,6	-1,0	0,5	16,8	5,6	4,0	1,7	2,5	—	—
Handel	33	-6,8	-6,3	9,0	14,3	5,1	3,7	4,9	4,8	—	—
Bostäder	91	4,2	10,5	5,4	15,4	14,0	16,5	10,1	-1,5	—	—
Nybyggnationer	58	5,7	13,1	6,3	23,1	16,5	15,3	12,1	-7,3	—	—
Ombyggnationer	33	2,4	6,9	4,0	4,6	10,0	18,7	6,6	9,0	—	—
Offentliga myndigheter	82	4,5	8,7	-2,7	1,4	-0,3	8,7	4,1	4,4	—	—
Staten	42	1,3	11,1	1,0	9,6	-7,4	8,2	7,2	5,7	—	—
Kommuner	40	7,7	6,5	-6,3	-6,9	8,3	9,2	0,9	3,0	—	—
Totalt	509	-1,0	-2,6	1,1	6,4	8,1	8,2	5,6	3,4	2,3	2,7
Byggnader	226	5,9	2,6	-2,1	6,4	4,8	12,2	6,6	1,8	—	—
Maskiner	209	-4,4	-3,6	3,3	6,3	12,5	4,7	4,8	4,8	—	—
Mjukvara	74	-5,7	-11,9	3,1	6,9	5,2	7,0	5,1	5,1	—	—

¹ I löpande priser.² Exklusive bostäder.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Hushållens ekonomi

Hushållens inkomster	Mdkr 2006 ¹	Procentuell förändring, löpande priser									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Real disponibel inkomst ²	1 359	6,3	3,4	1,2	1,4	1,5	2,0	5,7	2,7	2,4	2,1
Prisindex ³	-	2,1	1,7	1,8	0,8	1,3	1,3	0,9	1,6	2,2	2,4
Nominell disponibel inkomst	1 377	8,5	5,2	3,0	2,2	2,8	3,3	6,8	4,3	4,6	4,5
varav											
Lönesumma ⁴	1 137	5,8	3,2	2,4	2,6	3,7	5,4	6,1	5,5	4,9	4,5
Övriga faktorinkomster	250	0,0	5,1	3,7	-2,3	8,7	5,9	5,4	5,3	4,5	4,7
Räntor och utdelningar, netto ⁵	7	0,3	-0,4	0,0	0,9	-0,5	-0,5	0,0	0,0	0,1	0,2
Offentliga transfereringar	497	2,7	4,2	7,7	3,5	1,6	1,7	-0,2	2,6	4,5	4,7
varav											
Pensioner	238	3,4	4,1	10,7	3,3	0,7	2,8	3,8	4,6	6,5	6,3
Sjukdom	118	10,1	8,8	7,4	1,0	3,7	0,0	-1,6	1,6	2,9	4,1
Arbetsmarknad	40	-18,0	1,9	11,2	10,9	-0,3	-9,0	-21,7	-4,7	3,6	0,9
Familjer och barn	53	7,4	2,3	3,0	1,8	2,8	8,7	1,9	2,6	2,6	2,8
Studier	13	2,1	-3,6	-9,4	1,2	2,9	5,3	-3,4	-1,0	1,0	1,6
Övrigt	35	2,0	-0,2	-0,4	6,4	1,5	2,0	-0,2	-0,8	0,8	1,2
Privata transfereringar	43	31,2	-14,9	5,2	2,9	0,1	-5,9	0,8	0,4	4,1	4,3
Skatter och avgifter	-556	-2,7	-3,1	6,6	4,6	4,5	4,9	-1,9	5,3	5,5	5,1

Hushållens sparande

Hushållens sparande	Mdkr 2006 ¹	Andel av disponibel inkomst									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Eget sparande	38	3,9	5,7	5,1	4,3	3,5	2,8	4,2	3,2	3,1	2,6
Nettosparande i avtalspensioner (inklusive pps)	80	6,6	5,5	6,0	5,8	5,7	5,8	5,6	5,7	5,8	5,9
Total sparkvot ⁶	118	9,8	10,6	10,5	9,6	8,7	8,1	9,3	8,4	8,5	8,1
Finansiellt sparande	88	9,8	10,2	9,8	8,2	7,3	6,4	7,4	6,6	6,7	6,4

¹ I löpande priser.² Hushållens reala disponibla inkomst beräknas genom att den nominella inkomsten deflateras med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.³ Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.⁴ Lönesumman motsvarar antalet arbetade timmar multiplicerat med timlön.⁵ Vid räntor och utdelningar anges nettobidraget i procentuell volymförändring.⁶ Total sparkvot = nettosparande inklusive sparande i avtalspensioner (inklusive premiepensionssparande) / (disponibel inkomst + nettosparande i avtalspensioner (inkl. PPS)).

Anm.: Skillnaden mellan begreppen nettosparande och finansiellt sparande är framför allt att kapitalförslitning på hushållens kapitalstock utgör en avdragspost vid beräkning av nettosparandet, medan investeringsutgifter är en avdragspost vid beräkning av det finansiella sparandet. Om nettoinvesteringarna överstiger kapitalförslitningen blir det finansiella sparandet lägre än nettosparandet.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Näringslivets produktion

Näringslivets produktion	Mdkr 2006 ¹	Procentuell volymförändring									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Varuproducenter	756	-0,3	3,7	1,7	9,3	3,5	5,2	4,7	3,8	-	-
varav: Industri	519	-2,2	5,8	3,7	10,1	4,1	5,6	5,3	4,8	-	-
Byggverksamhet	125	5,4	-0,5	-3,3	5,1	5,6	9,6	5,8	1,8	-	-
Tjänstproducenter	1174	1,8	1,4	2,1	2,7	3,8	5,9	4,2	3,8	-	-
varav: Handel	273	1,2	2,3	5,9	5,6	5,0	6,0	5,4	5,0	-	-
Företagstjänster	262	4,7	-4,0	4,2	7,5	5,4	10,2	4,8	4,5	-	-
Näringslivet totalt	1930	1,0	2,3	1,9	5,2	3,7	5,6	4,4	3,8	2,5	2,8

¹ I löpande priser.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Offentlig produktion

	Mdkr 2006 ¹	Procentuell volymförändring									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kommunal produktion	367	0,6	0,0	0,5	2,3	0,1	1,3	1,6	1,6	0,5	0,5
Statlig produktion	131	0,0	2,2	1,1	1,2	-1,1	0,6	0,7	0,5	0,2	0,2
Total offentlig produktion	498	0,4	0,6	0,6	2,0	-0,2	1,1	1,4	1,3	0,4	0,4

¹ I löpande priser.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bytesbalans

Miljarder kronor, löpande priser, om annat ej anges

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Handelsbalans	149	158	150	170	144	153	169	176	187	194
<i>procent av BNP</i>	<i>6,5</i>	<i>6,7</i>	<i>6,1</i>	<i>6,6</i>	<i>5,4</i>	<i>5,4</i>	<i>5,6</i>	<i>5,5</i>	<i>5,6</i>	<i>5,6</i>
Tjänstebalans	-5	6	17	43	58	78	86	98	104	110
Faktorinkomster	-15	-11	31	-3	21	8	9	9	10	10
Löpande transfereringar	-28	-32	-18	-35	-34	-34	-28	-34	-33	-37
Bytesbalans	101	121	181	176	188	204	236	249	268	277
<i>procent av BNP</i>	<i>4,4</i>	<i>5,1</i>	<i>7,3</i>	<i>6,9</i>	<i>7,1</i>	<i>7,2</i>	<i>7,8</i>	<i>7,8</i>	<i>8,0</i>	<i>7,9</i>
Kapitaltransfereringar	-2	-1	0	0	2	-21	-4	-5	-5	-5
Finansiellt sparande	99	121	180	176	191	184	233	244	263	272
<i>procent av BNP</i>	<i>4,3</i>	<i>5,1</i>	<i>7,3</i>	<i>6,9</i>	<i>7,1</i>	<i>6,5</i>	<i>7,7</i>	<i>7,7</i>	<i>7,9</i>	<i>7,8</i>
Bytesförhållande										
<i>procentuell utveckling</i>	<i>-1,6</i>	<i>-1,8</i>	<i>0,4</i>	<i>-1,3</i>	<i>-1,7</i>	<i>-0,8</i>	<i>1,4</i>	<i>0,7</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bruttosparande

	Mdkr 2006 ¹	Procent av BNP									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Realt sparande	509	17,5	16,6	16,4	16,3	17,1	17,9	18,3	18,4	18,3	18,3
Fasta investeringar	509	17,3	16,5	16,0	16,3	17,2	17,9	18,3	18,4	18,3	18,3
Lagerinvesteringar	0	0,3	0,1	0,4	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansiellt sparande	184	4,3	5,1	7,3	6,9	7,2	6,5	7,7	7,7	7,9	7,8
Offentlig sektor	60	1,7	-1,5	-1,1	0,6	1,9	2,1	2,3	2,2	2,5	3,2
Hushåll	88	5,0	5,3	5,0	4,2	3,6	3,1	3,6	3,2	3,2	3,0
Företag	37	-2,4	1,3	3,4	2,1	1,6	1,3	1,8	2,3	2,2	1,5
Bruttosparande	693	21,9	21,7	23,7	23,1	24,3	24,4	26,0	26,0	26,2	26,1

¹ I löpande priser.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bruttonationalinkomst (BNI)

Miljarder kronor, löpande priser

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
BNP	2288	2372	2460	2565	2671	2838	3018	3187	3338	3496
Primära inkomster netto	-19	-9	23	-5	-7	7	11	11	12	11
BNI	2269	2362	2482	2560	2663	2846	3029	3198	3350	3507

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande

Arbetsmarknad och resursläge

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nyckeltal inom arbetsmarknadsområdet										
<i>Procentuell förändring om annat ej anges</i>										
BNP	1,1	2,0	1,7	4,1	2,9	4,4	3,7	3,3	2,1	2,3
Produktivitet ¹	0,4	3,3	3,2	3,6	2,2	3,1	2,2	2,1	1,8	1,8
Arbetade timmar	0,5	-1,3	-1,5	0,8	0,6	1,4	1,5	1,1	0,2	0,5
Medelarbetstid	-1,4	-1,4	-1,1	1,3	-0,2	-0,4	-0,8	0,2	0,1	0,6
<i>Kalenderkorrigerat</i>										
BNP	1,2	2,0	1,8	3,6	2,9	4,7	3,9	3,2	2,1	2,0
Produktivitet ^{1,2}	0,3	3,2	3,0	4,1	2,1	2,9	2,0	2,2	1,8	2,1
Arbetade timmar ²	0,8	-1,2	-1,2	-0,3	0,6	2,0	1,8	0,9	0,2	-0,1
Medelarbetstid ²	-1,2	-1,4	-0,9	0,2	-0,2	0,1	-0,4	-0,0	0,1	0,0
Sysselsatta	2,0	0,1	-0,3	-0,5	0,8	1,8	2,3	0,9	0,1	-0,1
Reguljär syssels.grad, 16–64 år ^{3,4}	75,1	74,8	74,2	73,2	73,2	73,5	75,0	75,6	75,7	75,6
Reguljär syssels.grad, 20–64 år ^{3,4}	78,6	78,4	77,9	77,2	77,4	77,7	79,4	80,2	80,3	80,1
Arbetskraften	1,2	0,2	0,7	0,2	0,8	1,2	1,5	0,3	0,2	-0,1
Öppen arbetslöshet ^{4,5}	4,3	4,3	5,3	6,0	6,0	5,4	4,7	4,1	4,2	4,2
Programdeltagare ^{5,6}	2,5	2,6	2,1	2,4	2,7	3,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Total arbetslöshet ⁵	6,8	6,9	7,3	8,3	8,7	8,4	6,7	6,2	6,1	6,2

Deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program

Tusental personer, årsgenomsnitt

Sysselsatta	25	24	22	27	40	56	41	20	12	12
I utbildning	86	93	70	80	83	82	54	75	78	78
Totalt	112	117	92	107	123	138	95	95	90	90

Resursläget

Procent av potentiell nivå⁷

BNP-gap	-0,5	-0,8	-1,3	-0,7	-1,0	0,1	0,6	1,1	0,5	0,0
Produktivitetsgap	-1,8	-1,2	-0,9	0,8	0,4	0,8	0,5	0,5	0,1	0,0
Medelarbetstidsgap	0,1	-0,2	0,0	0,1	0,2	0,2	-0,2	-0,1	0,0	0,0
Sysselsättningsgap	1,1	0,4	-0,6	-1,7	-1,7	-0,8	0,3	0,9	0,4	0,0

¹ Utvecklingen av produktiviteten, arbetade timmar och medelarbetstiden summerar inte alltid till den procentuella förändringen av BNP på grund av avrundning och på grund av att BNP beräknas utifrån marknadspris medan produktiviteten beräknas utifrån baspris.

² Konjunkturinstitutets kalenderkorrigering.

³ Antalet sysselsatta i den aktuella åldersgruppen, exklusive sysselsatta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

⁴ Enligt AKU efter statistikomläggningen 2005.

⁵ I procent av arbetskraften.

⁶ Personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program.

⁷ Delarna summerar inte alltid till totalen på grund av avrundning och på grund av att BNP-gapet beräknas utifrån BNP till marknadspris medan delgapen beräknas utifrån baspris.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Löneutveckling och inflation

Procentuell förändring om annat ej anges

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nominell löneutveckling										
Industri	3,9	4,2	3,2	3,1	3,1	3,2	4,2	4,3	–	–
Byggindustri	4,8	3,7	3,8	2,6	3,2	3,3	4,2	4,5	–	–
Näringslivets tjänstesektorer	4,3	3,8	3,2	3,0	3,2	3,2	4,1	4,4	–	–
Statliga myndigheter	4,2	4,3	4,2	2,9	3,2	3,3	3,6	4,1	–	–
Kommunala myndigheter	4,9	4,5	3,8	4,2	2,8	2,8	3,8	4,1	–	–
Totalt, konjunkturlönestatistiken	4,4	4,1	3,5	3,3	3,1	3,1	4,0	4,3	4,5	4,4
Totalt, nationalräkenskaperna	4,9	4,5	3,6	2,8	3,1	3,3	4,3	4,6	4,7	4,6
Konsumentprisernas utveckling										
KPI, dec–dec	2,7	2,1	1,3	0,3	0,9	1,6	2,1	2,6	2,7	2,2
KPI, årsgenomsnitt	2,4	2,2	1,9	0,4	0,5	1,4	1,8	2,3	2,7	2,5
UNDIX, dec–dec	3,1	2,0	1,6	0,7	1,2	1,2	0,8	1,9	2,4	2,1
UNDIX, årsgenomsnitt	2,5	2,3	2,2	0,8	0,8	1,2	0,8	1,5	2,2	2,2
HIKP, dec–dec	3,1	1,7	1,8	0,9	1,3	1,4	1,1	1,9	–	–
HIKP, årsgenomsnitt	2,7	2,0	2,3	1,0	0,8	1,5	1,1	1,5	–	–
NPI, dec–dec	2,9	2,2	0,8	0,1	0,2	1,9	1,3	1,9	–	–
NPI, årsgenomsnitt	2,6	2,3	1,5	0,1	0,1	1,0	1,8	1,5	–	–
Prisbasbelopp, tusen kronor	36,9	37,9	38,6	39,3	39,4	39,7	40,3	40,8	41,8	42,9

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen, Medlingsinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 5 Den offentliga sektorn

Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om annat ej anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	1292	1272	1279	1339	1402	1488	1556	1606	1671	1749	1830
<i>Procent av BNP</i>	<i>58,3</i>	<i>55,6</i>	<i>53,9</i>	<i>54,5</i>	<i>54,7</i>	<i>55,7</i>	<i>54,8</i>	<i>53,2</i>	<i>52,4</i>	<i>52,4</i>	<i>52,3</i>
Skatter och avgifter	1153	1149	1151	1207	1271	1344	1403	1431	1498	1571	1647
<i>Procent av BNP</i>	<i>52,0</i>	<i>50,2</i>	<i>48,5</i>	<i>49,1</i>	<i>49,6</i>	<i>50,3</i>	<i>49,4</i>	<i>47,4</i>	<i>47,0</i>	<i>47,1</i>	<i>47,1</i>
Kapitalinkomster	68	49	48	51	50	59	63	69	67	68	70
Övriga inkomster	71	74	80	82	81	85	90	105	106	109	113
Utgifter	1207	1234	1314	1367	1387	1437	1496	1536	1602	1665	1718
<i>Procent av BNP</i>	<i>54,4</i>	<i>53,9</i>	<i>55,4</i>	<i>55,6</i>	<i>54,1</i>	<i>53,8</i>	<i>52,7</i>	<i>50,9</i>	<i>50,3</i>	<i>49,9</i>	<i>49,1</i>
Transfereringar och subventioner	473	485	505	545	561	585	597	589	609	631	645
Hushåll	407	419	435	469	484	493	502	500	513	536	561
Näringslivet	40	38	40	44	41	51	49	44	43	47	32
Utlandet	26	28	30	33	36	41	46	45	52	49	52
Konsumtion	584	614	658	691	703	724	759	800	839	877	913
Investeringar m.m.	58	64	73	71	73	74	86	92	98	102	106
Ränteutgifter	93	71	78	59	50	54	54	55	56	55	53
Finansiellt sparande	85	38	-34	-28	15	51	60	69	69	83	112
<i>Procent av BNP</i>	<i>3,8</i>	<i>1,7</i>	<i>-1,5</i>	<i>-1,1</i>	<i>0,6</i>	<i>1,9</i>	<i>2,1</i>	<i>2,3</i>	<i>2,2</i>	<i>2,5</i>	<i>3,2</i>
Staten	89	166	-45	-47	-13	9	19	32	33	58	93
Pensionssystemet	-9	-124	23	25	23	27	30	26	22	16	11
Kommunsektorn	5	-4	-13	-5	5	15	10	11	13	10	8
Finansiell ställning											
Konsoliderad bruttoskuld	1205	1266	1273	1315	1345	1393	1331	1235	1167	1074	943
<i>Procent av BNP</i>	<i>54,4</i>	<i>55,3</i>	<i>53,7</i>	<i>53,5</i>	<i>52,4</i>	<i>52,2</i>	<i>46,9</i>	<i>40,9</i>	<i>36,6</i>	<i>32,2</i>	<i>27,0</i>
Nettoskuld	123	37	164	96	31	-105	-444	-511	-587	-668	-780
<i>Procent av BNP</i>	<i>5,5</i>	<i>1,6</i>	<i>6,9</i>	<i>3,9</i>	<i>1,2</i>	<i>-3,9</i>	<i>-15,6</i>	<i>-16,9</i>	<i>-18,4</i>	<i>-20,0</i>	<i>-22,3</i>

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Statens finanser

Miljarder kronor om annat ej anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	802	870	699	730	771	834	867	886	915	954	997
Skatter och avgifter	690	653	633	661	704	758	789	790	822	861	902
Överföring från AP-fonden	47	155	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Övriga inkomster	65	62	66	69	65	76	77	95	92	93	95
Utgifter	712	704	744	777	784	826	848	853	881	896	903
Transfereringar till privat sektor	297	301	316	351	359	375	378	362	370	376	374
Bidrag till kommunsektorn	111	114	119	122	122	142	149	161	167	167	168
Ålderspensionsavgifter	20	22	21	24	26	27	27	24	23	23	25
Konsumtion	171	173	184	193	193	194	203	212	223	232	240
Investeringar m.m.	29	30	34	36	41	40	44	47	51	52	53
Ränteutgifter	86	64	70	51	44	47	46	48	48	46	44
Finansiellt sparande	89	166	-45	-47	-13	9	19	32	33	58	93
<i>Procent av BNP</i>	4,0	7,3	-1,9	-1,9	-0,5	0,3	0,7	1,1	1,1	1,7	2,7
Budgetsaldo	102	39	4	-47	-51	14	18	107	63	102	135
<i>Procent av BNP</i>	4,6	1,7	0,1	-1,9	-2,0	0,5	0,6	3,5	2,0	3,0	3,9
Statsskuld	1278	1209	1166	1186	1213	1262	1220	1112	1042	942	805
<i>Procent av BNP</i>	57,6	52,9	49,1	48,2	47,3	47,2	43,0	36,9	32,7	28,2	23,0

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor om annat ej anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	179	177	177	183	191	200	210	215	223	233	245
Socialförsäkringsavgifter	127	137	140	143	147	151	160	167	175	183	192
Statliga ålderspensionsavgifter	20	21	21	23	26	27	27	24	23	23	25
Räntor, utdelningar m.m.	32	19	17	17	18	22	24	24	25	27	28
Utgifter	188	301	154	158	168	173	180	189	201	218	235
Pensioner	139	144	152	155	163	169	176	185	197	213	230
Överföring till staten	45	155	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Övriga utgifter	4	2	2	3	3	4	4	4	4	4	4
Finansiellt sparande	-9	-124	23	25	23	27	30	26	22	16	11
<i>Procent av BNP</i>	-0,4	-5,4	1,0	1,0	0,9	1,0	1,1	0,8	0,7	0,5	0,3

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor om annat ej anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	492	517	546	575	592	628	658	694	727	757	786
Skatter	336	359	379	403	420	435	454	475	500	527	553
Statsbidrag ¹	83	84	87	90	89	108	113	123	127	125	125
<i>Skatter och statsbidrag¹, procent av BNP</i>	<i>18,9</i>	<i>19,4</i>	<i>19,6</i>	<i>20,1</i>	<i>19,9</i>	<i>20,3</i>	<i>20,0</i>	<i>19,8</i>	<i>19,7</i>	<i>19,5</i>	<i>19,4</i>
Kapitalinkomster	10	9	11	11	11	10	10	11	12	13	14
Övriga inkomster ²	62	65	69	71	72	76	81	86	88	91	95
Utgifter	487	521	559	581	587	613	648	683	714	747	779
Transfereringar till hushåll	26	28	26	25	26	27	27	27	26	26	27
Övriga transfereringar	8	9	12	12	10	11	15	17	17	18	18
Konsumtion	411	438	471	495	507	526	552	584	612	641	669
Investeringar	34	39	41	40	39	43	47	49	51	54	56
Ränteutgifter	7	7	9	8	6	6	7	7	8	9	9
Finansiellt sparande	5	-4	-13	-5	5	15	10	11	13	10	8
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,6</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>	<i>0,3</i>	<i>0,2</i>
Resultat före extraordinära poster	1	1	-7	-1	2	13	15	11	14	10	9

¹ Statsbidrag exklusive mervärdesskatt.² Övriga inkomster inkluderar de ersättningar som avser kompensation för ingående mervärdesskatt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.